

הישיבה החמישים-ושבע של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ"א בשבט התשמ"ה (12 בפברואר 1985)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 18), התשמ"ה – 1985, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' תיכון:
תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:
אני פותח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום

ב. שאילתות ותשובות

שר הביטחון י' רבין:

כפי שאמרתי, מאז תום מלחמת ששת הימים המקום הזה נמצא כבעלות הווקף המוסלמי. לא ידוע לי שבעבר הוא שימש לעלייה לרגל ולמקום השתטחות של יהודים, ובעיקר לא מאז תום מלחמת ששת הימים. לכן לא היה מקום להעמיד לדין אדם שלא ביצע עבירה נגד מה שקבע השלטון הישראלי לגבי מקום זה.

96. נדירות ההרצאות לחיילים המוצבים בלבנון

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר הביטחון כיום י"א בחשוון התשמ"ה (6 בנובמבר 1984):

הובא לידיעתך, כי אחוז ניכר של המרצים – 75% בערך – המוצבים ביחידת חינוך של קצין חינוך ראשי, אינם עולים ללבנון כדי להרצות לחיילי צה"ל המוצבים שם, וכי בעת האחרונה הרצאה לחיילי צה"ל בלבנון מתקיימת לעתים נדירות בלבד.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם ידועים לשר דברים אלה?

2. מה הוא מספר המרצים המוצבים ביחידת חינוך של קצין חינוך ראשי – וכמה מהם לא עלו ללבנון להרצאות בפני חיילים בחקופה האחרונה?

3. מה הן הוראות צה"ל לגבי מרצה המסרב לשרת בלבנון, והאם הוראות אלה מבוצעות?

4. כיצד בדעת השר לפעול כדי לשנות מצב בלתי נסבל זה?

שר הביטחון י' רבין:

1 – 2. שירות המילואים בלבנון מוגבל, על-פי הפקודות, לגבי פרופיל נמוך ועד גיל מסוים. אחוז ניכר של המרצים שמשרתים במילואים במערכת החינוך הם בעלי פרופיל רפואי נמוך, כלומר, לא נמצאו כשירים לשרת ביחידות אחרות. המרצים שאינם מוגבלים כאמור יוצאים לשירות פעיל בלבנון בסככים של 12 יום. בסכב כזה יש 10 – 12 מרצים. כל מרצה שווה ביחידה ובמוצב 24 שעות, כלומר, ליחידות השוהות בלבנון ניתנות 10 – 12 הרצאות ביום. מספר המרצים הנכללים בסכב הוא כ-300 איש. לפיכך, התיאור המופיע בשאלתא אינו מבטא את כל המציאות.

היו"ר ד' תיכון:

שר הביטחון ישיב על שאילתות. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

61. שימור קברי/רות וישי

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את שר הביטחון כיום ה' בחשוון התשמ"ה (31 באוקטובר 1984):

קברי רות וישי שבחברון הם אתר היסטורי יהודי, הנמצא במצב מוגנח ביותר.

אודה לך אם תשיב לי:

1. מדוע אין משמרים את המקום כאתר?

2. האם יש גורם אשר התיר לערבים להשתלט על המקום כחודש אוגוסט 1984 ולהקים שם מסגד וכן התיר לערבים לערוך שינויים בגוף הבניין העתיק – יציקות בטון שונות וכו'?

3. אם דברים אלו נעשו ללא היתר, האם הועמדו האחראים לכך לדין, ואם לא – מדוע?

שר הביטחון י' רבין:

1. המקום נמצא בחלקת קרקע בתל-רומיידה, הרשומה על שם הווקף המוסלמי משנת 1941. במקום נמצא מבנה עתיק בן חדר אחד, סגור, שאינו בשימוש. האתר נמצא, כאמור, כבעלות הווקף המוסלמי, והוא מוחזק ומשומר על-ידו.

2. ככל שידוע לי, נעשו לפני שמונה שנים עבודות שיפוץ כגון המבנה, כדי למנוע את התמוטטות הגג.

3. לאור האמור לעיל, לא היה מקום להעמיד מישהו לדין.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תגועת כך):

כבוד השר, קבריישי מופיע כמקום קדוש ליהודים במקורות רבים, ביניהם רשימת האתרים הקדושים של יצחק כ"צ'ני. במשך כל השנים השתטחו היהודים על הקבר הזה. לפי חוק המקומות הקדושים, חובה לאפשר חופש גישה למקומות האלה. מבנה עתיק אינו בר רישום בטבו, והוא נמצא כבעלות המדינה. לכן, מדוע לא הועמדו לדין המוסלמים שפרצו למקום ושינו את צורת המבנה?

מספר רב של אבות צעירים, בגיל שירות מילואים, מגלים לברם את ילדיהם במסגרת משפחה חד-הורית. מדובר באלמנים ובגרושים, אשר מסיבות שונות בנות-זוגם לשעבר אינן מתחלקות עמם בעול גידול הילדים. קריאתם למילואים של אבות אלה היא בלתי-אפשרית ופוגעת בילדיהם.

לנוכח זאת שאלתי הן:

1. על שום מה הצבא מקפיד לקרוא אבות כאלה לשירות מילואים?

2. אם יש ביניהם כאלה שאי-אפשר בלעדיתם בשל שירותם החיוני: מדוע לא יוצלו אך ורק במקום מגוריהם ובשעות העבודה?

3. כיצד מתכוון משרד הביטחון לטפל בבעיה זו?

שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' כראון)

1-2. יש הוראה הקובעת, שאלמנים אבות לילדים מתחת לגיל 18 ישרתו במרחק שאינו עולה על 50 קילומטר ממקום מגוריהם, ובתנאי שיאפשר להם להימצא מדי ערב בבתיהם. לגבי גרושים או לא-נשואים אבות לילדים, אין הוראה כוללת. נמסר לי שביחידות קיימת מודעות לבעיות פרט אלה, ומפקד היחידה מוסמך להחליט על שחרור חייל בשירות מילואים, המטפל בילדיו, בהתאם למצבו המשפחתי.

3. איננו רואים אפשרות להרחיב את ההוראה האמורה לגבי אלמנים גם לגבי אחרים.

232. הפרות סדר ביהודה ובשומרון

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הביטחון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

חודש נובמבר נחשב לתקופה "חמה" מבחינה התפרעויות והפרות סדר ביהודה ובשומרון. בשל יום בלפור ויום החלוקה, החלים באותו חודש.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. כמה מקרי הפרות סדר וכיצא באלה אירעו בחודש נובמבר 1984?

2. האם יש נתונים סטטיסטיים משנים קודמות? מה הם?

3. האם היו פגיעות בנפש ערבים ויהודים? כמה נפצעו? כמה נהרגו?

4. כמה אוטובוסים הותקפו על-ידי זריקת אבנים ובקבוקי תבערה?

5. האם מסתמנת עלייה בשימוש באמצעים מסוכנים יותר, כגון בקבוקי תבערה, בהתקפות על כלי רכב?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ר' איתן)

1. 342.

2-1. בנובמבר 1983 — 517, 170 מקרים יותר מבנובמבר 1984. בנובמבר 1982 — 354, מספר דומה, 10 מקרים יותר מבנובמבר 1984.

3. 9 פצועים יהודים, 2 הרוגים, 8 פצועים ערבים.

4. 52.

5. התשובה שלילית. היו מקרים רבים יותר של זריקת בקבוקי תבערה, אבל אחד יחיד של ירי על אוטובוס.

3-4. על מרצה המשרת שירות פעיל במערכת החינוך של צה"ל חלות אותן הוראות החלות על כלל המשרתים בצה"ל. היה מקרה אחד בלבד שאחד המרצים הסתייג מלשרת בלבנון, ולאחר שבקשתו נענתה בשלילה הוא עשה את שירותו בלבנון.

הי"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני השר, הייתי רוצה להבין את התשובה על השאלה השנייה. הדגשת בדברייך את המלה "כל", אמרת שהחיאור שמופיע כשאיילתא איננו מבטא את כל המציאות. אם כן, איזו מציאות קיימת?

שאלה נוספת: מדוע היה צריך לחכות לתשובה כזאת מ-6 בנובמבר 1984? התשובה כל כך פשוטה, למה צריך היה לחכות שלושה חודשים?

שר הביטחון י' רבין:

לגבי החלק הראשון של השאלה: מאופי השאלה השתמע כאילו אין מרצים. לא מדובר במאות מרצים שנמצאים בלבנון, אם כי, כפי שאתה אמרת, אחוז ניכר של המרצים הם בעלי פרופיל רפואי נמוך, כי אם לא כן — היו משרתים ביחידות לוחמות. אנחנו משתדלים למצות את מירב כוח האדם הכשיר הן בביראות והן בדברים אחרים, כדי שישירות ביחידות לוחמות.

באשר לשאלה השנייה, מדוע זה לקח זמן — אבדוק. האמן לי שאינני יודע בדיוק מתי מגיעה שאילתא אל משרד, אם היתה פה תקלה או רשלנות, אדווח לך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני בטוח שלא. רציתי רק להסב את תשומת לבך לכך.

186. כוונת הממשל האמריקני לספק נשק לירדן ולסעודיה
חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר הביטחון ביום א' בכסליו התשמ"ה (25 בנובמבר 1984):

נמסר כי הממשל האמריקני מתכוון לספק לירדן ולסעודיה נשק מתוחכם, לרבות טילי "הוק" מתנייעים ומטוסי F-15. מומחים צבאיים טוענים כי אספקת טילי "הוק" לירדן תגביל את חופש התנועה במרחב האווירי של ישראל.

אודה לך אם תשיבני:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?

2. אם כן — מה עושים ממשלת ישראל ומשרדך כדי למנוע את העסקות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עקרונות, הידיעות נכונות.

ממשלת ישראל מתנגדת לכל מכירה של נשק לארצות ערב, הנמצאות בעימות עם ישראל. את עמדתי זאת הבעתי כאשר הנושא הועלה לאחרונה בפגישותי עם הממשל בורשינגטון.

בינתיים החליט הממשל על השעיית העסקות עד סוף חודש מרס.

196. שחרור אבות למשפחות חד-הוריות משירות מילואים
חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר הביטחון ביום א' בכסליו התשמ"ה (25 בנובמבר 1984):

לפיכך, הריני שואל:

1. למה לא יאסור השר הפצת דברים כנ"ל בבסיסי צה"ל?
2. אם אכן אסור להפיץ חומר כנ"ל, האם נפתחה חקירה לאיתור האחראי להפצת המודעה בתחומי הבסיס הנ"ל?

שר הביטחון י' רבין:

1. הפצת דברים כאלה אסורה בבסיסי צה"ל.

2. בכדיקה שנערכה בעקבות השאלתה לא נמצאה המודעה על גבי קירות בית הכנסת. ראש אג"א — אגף אפסנאות — הנחה את מפקדי המרכזים לבקר במוסדות אלה בתיכונות כמגמה למנוע הדבקות מודעות מהסוג האמור. כמובן, אין אפשרות לחקור מיהו האחראי, כאשר הראיה שהמודעה אכן נקלטה, אינה בידינו.

239. אכטחת התנחלות אלי-סיני על-ידי צה"ל

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

אבי פרחן, שהיה מפעילי התנועה לעצירת הנסיגה מסיני, זכה בזמנו לאישורה של ועדת שרים לענייני התיישבות להקים התנחלות ששמה אלי-סיני. המקום זכה באכטחה רצופה של שלושה חיילי צה"ל.

לפיכך, הריני שואל:

כמה עולה אכטחת המקום על-ידי צה"ל?

שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד) ביישוב אלי-סיני 9 משפחות, 45 נפשות, וצה"ל דואג לאכטחתו כמקובל לגבי נקודות התיישבות דומות בחבל-עזה.

פרטים על סדרי אכטחת יישובים וההוצאות הכרוכות בכך נמסרים לוועדת המשנה לתקציב הביטחון של ועדת חוץ וביטחון וועדת הכספים.

240. הפניית בוגרי מכללות טכניות לעתודה הטכנולוגית חבר הכנסת נ' רו שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

48 מבוגרי מכללת "אורט" התקבלו לעתודה הטכנולוגית של צה"ל. עד שנת התשמ"ד ועד ככלל שיכץ צה"ל את בוגרי המכללה במסלול הנדסאות. החל בשנת התשמ"ה הגביל צה"ל את מספר המועמדים למסלול הנדסאות ל-30 בלבד. שאר המועמדים יופנו ללימודים במסלול טכנאי אלקטרוניקה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. מדוע לא יופנו כל הבוגרים המצטיינים למסלול הנדסאות?
2. האם אין מערכת הביטחון רואה עין בעין עם מערכת החינוך את הצורך להביא מספר גדול ככל האפשר של תלמידים במקצועות הטכנולוגיים להשלמת לימודים במסלול גבוה ככל האפשר?

3. האם לא מתיישבת המטרה, המפורטת בשאלה 2, עם צרכיו ומטרותיו של צה"ל עצמו?

4. האם יעשה כבודו לפנים משורת הדין ויפנה את כל הבוגרים המצטיינים למסלול הנדסאות?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' לין)

1. צה"ל קובע את המסכה הכללית של הבוגרים ומעבירה למשרד החינוך והתרבות. המסכה תלויה בצורך בכוח אדם

236. הקלות בנוהלי פתיחה באש בשטחים המוחזקים

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

בעיתון "על המשמר" מ-26 בנובמבר 1984 פורסמה ידיעה על שינוי בנוהלי פתיחה באש הנהוגים ביחידות הצבא בשטחים ונאמר בה, כי "יסוד ההגנה העצמית הוחלף ביסוד מניעת כריחה של חשוד".

לפיכך, הריני שואל:

1. האם שונו נוהלי הפתיחה באש בשטחים?

2. אם כן — למה הונהגו שינויים אלה ואיך הם מתבטאים בהוראות שבכתב ובעל-פה?

שר הביטחון י' רבין:

1. הוראות הפתיחה באש באזורים יהודה, שומרון ורצועת-עזה הותקנו בהתאם לדין, תוך התאמתם לצורך בשמירה על החוק והסדר באזורים אלה.

2. השינויים בנוהל הפתיחה באש נעשו במטרה להתאים למציאות בשטח ועל-מנת להקנות הגנה לכווח צה"ל הפועלים באזורים יהודה, שומרון ורצועת-עזה, כלומר, במקרים של התפרעויות והפרות סדר אלימות. ההוראות המעודכנות פורסמו בכתב כחלק מן ההוראות המחייבות בצבא, וזאת לאחר שנבדקו ואושרו על-ידי הגורמים המשפטיים המוסמכים.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פלד.

מתחיהו פלד (הרשימה המחקרמת לשלום):

ירצתי לשאול את כבוד השר, האם הירייה של לוינגר בדהישה בשבוע שעבר תאמה את רוח ההוראות האלה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

האם הנסיעה שלך, חבר הכנסת פלד, לחוץ-לארץ לפגישה עם ערפאת — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשטיין, הואל נא בטובך שלא להפריע. שר הביטחון ישיב.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא פניתי אל השר, פניתי אל חבר הכנסת פלד.

שר הביטחון י' רבין:

כל אורח הרשאי לשאת נשק ביהודה ובשומרון, כשהוא מתקף על-ידי זריקת אבנים והאבנים עלולות לסכן אותו או את אלה הנמצאים בקרבתו, מותר לו לנסות לדרוף ולתפוס את המיידים, ומותר לו לירות יריות אזהרה באוויר. לכן לא היתה פה חריגה.

238. הסתה גזענית במחנה צה"ל

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

את המודעה, שהצלומה רצ"ב, מצא חייל מילואים — שמו ומספרו שמורים עמי — על קיר פנימי בבית-כנסת של כסיס ציוד 6510, צה"ל. נאמר בה, כי "נודע לנו כי לצערנו ולחרפתנו יש גם סטודנטים ערבים וגם סטודנטיות ערביות, המחפסקים בגרפיקה ומפיצים את הפרשיות הפסולות לסוחרים הקונים מכל הבא ליד על מנת לעשות רווחים".

2. אם כן — האם המעשה היה בבחינת עבירה?
3. מה בדעת השר לעשות כדי שמקרים מסוג זה לא יישנו?

שר הביטחון י' רבין:

1. כמידה רבה הפרטים נכונים. הסרט הוקרן בפני כמה חיילים באחד הבסיסים של חיל הרפואה. הדבר נעשה על-ידי חייל בדרגת סמל — ולא על-ידי המפקד התורן של הבסיס. ההקרנה נעשתה בעריף מבודד המשמש מחסן לצידוד הסרטה. עם היוודע דבר המעשה, זימן אליי מפקד הבסיס את הסמל ונזף בו.

2. פקודות הצבא אוסרות על מפקדים בצה"ל לקיים פעולות בידור ותרכות ביחידותיהם בשבתות ובמועדי ישראל, על-מנת להימנע מחילול שבת וחג.

הנושא הועבר לטיפולו של הפרקליט הצבאי הפיקודי, אשר ציין בחוות דעתו את הפגם החמור שמצא בהתנהגותם של החיילים אשר השתתפו בהקרנה ובצפייה בסרט. עם זאת החליט הפרקליט להסתפק בצעדים שנקט מפקד היחידה ונמנע מלהורות על העמדה לדין.

3. קיימת מודעות מלאה בצה"ל באשר לחובה לקיים את החוק, קרי חוקי הצבא, לשמור על קדושת השבת ומועדי ישראל.

352. התנפלות מתנחלים על מסגר בחלחול
חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הביטחון ביום ל' בכסליו
התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):

נמסר לי, כי בליל 27 בנובמבר 1984 התנפלו מתנחלים מקריית-ארבע על מסגר בחלחול וניפצו את שמשותיו.

אבקש לענות על השאלות הבאות:

1. האם הדברים נכונים?
2. האם נפתחה חקירה בנושא? אם לא — מדוע לא?
3. אם הסתיימה החקירה, מה היו התוצאות?

שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד)

1. האחראי למסגר לחלחול וזמן למשטרת ישראל בנפת יהודה לבירור העניין. הוא מסר, כי ביום 26 בנובמבר 1984 נגרם נזק לשמשות המסגר, אך לא ידוע מי האחראי לנזק האמור.

2 — 3. לא נפתחה חקירה בנושא זה, כי לא הוגשה תלונה רשמית למשטרה.

לגבי העתיד, הוריתי שכשיש תלונה למושל הצבאי על אירוע מעין זה תיעשה — גם על-ידי המושל הצבאי ועל-ידי גורמי הביטחון הצבאיים — פעולה שאכן תבטיח המשך חקירה, ואין לתת לעניין "ליפול בין הכיסאות" של הצבא והמשטרה.

355. רכישת מרססי גז מתוצרת חוץ בשביל חיילות צה"ל
חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר הביטחון ביום ל' בכסליו
התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):

בעיתון "מעריב" מיום 13 בדצמבר 1984 התפרסמה ידיעה, שלפיה רכש משרד הביטחון אלפי מרססי גז בשביל חיילות צה"ל מספק מארצות-הברית, במקום לרכוש את המוצר בישראל.

אבקש להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?

בצה"ל ככל שנתון ושנתון. האגף לחינוך טכנולוגי במשרד החינוך והתרכבות הוא אשר קובע כיצד לחלק את המכסה בין בתי-הספר המקצועיים.

2 — 3. מערכת הביטחון רואה בחיוב הכשרת תלמידים במקצועות טכנולוגיים, וזאת במסגרת מגבלות צורכי צה"ל בכוח אדם.

4. אין מקום לפעולה מעבר לשורת הדין, כי החלוקה של התלמידים נעשית, כאמור, על-ידי משרד החינוך והתרכבות.

245. הקמת מסוף התייצבות ורישום בנמל התעופה בן-גוריון
חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

פנו אלי אזורי ישראל, המתגוררים בשנים האחרונות בחוץ-לארץ, והביאו לידיעתי את בזבוז הזמן הנגרם להם בבואם לבקר בישראל, אפילו לימים ספורים, כאשר הם צריכים לנסוע ולהתייצב בבסיס חל-השומר, כנהוג וכנדרש.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. היש דרכים להקל על אזורי ישראל הבאים לבקר בארץ ולחסוך להם את הטורח בנסיעה לחל-השומר לשם רישום והתייצבות?

2. האם מוכן השר לשקול אפשרות להקלה כנ"ל על-ידי הקמת מסוף לרישום ולהתייצבות בנמל התעופה בן-גוריון, דבר שיקל ביותר על אזורי ישראל המבקרים בארץ?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. התייצבותו של חייל מילואים המתגורר בחוץ-לארץ נחוצה לכמה מטרת, ולא רק זו של "מתן היתר יציאה". נבדקים, למשל, הפרופיל הרפואי, שיוכו החילי, הצבתו בהתאם לנתונים אלה, וכן ערכונים הכרחיים אחרים.

בתקופת הקיצוצים הקשה העוברת על מערכת הביטחון לא נראה לי שיש להגדיל את המנגנון האדמיניסטרטיבי על-ידי הוספת מקום רישום נוסף בנמל התעופה בן-גוריון.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הואיל והמצב הכלכלי עשוי להשתפר לטובה, האם בבוא העת, כאשר ישתנה המצב הכלכלי לטובה, תהיה מוכן — לטובת העניין ולמניעת בזבוז שעות עבודה, הוצאות דלק ורכב של חיילי מילואים, הבאים ארצה לעתים קרובות — לשקול הקמת נקודת רישום נוספת בנמל התעופה בן-גוריון?

שר הביטחון י' רבין:

כבר הייתי רוצה להגיע למועד שתקציב הביטחון לא יקוצץ, אלא אולי אף יוגדל, וכשאגיע לכך, בוודאי אהיה מוכן לשקול זאת. אניני סכור שגניע לזה בעתיד הנראה לעין.

351. הקנת סרט בבסיס צבאי ביום הכיפורים

חבר הכנסת ד' דנינו שאל את שר הביטחון ביום ל' בכסליו
התשמ"ה (24 בדצמבר 1984):

נמסר לי, כי ביום הכיפורים התשמ"ה הקרין מפקד תורן בבסיס הדרכה של חיל הרפואה בצריפין סרט לכמה חיילים. הפרקליט הצבאי הראשי, שאליו הועברה קובלנה בעניין, לא מצא כל סעיף בחוק הצבאי כדי להעמיד לדין את המפקד התורן.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?

4. הקריטריון היחיד הקובע לגבי ביחס לפעולות של גופים מתנדבים הוא האם אלה נעשות במסגרת החוק ופקודות הצבא ובאישור הגורמים המוסמכים בצה"ל. גם כאן אוכל להתייחס לכל מקרה כאמור רק לאחר קבלת העובדות.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם אני יכול לשאול שאלה?

היו"ר ד' חיון:
אין לך זכות לשאלה נוספת על שאלתא של חברת הכנסת אלוני.

444. משרד חדש לרישום קרקעות בגדה המערבית
חבר הכנסת מ' בראון שאל את שר הביטחון ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

הובא לידיעתי שבמעלה-אדומים נפתח לפני חודשים מספר משרד חדש לרישום עסקות קרקע בגדה המערבית. מדובר בעיקר בקרקעות שאינן רשומות בטאבו, לפי הנהוג בגדה, וזכות הבעלים עליהן נשמרת לפי הנהוג הירדני, והבריטי לפניו, בהתאם לרישום השלומי מסים על-ידי הבעלים המחזיקים בקרקע. שלא היתה בעצם שייכת לו. עסקה מעין זו נרשמה באותו משרד במעלה-אדומים. הבעלים המחזיקים בקרקע לעתים קרובות אף אינם יודעים על כך שהתבצעה עסקה בקרקע השייכת להם. עד אשר מופיעים הרוכשים היהודים ומתחילים כבינוני של אותה קרקע. עצם קיומו של רישום נפרד של עסקות קרקע, הפותר את המוכר המדומה ואת הרוכש מלבדוק לאשרון את הבעלות ואת החזקה של אותן קרקעות, יוצר מצב של בעלות כפולה במקרה הטוב, או נישול שלא כדן במקרה הרע.

שאלות הן:

1. האם המצב המתואר לעיל הוא אכן נכון והאם קיימים משרד כנ"ל ונהלים כנ"ל?

2. אם אכן המשרד הנ"ל קיים, האם אין בעצם קיומו משום בלבול בקשר לנושא בעלות הקרקעות בגדה המערבית?

3. מה יש ברעת השר לעשות על-מנת לתקן את המצב?

שר הביטחון י' רבין:

1—3. העובדות הן: ב'1 באוגוסט 1983 נפתחה במעלה-אדומים לשכת רישום מקרקעין. לשכות כאלה קיימות במרבית הערים הגדולות באזור יהודה ושומרון. חלקן עוד מימי הטורקים, וכן מימי השלטון הבריטי ומקצתן מוזמן השלטון הירדני. לשכה דומה הוקמה בשנת 1967 על-ידי שלטונות הממשל הישראלי בבית-לחם, לרישום מקרקעין הנמצאים בתחום סמוכה.

לשכת רישום המקרקעין שבמעלה-אדומים פועלת על מקרקעין הכלולים בשטח ההפקעה של היישוב וכן על השטחים המורחבים של מדבר-יהודה, מהקו הירוק בדרום ועד מכש בצפון.

בשל האטת הפעילות באזור הוחלט בימים האחרונים לסגור את הלשכה במעלה-אדומים. החל מה'1 באפריל 1985 תשמש הלשכה בבית-אל גם את אזור מעלה-אדומים.

על הקרקעות שאינן רשומות בהסדר המקרקעין ועליהן נוסה השאלתא חל החוק הירדני, הקובע את סדרי רישומן המפורט למן פרסום הבקשה לרישום, כדי לאפשר לכל מי שטוען לזכות עליהן להתנגד, ועד לרישום הערה במשרדי מרשם המסים. השיטה הקבועה בחוק מחייבת בדקה קפדנית

2. גם אם המוצר הישראלי יקר יותר מהאמריקני, האם נבדוק דרכים ואמצעים כדי להכריח את היצרן המקומי להוריד מחירים כדי לספק את הסחורה, במקום להודק מיד ליבוא מתחרה?

3. האם מודעים קנייני משרד הביטחון לצורך למצות עד תום כל מאמץ לקנות בשוק המקומי במקום בחוץ-לארץ, כדי לסייע למשק?

4. האם יש הנחיות ברורות בנדון?

שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת אמנון לין)

1—2. לאור האירועים הטרגיים והמצערים שקרו באחרונה נוצר צורך דחוף לצייד את חיילות צה"ל במרססי גז להגנה עצמית. לאור הצורך הרחוף במרססי גז, הוזמנה כמות ניכרת בארצות-הברית וההזמנה סופקה במהירות.

כעת עומדת על הפרק הזמנת מרססי גז נוספים, ומשרד הביטחון עושה מאמצים לשכנע את הספק המקומי להשוות את המחירים לאלה של השוק האמריקני, למען נוכל להזמין בארץ. בתחילה היחס בין המחיר בארצות-הברית לבין זה שנדרש בארץ היה 1:3. כלומר המחיר של אותו מוצר בארץ גדול פי-שלושה. בימים אלה מתנהל משא-ומתן עם הספק המקומי במגמה להגיע למחיר סביר בהשוואה לאלטרנטיבה האמריקנית הקיימת.

3—4. בהחלט כן.

443. פעילות חב"ד בצה"ל

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר הביטחון ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

נמסר לי, כי חיילים המשתחררים מצה"ל קיבלו קריאות טלפון לבתיהם ובהן ברכות לשחרורם וניסיון לשכנעם להיפגש עם אנשי חב"ד, "על-מנת להכניסם תחת כנפי השכינה" — ציטוט. לאחר מכן אף נשלחו למשתחררים הזמנות מטעם חב"ד לערב המוקדש לראש חסידות חב"ד ליום שחרורו מכלא פטרבורג.

שאלות הן:

1. כיצד הגיעו לידי אנשי חב"ד רשימות המשתחררים מצה"ל?

2. האם מוסר צה"ל לכל דורש את רשימות חייליו המשתחררים ואת מועדי שחרורם, כתובותיהם ומספר הטלפון שלהם?

3. אם לא — מה עשה השר לחקירת המקרה?

4. מה היא עמדת השר לגבי פעילות חב"ד במסגרת צה"ל והנוק שנגרם לצה"ל במקרים מסוימים מהחזרת חיילים כתשובה?

שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' בראון)

1. תשובתי היא, שלא ידוע לי על כך.

2. התשובה שלילית.

3. אוכל להורות על בדיקת המקרה רק לאחר שאקבל פרטים ספציפיים יותר. לא אוכל להתייחס למקרה בלא לבדוק את העובדות. אם חברת הכנסת שולמית אלוני תוכל לתת לי פרטים, מי החיילים או החיילות, במה מדובר, מתי ואיפה זה היה — אוכל לטפל בזה.

מילואים על שמירת ההתנחלות הקרויה אביריעקב ליד אל-בירה, ומעת לעת הם גם מסייעים למשפחה היחידה המתגוררת במקום כעבודות בית.

מר ניסים זווילי, ראש המחלקה להתיישבות בסוכנות, הגדיר את המקום כחסר עתיד, וסיפר כי הוקם במסגרת "מבצעי הראווה של ההתיישבות ערב הבחירות" ("על המשמר", דצמבר 1984).

לפיכך, הרני שואל:

למה לא תורה על הסרת השמירה ועל פירוק אביריעקב?

שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד)

השמירה על כל יישוב בכל מקום שהוא נקבעת על-ידי צה"ל ועל-פי צרכי הביטחון.

495. ייצור ה"לביא"

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

בעיתונות פורסם כי בשיחות צבאיות בין גורמים ישראליים לאמריקניים הבהירו האחרונים, כי אם תותתר ישראל על ייצור ה"לביא", לא ייפגע גודל הסיוע הצבאי שמעניקה ארצות-הברית לישראל ("הארץ", 27 בדצמבר 1984).

בוויכוח על כדאיות הייצור של ה"לביא" ועל חיוניותו, נאמר, כי אם תיסוג ישראל מן התוכנית, עלולים האמריקנים לקצץ בסכומי הכסף שהם מעניקים.

לפיכך, הרני שואל:

1. האם אכן הביטחון האמריקנים שלא יקצצו בסיוע הצבאי אם תיסוג ישראל מפרויקט ה"לביא"?

2. אם כן — האם חקפה עדיין הטענה שאין לסגת מן הפרויקט מחשש לקיצוץ בכספי הסיוע האמריקני?

שר הביטחון י' רבין:

מדינת ישראל לא הציגה בפני הממשל האמריקני כל תוכנית הקשורה ברוצן לסגת מפיתוח ה"לביא" ומייצורו, או בביטול הפרויקט.

ארצות-הברית ממשיכה לאשר המרה של כספי הסיוע הצבאי האמריקני לתוכנית ה"לביא", ובשלב זה לפרויקט זה בלבד.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

האם מכאן אפשר להבין שהידיעות שהתפרסמו בארץ כאילו האמריקנים אומרים שבמקרה שייפסק פיתוח ה"לביא" הם לא יתירו את העברת הכספים — אין להן יסוד?

שר הביטחון י' רבין:

לא מוכרות לי ידיעות האלה. לי לא נאמר דבר כזה — ייתכן משום שלא העליתי כלל בפניהם כל מחשבה על ביטול תוכנית ה"לביא", הצגתי את ההיפך, ואמרת שאנו ממשיכים בביצועה של תוכנית זו.

אבל, ארשה לעצמי להוסיף, שבשנים 1976 לא זכור לי שארצות-הברית, למעט פעם אחת, הסכימה להמיר מכספי הסיוע הצבאי לשקלים, ובפעם הזאת היה מדובר בסכום של למעלה מ-100 מיליון דולר, סכום חד-פעמי, לייצור

של הזכויות על הקרקע ורישומן המדויק, כדי למנוע מצב של רישום כפול, רמאות במכר או פלישה לקרקע של הזולת.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בריאון.

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אמרת שהדבר מתפרסם לפני שמבצעים את הרישום. אני מבקש לדעת איפה הוא מתפרסם.

שר הביטחון י' רבין:

אני מעריך, שדורך כלל זה מתפרסם באזור שהדבר נוגע לו. אבל אני מודה שאינני יכול לתת לך עכשיו תשובה מלאה, אשלח לך אותה בכתב.

445. הקמת שק"ם בדליית-אל-כרמל

חברת הכנסת ג' בן שאלה את שר הביטחון ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

רצ"ב מכתבו של מר רפי חסון מדליית-אל-כרמל.

אודה לך אם תשיבני:

1. האם יש אפשרות להקים שק"ם בדליית-אל-כרמל?

2. אם כן — מתי יוחל בהקמתו של השק"ם שם?

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה חיובית.

2. כאשר הנהלת השק"ם תאתר מבנה מתאים בתנאי שכירות סבירים.

446. איסור פרסומה בארץ ידיעה שפורסמה בכלי תקשורת בעולם

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר הביטחון ביום ו' בטבת התשמ"ה (30 בדצמבר 1984):

"הנושא האסור", שדבר פרסומו נאסר לפרסום בישראל (ראה "ידיעות אחרונות" מ' 21 בדצמבר 1984), פורסם בעיתונים אמריקניים גדולים, כמו ה"ושינגטון פוסט", ובכתונות טלוויזיה אמריקניות.

לפיכך, הרני שואל:

1. מה הטעם לאסור פרסום ידיעה שפורסמה בעולם ולמה נבצר מאזרחי ישראל לקבל מידע שהוא גלוי ורדוע בכל רחבי תבל?

2. האם ציטוט דברים בשם אומרם — במקרה זה: ציטוט מתוך "ושינגטון פוסט" — עלול לפגוע בביטחון ישראל או באינטרס חיוני שלה?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. הצנזורה לא מנעה מכילי התקשורת בישראל לצטט את הידיעות של המקורות הזרים, "סי.בי.אס." ו"ושינגטון פוסט". כלי התקשורת, פרט ל"מעריב", לא פרסמו את הנושא בגלל צו של בית-המשפט.

צו בית-המשפט אכן בוטל לאחר הפרסום בארצות-הברית.

היתה פה חלוקת תפקידים: לא הצנזורה פסלה, אלא צו בית-משפט פסל.

466. התנחלות אביריעקב סמוך לאל-בירה

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

נמסר לי, כי במשך כל שעות היום והלילה מופקדים חיילי

הובא לידעתי שכתאריך 20 בדצמבר 1984, בשעות הבוקר המוקדמות, פרצה דלקה בארכיון בית-המשפט המחוזי בשכם. במקום נמצאו סימנים מובהקים של הצתה ושל פריצה בכוח. במקום היו מאוכסנים מאות תיקים, שבחלקם הגדול עוסקים במאות תלונות שהגישו איכרים פלשתינאים בקשר להפקעת אדמותיהם ובקשר להשתלטות של מתנחלים יהודים על אדמותיהם. רובם הושמדו כדלקה.

שאלותי הן:

1. האם המקרה ידוע לשר והאם נחקר?
2. מה העלתה החקירה, ואילו צעדים יש בדעת השר לנקוט כדי שישמר זכותם של האיכרים לבירור משפטם באופן הוגן?
- שר הביטחון י' רבין:
1. התשובה חיובית. בעקבות הדלקה הוקם כמשטרת שכם צוות חקירה מיוחד. עד עתה נעצרו חשודים מספר, והם שוחררו לאחר החקירה.

2. החקירה טרם נסתיימה. המינהל האזרחי נקט צעדים מסוימים, כדי לאפשר את המשך עבודתו התקינה של בית-המשפט: א. בעבודות שיפוץ המבנה; ב. נשיא בית-המשפט העליון והמפקח על בתי-המשפט זימנו למחרת יום הדלקה את עובדי בית-המשפט והנחו אותם להמשיך להתארגנות ולהמשך העבודה. למחרת יום הדלקה חידש בית-המשפט את פעולתו.

517. תוכנית מתאר לכבישי הגדה

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הביטחון ביום כ' בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):
כ"ידיעות אחרונות" מ"28 בדצמבר 1984 נמסר, כי תוכנית המתאר של כבישי הגדה תעלה כ"168 מיליון דולר. לפיכך, הריני שואל:

1. אילו כבישים מתוכננים ומה היא העלות של כל אחד מהם?
2. האם נעשו סקרים לגבי השימוש הצפוי בכבישים?
3. האם הקריטריונים לסלילת כבישים חדשים והים בישראל ובגדה המערבית — נפח התנועה הצפוי, רוחב הכביש ואיכותו?

4. האם בזמן התכנון הובאו כחשבוני בעיקר צורכיהן של ההתנחלויות?

שר הביטחון י' רבין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת מ' פלד)

1. הידיעה מתייחסת לתוכנית מתאר ולא לתוכנית ביצוע. היא כוללת כ"40 צירים. כמו לכל תוכנית מתאר, אין לה אומדן של מועדים ועלויות ביצוע.

2 — 3. התשובה חיובית.

4. התכנון התבסס על תחזית צורכי התעבורה של כל המגורים.

538. הפגנת הרב לוינגר

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר הביטחון ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

הרב משה לוינגר מפגין זמן רב מאוד בפתח מחנה דהיישה בקריאה לנקוט אמצעים ממשליים להבטחת שלומם וביטחונם

ה"מרכבה" בישראל. פרט לכך לא היו המרות, לא משום שלא ביקשנו, אלא משום שהדבר לא אושר עלי-ידי הממשל האמריקני.

497. ייבוא מהנדסים שבדים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

כעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 31 בדצמבר 1984 פורסם, שהתעשייה האווירית מחפשת מהנדסים לפרויקט ה"לביא" בשבדיה.

אודה לך מאוד אם תשיב לי:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן — האם אין בארץ מהנדסים המתאימים למשימה הנ"ל?
3. האם אין סכנה שסודותיו של הפרויקט יקבלו תפוצה?
4. כיצד יקבלו המהנדסים השבדים את שכרם? בדולרים? בשקלים? והאם הם פטורים ממש?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 4. הידיעה אינה נכונה. ישראל פשוט אינה מעסיקה מהנדסים שבדים כעובדים זרים או בכל צורה שהיא בישראל. במודעה שהיתה אין אזכור של התעשייה האווירית. לכן, כרגע, אין שבדים עובדים בתעשייה האווירית ואין משאיומתן על העסקת שבדים בתעשייה האווירית.

498. השתתפות חיילים בפולחן נוצרי

חבר הכנסת ע' עלי שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

נמסר לי שחיילי צה"ל, במסגרת סדרת חינוך, הובאו לכנסיית הקבר-הקדוש והשתתפו בפולחן נוצרי, שבמסגרתו נזרקה עליהם קטורת.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם הידיעות נכונות?
2. אם הן נכונות — האם השר סבור שפעולה זו עולה בקנה אחד עם מטרותיו החינוכיות של צה"ל?
3. האם השר שוקל לנקוט אמצעים כלשהם כדי להפסיק פעילות זו?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 3. במסגרת סדרת החינוך של שבוע ימים, העוסקת בקשר שבין ירושלים לעם ישראל לכל אורכה של ההיסטוריה היהודית, משולבות כארבע שעות לעניין קדושתה של ירושלים גם לדתות האחרות. בנושא זה משולב לפעמים סיור בכנסייה נוצרית כלשהי, להדגמת הנשוא כולו.

לא תואמה ולא תתואם כל תוכנית או סיור כלשהו הקשורים בהשתתפות חיילים בטקס דתי.

חיילים שמסיבות כלשהן אינם מעוניינים לבקר בכנסיות אינם חייבים לעשות זאת. הכניסה לאתרים נוצריים ומוסלמיים היא רשות ולא חובה.

אין ולא תהיה תוכנית חינוכית בצה"ל, המחייבת חיילים לבקר בכנסייה או להשתתף בטקס דתי כלשהו.

501. שרפה בבית-המשפט המחוזי בשכם

חבר הכנסת מ' בראון שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

ועיר ללא טיפול — שקנה צי ארצות-הברית מישראל משותקים בשל תקלות שונות.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נכונות הידיעות הנ"ל?

2. אם לא — מה הן העובדות בעניין השימוש במזלטים על-ידי צי ארצות-הברית?

3. האם יש בידי משרדו ידיעות על מה שמסתתר מאחורי פרסום הידיעות, המנסות להטיל ספק בתפקוד המזלטים מתוצרת ישראל?

שר הביטחון י' רבין:

לידיעה אין כל בסיס במציאות. דובר הצי של ארצות-הברית הכחיש את הידיעה מכול וכול.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לשר הביטחון. שר החקלאות ישיב על שאלות. הוא ישנו? וסגן שר החקלאות ישנו? — איננו. סגן שר האוצר ישיב על שאלות. ישנו? איננו.

אני עובר לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום. הצעה לסדר-היום מס' 1191 של חבר הכנסת רב שילנסקי — הנוף הפתוח.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני כאן כל הזמן.

היו"ר ד' תיכון:

כבר עברנו לסעיף הבא. גם שר החקלאות איננו. אני מצטער.

אמננו לין (המערך):

בקש סליחה מחבר הכנסת שילנסקי.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אני בטוח שחבר הכנסת שילנסקי יסלח.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שילנסקי, האם אתה מוכן לתת סיכור לסגן שר האוצר להשיב?

רב שילנסקי (הליכוד):

מקובל עלי.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה, סגן שר האוצר. אומרים לי שעשיתי כאן חריג. אני מקווה שזה לא חריג משמעותי.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

חבר הכנסת שילנסקי, תודה רבה.

260. עלות טיפול השיניים בישראל

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר האוצר ביום ט"ו בכסלו התשמ"ה (9 בדצמבר 1984):

רפואת השיניים היא דבר חיוני ביותר לבריאות הכללית של האזרח. לצערנו הרב, רפואת השיניים אינה נכללת במסגרת הטיפול הרפואי הכללית הניתן על-ידי קופות החולים בארץ.

עלות הטיפול למתפרא גבוהה במיוחד בגלל החומרים היקרים והציוד הרב הכרוך בכך. מס הכנסה מתיימר להחזיר לאזרח חלק ניכר מהוצאותיו אלה, כעידוד לאי-הזנחת בריאותו של הפרט. הלכה למעשה נוכחתי לדעת, שההחזר הוא כ-10% מעלות הטיפול הכללי, וגם הם אינם ניתנים מייד ונשחקים עם האינפלציה עד למועד החזרתם על-ידי השלטונות.

של היהודים העוברים בדרך. הרב לוינגר מפגין בכל תנאי מזג האוויר, ולדעתי תוך גרימת נזק בריאותי לעצמו וסבל לבני משפחתו.

ברצוני לשאול:

האם יש בכונת השר לנסות להשפיע באופן ישיר על הרב לוינגר להפסיק את הפגנתו?

שר הביטחון י' רבין:

אינני סבור שאני הכתובת לטיפול בנושא המוזכר בשאלתך.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

השאלה, אדוני השר: כשעברת באזור האם היית מוכן לשוחח ולדבר על לבו להפסיק את ההפגנה ולהבטיח שמערכת הביטחון, כדרכה, תפתור את הבעיה שעליה הוא מצביע?

שר הביטחון י' רבין:

אחריותה של מערכת הביטחון לקיום החוק והסדר אינה מותנית בכל אדם שהוא, היא טכועה בעצם האחריות המוטלת על-ידי הממשלה על מערכת הביטחון, על צה"ל, על המינהל האזרחי.

רב שילנסקי (הליכוד):

כשמערכת הביטחון אינה ממלאה את חובתה, טוב שיש מי שזועק.

שר הביטחון י' רבין:

אני חושב שאתה פשוט לא בקי בשאלתך של חבר הכנסת דוד מגן.

רב שילנסקי (הליכוד):

שמעתי את השאלה.

שר הביטחון י' רבין:

הצעתו היתה שאפנה לרב לוינגר ואבקש ממנו שיעזוב את המקום.

רב שילנסקי (הליכוד):

חשבתי שהוא ביקש שהצבא יכטיח את הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

זה סיפור אחר, זה לא שייך ללוינגר.

דוד מגן (הליכוד):

אני מציע: במקום לבקש, להבטיח לו שהדברים יתוקנו.

שר הביטחון י' רבין:

אני מבטיח לכל אחד לעשות את המידע ואת המיטב שאנחנו יכולים.

ריקטור שפיטוב (מפ"ס):

הכוונה היא שכבוד השר יתכן.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, היתה שאלה נוספת והשר ענה.

594. ידיעה על שיתוק של מזלטים מתוצרת ישראל

חבר הכנסת ד' דיגני שאל את שר הביטחון ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

בעיתון "מעריב" מיום א', כ' בטבת התשמ"ה, 13 בינואר 1985, התפרסמה ידיעה שמקורה ב"אירוספייס דיילי" — ביטאון תעופה, ולפיה שישא מתוך שמונה מזלטים — מטוס

ברשות היושב-ראש, לפחות ליו מותר לחשוב שהיושב-ראש כאלו זה מבין מה ההבדל בין ניכוי לבין זיכוי.

היור"ד תיכון:

כן, אבל הנישומים, הנישומים.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

להערה של חבר הכנסת מגן, אני חושב שהצדק עמו, אבל נראה שזה נשמט במשרד או הגיע אלינו מאוחר, אינני יודע. לא היתה בכך שום כוונה.

411. דוח מבקר המדינה על פרשת מניות הבנקים
חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר האוצר ביום ו' בטבת התשמ"ה
(30 בדצמבר 1984):

נוכח האשמות ועדת הכלכלה של הכנסת, כי גם משרדך מפעיל לכאורה לחץ על מבקר המדינה להוציא לאור את הדוח על אודות מפולת המניות בשלהי 1983, דרושה תגובתך:

1. האם מופעל לחץ כזה?

2. מה הם הלקחים שהפיק משרד האוצר מ"המפולת"?

3. אילו פעולות החל משרדך לנקוט מתוך ההערות הראשוניות שמבקר המדינה העביר להתייחסותכם לפני גיבוש סופי של הדוח?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

1. לא.

2-3. במשרד האוצר נמצאת כשלב גיבוש סופי תוכנית מסיפה לרפורמה כוללת בשוק ההון על כל מרכיביו. בשלב זה אני יכול לומר, שבין היתר כוללת תוכנית זו שינויים מינהליים וחוקיים בתפקוד שוק ניירות הערך. חלקים מסוימים של התוכנית הכוללת כבר מופעלים, דוגמת הנפקת איגרות חוב ממשלתיות כאמצעות מכרזים. ועדת הכספים אישרה לנו מרווח של בין 80% ל-110%. איננו מנסים לאחזר את החבל בשני קצותיו וקובעים את הכמות בלבד, בלא להתערב בקביעת המחיר. כוחות השוק הם שקובעים זאת.

ברור שרפורמה כוללת מהסוג המתואר לא יכלה להיות מבוצעת ללא נמשך יסות מניות הבנקים כפי שהיה נהוג בעבר.

483. דמי שמירה הנגבים על מניות הבנקים שבהסדר
חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר האוצר ביום ט"ו בטבת
התשמ"ה (8 בינואר 1985):

הבנקים גובים מלקוחותיהם "דמי שמירה" כשיעור 0.4% לשנה בעד המניות הבנקאיות שבהסדר. כידוע, מניות אלה מהוות, הלכה למעשה, תוכנית חיסכון.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם המידע נכון?

2. אם כן — מדוע יש לאפשר לבנקים לגבות דמי שמירה אלה, בניגוד לכל תוכנית חיסכון אחרת?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

1. עם היכנסו לחוקף של הסדר מניות הבנקים, החלו הבנקים גובים דמי שמירה כשיעור של 0.4% לשנה מערכן המתואם. בעקבות התערבות המפקחת על הבנקים נקבע בסוף שנת 1983 בסיס החיוב לפי ערך השוק של המניות, שהיה נמוך ב-40% מהערך המתואם. בעקבות התערבות נוספת של המפקחת על הבנקים הורידו הבנקים בסוף שנת 1984 את דמי השמירה על המניות החסומות הרגילות ל-0.3%. דמי השמירה

הנני מבקש את תשובת כבוד השר:

1. האם כבוד השר מוכן לשנות את התקנות ולהכיר בהוצאות לטיפול שיניים כהוצאה מוכרת לכל דבר?

2. האם כבוד השר בדעה שיש לעודד את קופות-החולים הקיימות להרחיב את שירותי כריאות השיניים גם לאזורים מרוחקים, על-ידי עידוד בחמריצים כספיים ובהקצבות נוספות?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

1. ההוצאה על ריפוי שיניים היא חלק אינטגרלי של ההוצאות הרפואיות, שבגינן זכאי נישום שעמד בהוצאה לזיכוי כשיעור 25% או 35% מההוצאות הרפואיות — הדבר חלוי כשיעור ההוצאה וכשיעור ההכנסה — בתנאי שהזיכוי מתייחס להוצאות רפואיות העולות על "רצפה" של 62,000 שקל בשנת 1984. ה"רצפה" באה לנטרל את התשלום הרגיל לקופת-חולים, שלגביה אין זיכוי ממס.

2. יחיד המבוטח בתוכנית ביטוח לרפואת שיניים, שאושרה על-ידי שר האוצר, זכאי לניכוי מחצית מהוצאות הביטוח במגבלה של 6,500 שקל לשנה לכל מבוטח. סכומים שלא הותרו בניכוי, בגלל המגבלה בתקרת ההוצאה, מותרים בזיכוי ממס במסגרת ההוצאות הרפואיות המפורטות בסעיף 1 לעיל.

3. נישום שכיר זכאי לקבל את הזיכוי או את הניכוי, בגין ההוצאה לטיפול או ביטוח שיניים, מיידית וללא שתיקה במסגרת תיאום ניכויים, שאותו הוא יכול לבצע במשרד השומה שבאזור מגוריו.

4. ולבסוף, אין מקום לקבל את הצעתו של חבר הכנסת אמיר ולהחיר את ההוצאה בניכוי מלא — א. שכן זו הוצאה פרטית מובהקת ולגבי שכאלה די בעובדה שהמחוקק הלך לקראת הנושא והחיר זיכוי ממס, דין ההוצאות לריפוי שיניים כדין הוצאה רפואית אחרת, וכבר יש העדפה לגבי ניכוי מחצית ההוצאה לביטוח של רפואת שיניים: ב. לאור הלחץ התקציבי של מערכת הבריאות והמצוקה התקציבית של קופות-החולים איננו רואים מקום להרחבת פעילות הקופות והקצאת משאבים נוספים.

ברצוני להדגיש כי גם בלא הרחבה לא עומדות הקופות ברמת ההוצאה שהן מקיימות. אנו מסיקים זאת מכך שהן אינן משלמות את חובן לממשלה וכן מדיווחים של הקופות על גידענות גדולים.

היור"ד תיכון:

זיכוי, ניכוי, מי יודע מה ההבדל?

אני מבקש מסגן שר האוצר להשיב על שאלתא מס' 411 של חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מותר לשאול את, השאלה הנוספת מראש?

היור"ד תיכון:

זה לא מקובל. המתן עוד הקה ותשמע את התשובה.

דוד מגן (הליכוד):

רק הערה, מדוע חלפו 42 יום במקום 21 יום, כדי לקבל את התשובה?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

באמת, אינני יודע.

עבודה יקרים מאוד. לאחר כל שביתה מסוג זה נמצאים לבסוף הכספים והם משולמים לאחר מעשה.

בקשר לאמור לעיל, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם מצב זה נכון וידוע לכבודו?

2. האם ברעת השר לקבוע בהסדר תקנה או חוק להבטחת מענק חודשי לרשויות מקומיות בשיעור משכורת תקנית חודשית אחת לעובדים?

3. מאחר שהמענק החודשי ברוב הרשויות הוא כפול מצורכי המשכורת, האם אין מקום להבטיח בהסדר מבוסס את המשכורת בלבד, להבדיל מחלקי המענק האחרים שהיו פתוחים לעיקולים ולנושים?

4. האם יש באמתחתו של האוצר תוכנית לגבי מקומו, עצמאותו וכדו' הפיננסי של השלטון המקומי להתקיים בימים אלה? מה הן הצעות האוצר בנון?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

1. אין חולק על כך, שתביעת העובדים ברשויות המקומיות לקבלת שכרם בזמן היא צודקת לחלוטין.

2. הרשויות המקומיות הן האחראיות, כמעסיקים, לתשלום השכר. הן קובעות את רמת השכר ואת כמות העובדים.

3. משרד הפנים מאשר לרשויות המקומיות תקציב הוצאה ומבטיח את מקורות המימון — איוון התקציב במענק כללי. חריגה של הרשות המקומית מהתקציב המאושר ומימון החריגה מכספי בנקים או מאי-העברת ניכויים או חובות לספקים — גורמים שעבוד כספי המשכורות של העובדים לגופים הנ"ל.

4. הממשלה סבורה כיום שיש לאשר את המלצות דוח ועדת זנבר, המקנות יתר עצמאות לרשות המקומית. נראה שהמלצת חבר הכנסת הנכבד להתערבות הממשלה בניהול הכספי של הרשות המקומית, להבטחת תשלום המשכורות לעובדי הרשויות, עומדת בניגוד להמלצות הדוח ברובן ובמהותן.

כאן אולי המקום לפנות לרשויות המקומיות, שישמו בראש סדרי העדיפויות בניהול הכספי את נושא המשכורות, מעבר לכל פעולה אחרת.

הי"ר ד' תיכון:

תורה: רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

מה בכל זאת מציע סגן השר לראשי הרשויות לעשות בסוף החודש?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כל מה שאני יכול להציע לראשי הרשויות המקומיות הוא, שלא לחרוג מתקציב שמכוסה על-ידי מקורות כספיים. כך הם לא יצטרכו לעשות מה שהם עושים לגבי השכר בגין ערכיות שהם נתנו להלוואות חריגות.

485. שינוי בחלוקת כספי מפעל הפיס

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר האוצר ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

בעיתונות נתפרסמה ידיעה, שלפיה בכוונתו של משרד האוצר לשנות את הסידורים הנוהגים לגבי ניצול כספי מפעל הפיס לצרכים חינוכיים ורפואיים.

אודה לך אם תשיבני מעל במת הכנסת:

למניות חסומות אשר בבעלות הקשישים ומועד פירעונן יחול באוקטובר 1985 הורד ל-0.1% לשנה, לתשלום בעת הפירעון.

2. אשר לעצם גביית דמי השמירה, ראוי לציין שההצדקה לגבייה נעוצה בעובדה שהבנק מטפל בניירות ערך אלה, כמו בניירות ערך אחרים. בין היתר הוא מנהל מעקב ורישומים ממוחשבים בכל הנוגע לשווי התיק מעת לעת, והוא מעביר מידע זה לידעת הלקוח. פעולות אלה גורמות לבנק הוצאות שאינן מלוות מהוצאותיו בגין הטיפול בניירות ערך אחרים, וכשם שנגבים לגבי דמי שמירה בלא קשר לתדירות הפעילות של הקנייה והמכירה, כן הם נגבים לגבי תיקי המניות החסומות.

יש להוסיף שכניגוד לתקנות בקשר לתוכניות החיסכון, שבהן מובא בחשבון מרווח לבנקים, דמי השמירה הם המקור היחיד שיש לבנק לכיסוי ההוצאות בקשר למניות ההסדר החסומות.

הי"ר ד' תיכון:

תורה: רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני סגן השר, לפי מיטב ידיעתי הבנקים, עד יום מועד פירעון המניות האלה, לא עושים בהן שום פעולה. המניות האלה שוכנות כאבן שאין לה הופכין. הם פשוט לא עושים שום דבר. אינני יודע מנין האינפורמציה שלך. דין מניות ההסדר כריך תוכנית חיסכון. האם אפשר לבוא להסדר שבו הבנקים יקבלו עמלה חד-פעמית, כשם שהם מקבלים על תוכנית חיסכון? זה הגיוני, אני יכול להבין זאת. אין להבדיל בין מניות ההסדר לבין תוכנית חיסכון. זה לא הגיוני, זה לא צודק. גם צריך לזכור על איזה רקע זה נעשה. החוסך כבר איבד חלק גדול מכספו, ועכשיו באים וגוחלים עוד ליטרת חצי בשר.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

ובכן, חבר הכנסת רמון, כפי שאמרתי ברברי תשובתי, לגבי מידע ללקוח, בין שזה נעשה תקופתית על-ידי משלוח או בצורה אחרת ובין שהלקוח מבקש מידע על-ידי צג שמוצג בבנק, והוא מקבל אותו אוטומטית — המניות הבנקאיות כלולות בתיק שלו והן משתערכות כמו כל נייר ערך אחר, ולא בדומה לתוכניות חיסכון: כלומר כל יום הוא יכול לקבל את זה.

חיים רמון (המערך):

כל יום אתה יכול לדעת מה ערך תוכנית החיסכון שלך.

הי"ר ד' תיכון:

מעל גבי אותו צג. אבל, הרשה לי להתערב, הרשה לי להציע לך הצעה. שעל המניות האלה יחולו הכללים של מלוות החובה, כי הן דומות למלוות החובה.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

הן דומות למלוות החובה, הן קרובות יותר למלוות החובה מלתוכניות החיסכון. זה נכון. אבל בהחלט אי-אפשר לומר שלבנקים אין הוצאות על זה. אפשר להתווכח על השיעור ולמי להשוות את המניות, אבל אי-אפשר לומר שאין הוצאות עליהן.

חיים רמון (המערך):

אם כך, אני מבקש לשקול להשוותן למלוות החיסכון.

484. הבטחת תשלומי משכורות ברשויות המקומיות

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר האוצר ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):

מעת לעת פורצות שביתות ברשויות המקומיות כתוצאה מאי-תשלום משכורות כמועד. למשק הלאומי אובדים ימי

ההמרה נעשית בשער הידוע ו-1/8% אם ההמרה מבוצעת ביום העסקים הבא בשער שעדיין אינו ידוע בעת מתן ההוראה. על חיררים המבצעים את העסקה כולה מעבר לדלפק חל בדרך כלל השיעור של 3/4%.

מלבד זאת, קיים פער בין שער הקנייה לשער המכירה של מטבע חוץ. הפער בהעברות ובהמחאות הוא בדרך כלל 1% ובקנייה ומכירה של שטר כסף הוא ברוב הבנקים 4.5%. באחד מהבנקים הבינוניים הפער הוא 3.5%.

אשר לשאלות:

1. הפער בין מחיר הקנייה למחיר המכירה של שטר כסף מבטא עלות גבוהה יותר, שיש לבנק בטיפול בבנקוטים, לרבות ספירה, אריזה, אחסון, הובלה, ביטוח, הוצאות ביטחון, ואינו חורג מן השיעורים המקובלים בעולם.

פערים אלה כשלעצמם אין בהם כדי ליצור שוק שחור או ליצור פער בין השער הרשמי לבין השער בשוק השחור. הגורמים ליצירת שוק שחור קשורים, בין השאר, אם יורשה לי להעיר, בעצם ההגבלות על רגישות מטבע ובהיטל בשיעור של 15% על מטבע חוץ שנרכש למטרות מסוימות, והללו הוטלו מסיבות מובנות, שאני מסכים אתן. אני מסכים עם הפתרון הזה.

2. מתן פרמיה להמרת מטבע חוץ בידי חיררים באמצעות מערכת הבנקאות פירושה יצירת פתח לעקיפות חדשות, כגון העברת חמורות יצוא או העברות חד-צדדיות במסווה של הכנסות מתיירות — תוצאה לא רצויה אף היא. אפירורי קשה לקבוע איזו דרך מעוררת בעיות חמורות יותר.

522. המצב בבתי-החולים הממשלתיים

חבר הכנסת מ' דקל שאל את שר האוצר ביום כ' בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):
בסוף חודש דצמבר 1984 נודע ברבים המצב הקשה בבתי-החולים הממשלתיים. פורסם שמשרד הבריאות דורש להזרים 5 מיליארדי שקל לבתי-החולים. משרד האוצר מוכן להקציב רק 2 מיליארדי שקל.

משרד האוצר פרסם ברבים, שקופות-החולים חייבות לבתי-החולים 30 מיליארד שקל. דובר קופות-החולים הכללית הגיב: להד"ם.

שאלות:

1. האם הדיעה הזאת בדבר חוב של 30 מיליארד שקל היא נכונה?

2. אם התשובה היא חיובית, איך ייתכן שחוב של 30 מיליארד שקל לא שולם על-ידי קופות-החולים לבתי-החולים?

3. אם התשובה על שאלות 1 ו-2 חיובית, האם משרד הבריאות יסכים להמשיך בשיטת האשראי לקופות-החולים ולגרום שוב למשכיר אשפוז בגלל חובותיהן של קופות-החולים למדינה?

4. אם התשובה על שאלה 1 היא שלילית, איך ייתכן שתתפרסם ידיעה כזאת, על חוב כה אדיר של 30 מיליארד שקל, מבלי שיהיה בסיס לכך?

5. אם התשובה על שאלה 1 היא שלילית, מה תעשה המערכת כדי שלא להטעות את האזרחים בנתונים לא נכונים?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ע' סולודר)

1. קופות-החולים מקבלות שירותים בבתי-החולים הממשלתיים בעבור מבוסחיהן. בעבור שירותים אלה הקופות

1. האם יש הצדקה שכספי הגרלה, שאינם מסים, ייהפכו לכעין הכנסה ממסים, המוצאת על-ידי משרד האוצר, במקום על-ידי גוף ציבורי, לפי המצב הנוכחי?

2. מה הם הסידורים החדשים אשר משרד האוצר מבקש להנהיג? כאילו חומים יתבטאו השינויים לעומת המצב הקיים?

3. מה יעלה בגורל המפעלים בתחום החינוך והבריאות הממונים עכשיו באמצעות כספי מפעל הפיס, כאשר כספים אלה ינוצלו לפי סידורי עדיפויות חדשים של משרד האוצר?

תשובת סגן שר האוצר ע' אמורי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרד האוצר אין כל כוונה להחליף או להנהיג סדרים חדשים, הן בייעוד כספי הגרלות הפיס והן בגוף המקצה כיום את כספי הפיס — דהיינו, דירקטוריון הפיס, בהתאם להמלצות המשרדים הנוגעים בדבר.

2. כיום מקובל שכל פירעון המלוות, הנובע מהמלוות שמקצה דירקטוריון הפיס לכל רשות מקומית לכל מטרה, מוכר על-ידי משרדי הפנים והאוצר כהוצאה מוכרת לקביעת שיעור המענק לאיזון לאותה רשות.

מעצם קיום עובדה זו עולה: א. מפעל הפיס הוא גוף שקובע סדרי עדיפויות במדינה, מקצה סכומים בהתאם, ותפקידו בפועל מסתכם בפעולות מימון ביניים בלבד. בצד זאת — יצירת התחייבויות לתקציב המדינה בשיעור סכומי ההלוואות שהוקצו בהתאם לתנאי המלוות; ב. סך המקורות שמקצה דירקטוריון הפיס גדול כפליים מסכומים הנובעים מכספי הגרלות. הסכומים העודפים על כספי הגרלות נובעים כעיקרם מכספי תקציב המדינה, המועברים למפעל הפיס דרך הרשויות המקומיות כהחזר כעד ההלוואות, וכן בגיוס כספים ממערכת הבנקאות והעמדתם לצורכי הרשויות על-פי הקצאת דירקטוריון הפיס.

3. על כן, לדעת האוצר, עלימנת לתקן את האנומליה שתוארה לעיל, יש לבצע שינוי בתחום המימון. הווי אומר, מימון תוכניות הפיתוח מכספי ההגלות של הפיס במענקים במקום במלוות, כנהוג כיום, או לחלופין — שלא להכיר בפירעון המלוות הנובע מהלוואות הפיס כהוצאה מוכרת לצורך קביעת שיעור המענק לאיזון.

521. גביית עמלה מתיירים על המרת מטבע חוץ בבנקים
חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר האוצר ביום כ' בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):
הובא לידיעתי שהבנקים גובים עמלה מתיירים, המחליפים מטבע חוץ — כשטרות — לשקלים. העמלה, לרבות הוצאות הבנקים, היא בשיעור 4.5% על כל סכום, וההחלפה מתבצעת בשער החליפין הנמוך ביותר.

שאלות הן:

1. האם לדעתך העמלה הנ"ל איננה גבוהה מדי ומבריחה מבלי שנוצח בכך, תיירים לשוק השחור, ששם הם מקבלים כ-10% יותר מאשר בבנקים?

2. מדוע אין מעודדים את התיירים להחליף כספים בבנקים על-ידי הנהגת פרמיה להחלפה כזו?

סגן שר האוצר ע' אמורי:

(התשובה נקראה לפי בקשת חבר הכנסת מ' בראון)

אשר לעובדות שבירשא של השאלת: עמלת החליפין שנוכחים הבנקים על המרת שטרות כמט"ח היא 3/4%, אם

למיטב ידיעתי, מוקפאים כיום כל תקציבי הפיתוח לבקעה, למעט תקציב לאחזקה שוטפת. כמו כן, התקציב לבקעה, שהיה כ־10 מיליון דולר, לפי תקציב 1984/85, נשחק ביותר מ־300%, ואילו עדכנו האחרון היה רק לפי 40%.

אודה לכבוד השר אם ישיב על שאלותי:

1. האם יש סיכוי שיופשרו בהקדם תקציבי הבקעה כאזור פיתוח מועדף?
2. האם ניתן לתקן את שחיקת התקציב על-מנת לקרבו לערכו הריאלי?

שר החקלאות א' נחמקין:

1. אין אפשרות שיפשרו את התקציבים, כי לא מכירים באזור בקעת-הירדן כאזור מועדף. אף שמאז הגיעה השאלתא ומאז הכנת התשובה עליה חל שינוי בסטטוס ההקפאה, התשובה נשארה אותה תשובה.

2. לצערי הרב, התקציב לבקעת-הירדן קטן בהרבה מהצרכים ואין עולה בידי לשנות את סדרי העדיפויות ולהעמיד את בקעת-הירדן במקומה הראוי כאזור התיישבות ביטחוני חיוני למדינת ישראל. לכן, סיכויי תיקון השחיקה מאוד קלושים.

היו"ר ד' תיכון:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המעריך):

אני מודה לשר החקלאות על כנות תשובתו, אף שהיא מאכזבת אותי, כי הוא אמר שאין נותנים תנאים לאזור זה כפי ערכו וחשיבותו. אולם, מאחר שהשר דיבר על שינוי שחל בכל זאת מאז הגשת השאלתא, אודה לו אם יוכל לומר לפחות האם השינוי שחל הוא לטובה.

שר החקלאות א' נחמקין:

אמרתי שהשינוי וההעדפה הם על דעתי. יש דעות שונות בנושא הזה. בינתיים התקיים דיון אצל ראש הממשלה, לפי בקשת המתיישבים, והוחלט לחפש דרך כדי לשפר את מצבם. על אף המחסור בתקציב ועל אף החלוקה — ולדעתי היא אינה מתאימה ואינה נכונה — ייעשה כל מאמץ כדי למצוא תקציב לפחות לגבי כמה סעיפים שלדעת כולם, ובמיוחד לדעת ועדה שמנותה בומנה ועסקה בנושא, ועדת פוהורילס, הם נושאים חיוניים, שאם לא נטפל בהם בזמן, נצא מפסידים, ולאחר מכן ייתכן שהטיפול לא יועיל ויהיה מאוחר מדי. אני מקווה שאכניסם מה שטובם במשרד ראש הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

גם אני מקווה שיגשימו את דוח פוהורילס.

492. דחיית העסקה של מכירת עודפי בשר הודו למצרים
חברת הכנסת ש' אלזני שאלה את שר החקלאות ביום ט"ו בטבת התשמ"ה (8 בינואר 1985):
נמכר לי כי מגדלי ההודים סירבו למכור למצרים כ־1,000 טונות בשר הודו במחיר רוחי לקראת חג המולד באמצעות מר מ"מ (שמו נמסר כרצון) מאילת, וזאת אף שידוע, כי שר עודפי בשר רבים, המשווקים בארץ במחירי הפסד.

עוד נמסר, כי הממשלה עומדת לקנות מלאי זה של בשר הודו כעודפי חירום במחירי תחשיב מלא, היינו — יותר ממחיר השוק.

שאלותי הן:

1. האם ידוע לשר עניין זה?

משלמות למשרד הבריאות. הנתונים שהוצגו עליידי משרדי הבריאות והאוצר משקפים את יתרת החוב נטו לממשלה, לאחר קיזוז התמיכה בקופות, וזה רק עניין של אריחמטיקה המשקפת מציאות מסוימת.

2. הקופות טוענות שלאור מצבן הכלכלי הקשה אין באפשרותן לשלם לממשלה בעבור קניית השירותים במוסדות הממשלתיים, על-פי מה שנבקע.

3. למיטב ידיעתנו, משרד הבריאות מקיים דיונים עם נציגי הקופות במטרה להגיע לפתרון הבעיה.

523. החלת חוקי מס הכנסה על עצמאים ערבים

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר האוצר ביום כ' בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):

ממקורות שונים נודע לי, שחוקי מס הכנסה ומע"מ אינם חלים למעשה על ערבים עצמאים, וכן ש"מטעמים מדיניים" נמנעים שלטונות מס הכנסה לאכוף חוקי מס ומע"מ על אזרחי מזרח-ירושלים הערבים. כמו כן פורסם, שחוקי מס הכנסה גורשו מאוס-אל-פחם, לשם הגיעו בתוקף תפקידם.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם נכונות הידיעות האלה?

2. אם כן — אילו צעדים נוקט משרד האוצר?

3. אם לא — האם משולמים מסים כדת וכדין על-ידי עצמאים ערבים?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

השאלתא מס' 523 של חבר הכנסת רפאל איתן עוסקת בנושא: החלת חוקי מס הכנסה על עצמאים ערבים.

1. אין ממש ביריעות כאילו חוקרי מס הכנסה גורשו מאוס-אל-פחם, לשם הגיעו בתוקף תפקידם.

2. באותם מקרים, שבהם מתגלה התנגדות לכיצוע ביקורת כלשהי או לאכיפת הגבייה במגזר הערבי, תחרים המבקרים למקום האירוע ומבצעים את הפעולות הנדרשות מכוח החוק, בסיוע המשטרה ומשמר הגבול.

3. חוקי מס הכנסה מוטלים ללא משוא פנים בכל מגזרי המשק, לרבות במגזר הערבי ובמזרח-ירושלים, ללא כל הגבלות.

היו"ר ד' תיכון:

אבקש להשיב על שאלתא 575 של חבר הכנסת דב שילנסקי.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

סליחה, אין התשובה בידי. אני מניח שחלה כאן טעות. אבקש להשיב על שאלתא זו כפעם אחרת.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר, תודה לסגן שר האוצר. שר החקלאות ישיב על שאלות של חברי הכנסת.

345. פיתוח בקעת-הירדן

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר החקלאות ביום כ"ט בכסליו התשמ"ה (23 בדצמבר 1984):

כ"8 בינואר 1984 השיב סגן השר במשרד ראש הממשלה דב שילנסקי על שאלותי בעניין דוח פוהורילס: 1. משרד החקלאות אישר המלצות הרוח לתוספת מכסות ייצור; 2. תוספת המימון לקידום הפיתוח החקלאי בבקעת-הירדן מותנית בתוספת תקציב לשר החקלאות; 3. דיון בנושא יתקיים בהקדם בוועדת שרים לכלכלה.

3. הממשלה לא נתנה כל סובסידיה למשווקים וגם לא קנתה עודפים.
 4. לאור האמור לעיל, לא נחתמה כל עסקה וטוב שלא נחתמה.
- הי"ד ד' תיכון:
תודה לשר החקלאות. האם זו הפעם הראשונה שאתה משיב על שאלות?
שר החקלאות א' נחמקין:
הפעם העשירית. הפעם הראשונה אתך כיושב-ראש.

2. האם ברור לשר שהמשווקים סירבו להצעה רווחית, כדי להפעיל על הממשלה לחץ להכניס למעגל הסובסידיות?
 3. מדוע נחתם הממשלה למשווקים סובסידיה סמויה על-ידי קניית העודפים?
 4. מה בדעת המשרד לעשות והאם הסכם הקנייה אכן נחתם?
- שר החקלאות א' נחמקין:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' שריד)
1. הידיעות בשאלה זו אינן תואמות את המציאות.
2. ברור לי שההצעה היתה בלתי רווחית. בלתי מתאימה ובלתי רצונית.

ג. הצעה לסדר-היום הנוף הפתוח

משנות את צורתן. לא הטבע בלבד, גם שרידים נפלאים מן העבר — נופי חקלאות עתיקה ויישוב קדום — בסכנה. הפיתוח המואץ גזל מחיר יקר. אני בעד פיתוח המולדת ובנייתה, בצפון ובדרום, בגליל ובנגב, בשפלת החוף וביהודה ושומרון, ברמת-הגולן ובחבל-עזה. אך עלינו למצוא איוון בין הפיתוח והבנייה לבין הנוף והטבע. על הרשויות לשמור על איוון זה. אנו רואים בדאגה את חופי הים המזרחיים, את הנחלים, שבהם מתה הדגה, ואת המים המזרחיים. ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת ביקרה שלושם ברמת-החובב שבנגב, לאחר שהיא דנה בסכנת החומרים הרעילים. למדנו וראינו שבגלל הונחות, בגלל חוסר הקפדה על החוק הקיים ובגלל העדר חוק מוסדר, אנשים שופכים את החומרים הרעילים לתוך הנחלים, ועם הנחלים הם מגיעים לים, גורמים סכנה למתרחצים וממיתים את החי כיס. למדנו שחומרים רעילים נמצאים במקומות פתוחים, ואפילו במקום הטוב ביותר שכבר קיים — ברמת-החובב — ראינו חומרים רעילים ביותר מאוחסנים בתוך חביות וקבוצות. לא רק הרחנו, ראינו איך שהחומר נוזל לתוך האדמה, מהאדמה הוא מגיע למי התהום ואנחנו צפויים לסכנה גדולה, אם לא נטפל בבעיה הזאת כמהירות הגדולה ביותר.

אך לא רק הרשויות, גם על האזרחים כיחידים החובה לשמור על הטבע, על הנוף, על יפי ארצנו. אנחנו עדים להשלכת פסולת לרשות הרבים, אזורים שלמים נהפכים למזבלות.

אנחנו עדים לשרפת יערות, הקרן-הקיימת נטעה אותם בכספים שאספה, שהשיגה בקשיים רבים. באהבה רבה הלכו ילדינו בט"ו בשבט ובאירועים אחרים ונטעו עצים. השקו אותם הטל, הערפל ויד אדם. הם צמחו, והנה, בגלל הונחה — מישוה זרק סיגריה — וממקומות שהיו פאר ויופי רק עצים מעטים נשארו עומדים ערומים ומפוחמים. הם מעלים דיכאון באדם.

פרחים מוגנים וקטפים. כשקטפת את הפרח אתה חש תענוג במשך שעה-שעתיים, ואחר כך, עד שאתה מגיע הביתה עם הפרח המוגן שקטפת, אין זכר ממנו, הוא כבר נבל. כולנו עדיין זוכרים את השטחים הפתוחים עם הכלניות והזהובות שהעלו חדווה בלבנו — הם הולכים ונעלמים ביד אדם, ולעתים קרובות לשווא.

אך לא די שמחליטים לקבל אזור מסוים כשמורת טבע. על האזרחים לעזור לשמר את האזורים. לצערנו, האזורים האלה אינם רבים כיום. בצפון שמורות הטבע אומנם רבות במספר,

הי"ד ד' תיכון:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 1191, של חבר הכנסת הכנסת דב שילנסקי — הנוף הפתוח. בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, לאחר שעליתי לדוכן, למדתי משהו מפי תלמיד חכם הנמצא פה כאולם הזה, שלימדני שבשולחן-ערוך נאמר: "כיוון שעלה, לא ירד". אומנם זה נאמר לגבי בית-הכנסת, אבל יש לזה השלכה גם לגבי הכנסת.

עוד אני רוצה להעיר, שצריך הייתי להביא את דברי בשבוע שעבר, שהיה שבוע ט"ו בשבט, השבוע של שמירת איכות הסביבה, אך בשל האילוצים בכנסת לא יכולתי להעלות את הנושא בשבוע שעבר, וטוב מאוחר מאשר לעולם לא.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתורתנו הקדושה נאמר "כי האדם עץ השדה". ביהושע-נאמר: "הרואה אילנות נאים ובני אדם נאים אומר 'ברוך שכן ברא בריות נאות בעולמו'". היוצא: האדם והאילן — ברייה הם.

לפני חמישים שנה כתב המשורר שאול טשרניחובסקי: "האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו". הוא לא שיער או כנפשו, וגם בני דורו לא שיערו את עוצמת השינויים שעמדו להתחולל בנופי המולדת על רקע הפיתוח המואץ שחל בישראל בשאלות כבדות משקל כאשר לעתיד נופי המולדת, המקומות הנפלאים האהובים על כל העם.

בשלושת העשורים האחרונים חלה התפתחות משמעותית בהתייחסות אל שמירת הטבע והנוף בישראל. בכנסת הועברו חוקים על שמורות הטבע והגנים הלאומיים; הוקמו רשות שמורות הטבע ורשות הגנים הלאומיים, השירות לשמירת איכות הסביבה וכן גופים וולונטריים, ונציין ביניהם את החברה להגנת הטבע ואחרים השוקדים על שימור אחרים, הגנה על חיות-בר והגנה על פרחים. כל הגופים חשובים, וחשוב לא פחות קיומם המשותף זה לצד זה כמערכת משלימה. מיטב האנשים עוסקים במלאכה, ואנו מביעים להם היום מעל במה זו כרכה על תרומתם להעמקת הקשר בין בני העם לבין נופי המולדת.

אולם, על אף ההתפתחות ולמרות ההישגים, בסיכום הכללי התמונה אינה פטורה מבעיות. דמות הנוף בארץ הולכת ומשתנה, מוסיפה להישחק. יחידות נוף מאבדות את ייחודן,

בתלמוד נאמר: כשם שרחמי של הקדוש-ברוך-הוא על האדם, כך רחמי על הבהמה. א"י גורדון מוסיף ואומר: בשעה שהאדם נמצא יחידי בתוך הטבע ורואה את עצמו בודד, הוא מגיש בכל ישתו כי הוא מאוחד עם הכריאה העולמית.

ארזני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, יש לנו ארץ יפה, שובה ביופיה, הבה נשמר את היופי הזה, נשמר אותו ונפתח אותו. הבה נפעל כלוננו לקידום עץ השדה, האדם, ושילובו ברחמי האל על כל ברייה, ואז נתהדר ביופי טבע ארצנו, שבה נוכל לטייל, לכלות ולהינות, ונגיש בכל ישתו את האיחוד עם הכריאה. אז יהיו חיינו יפים יותר וכל ישתו תשיר שירת אל.

היורר ד' תיכון:

תודה רבה לחבר הכנסת דב שילנסקי. ישיב שר החקלאות.

שר החקלאות א' נחמקין:

כבוד היושבי-ראש, חברי הכנסת, העלאת ההצעה כולה חיוב. לדון במליאה ובועדה בנושא של שמירת שטחים פתוחים, שמירה על נכסי הטבע, אך ככה אלא מעשים טובים שיש אחם תועלת, ברכה ותקווה להנאה של האוכלוסייה כולה ממה שחנן הטבע את נופינו.

אך, נראה לי שחבר הכנסת המעיט בערך השיפור שחל בשנים האחרונות בשטח זה. יש לנו שטחים גדולים של שמורות טבע, חל בהחלט שינוי לטובה ביחסו של הציבור, מבוגרים וילדים, אל הנוף ובעיקר אל הצומח. אין קוטפים היום פרחי-בר אלא פרחים שיש רשות לקוטפם. זה נכנס לתודעה ורואים זאת בכל שטח שמבקרים בו בשבתות ובחגים, בניגוד לנוהג שהיה בעבר. יש לזקוף כל זאת לזכות העוסקים במלאכה — רשות שמורות הטבע והחברה להגנת הטבע. אלה עושים במלאכה עם מאות ואילפי מתנדבים שיחד מסייעים, עוזרים ומחנכים. לכן, אני רואה את המצב הדיים כמצב טוב שמבטיח לנו שמירה על נכסי הטבע לעתיד.

אינני רואה שום סיבה שלא לקיים דיון בוועדה, אם נסכים על כך. כדי לנסות ולשפר שיפור נוסף את מה שקיים היום. לכן אני ממליץ שנעביר את הדיון לוועדה, שם יוחלט אילו צעדים נוספים צריך לנקוט כדי להוסיף חיוב על הקיים.

היורר ד' תיכון:

תודה לשר החקלאות. חבר הכנסת דב שילנסקי, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

ד. שילנסקי (הליכוד):
מסכים.

היורר ד' תיכון:

אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

ד. הצעות לסדר-היום

החלטת הממשלה על נסיגה בשלבים מלבנון

ריקטור שטייטוב (מפ"ס):

מי ישיב?

היורר ד' תיכון:

שר הביטחון. הוא איננו?

היורר ד' תיכון:

אנו עוברים לנושא הבא: הצעות לסדר-היום בעניין החלטת הממשלה על נסיגה בשלבים מלבנון. ראשון המציעים — חבר הכנסת יוסי שריר. אני מבקש להקפיד על לוח הזמנים.

אך שטחן הכולל קטן. בדרום, באזורים בעלי צפיפות האוכלוסין הגבוהה ובעלי הפוטנציאל הכלכלי הנמוך, במרחבי המדבר, עולם החי והצומח אינו מופרע. מקומות אלו יכולים לשמש מקלט לאנשי העיר מן הכטון והאספלט. שם צריכים היו לקום השמורות הגדולות והפארקים. תוחלת זו נכזבה מעט עם כניסתו המסיבית של צה"ל לנגב. שטחי אימונים ומתקנים גזלו שטחים נרחבים והשמורות המשוכללות קטנו מאוד. אך לא רק זאת, לצערנו הרב חלק גדול מהן עוד טרם הוכרזו כשמורות ועלינו לעשות זאת במהירות הגדולה ביותר.

ארזני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, כבר אמרתי, כי דבק אני בפיתוח הארץ. אין לנו קיום בארץ בלי פיתוח. נופים חקלאיים, יישובים, מפעלים — הם חלק בלתי נפרד מנוף הארץ. גם חובבי הטבע המושבעים ביותר אינם מבקשים לעצור בפיתוח או להילחם בו. את הגיעה השעה לדון באמת בשאלות מה וכמה מותר בשם הפיתוח, ומה אסור בשם השימור. מצויים בארץ שטחים רבים, גדולים כקטנים, שאין להם זכות בעלים הלכה למעשה והם נחשבים בעיני הציבור כשטחי הפקר: כך — צדי הדרכים, גבעות בור בשטח מעובד ומיושב, מדרונות ההרים, קטעי חוף, אזורים חולות, פיסות יער ירוקות ועוד.

יש לנו — וצריך להיות לנו — עניין בשטחים הפתוחים הריקים הללו. אזורים החולות של מישור החוף, לרוגמה, חשופים לנו לא רק כישטח כנייה מבוזבז שטרם נוצל, כפי שמתבטאים לפעמים רבים וגם טובים. הנוף הפתוח הוא אוצר מאצורות הלאום, הוא נחץ לכל אחד מאתנו הרבה יותר מאשר אנחנו מכירים בכך. אזורים כמו ים-המלח, הגליל, חולות חוף הים, רכסי הכורכר — הם עצמנו ובשרנו.

כנסת נכבדה, מדינתנו קטנה, צורכינו מסועפים ומורכבים. מספר הגופים הפועלים בשטח — הן מצד הפיתוח, הן מצד השימור והן בתכנון — הוא רב. צדיין חסרה גישה כוללת, התארגנות אסטרטגית ברמה הלאומית, להביא לקידום הכנת מדיניות, קביעת סדרי עדיפויות ונוהלי ביצוע בכל הקשור לשטחים הפתוחים שנותרו לנו — אלה שלא הוכרזו כפארקים ושמורות ועדיין אין כללים מוגדרים לשמורם.

יש לסיים איסוף נתונים על משאבי הטבע והנוף גם מהפיתוח האחרונות. עלי-פיתוחים הללו יש לקבוע אמות מידה ברורות ולשים דגש בשמירת ייחוד הנוף וערכיו בכל אזור יחידת נוף. יש להחיל את המדיניות הלאומית שתיקבע לגבי משאבי הנוף הפתוח, כהליך חוקי בתהליך התכנון.

רוב עבודת החיקוק השוטפת של הכנסת נוגעת לעתיד יושבי הארץ, גורלם ותנאי חייהם, אך אל לה לכנסת להקל ראש גם בנושאים של נוף הארץ. השטחים הפתוחים שכל אחד מאתנו עובר בהם יום יום ושעה שעה גם הם זקוקים לטיפול: של נכחרי העם — לרווחתנו ולטובת הדורות הבאים. אמרתי: "לטיפולם" — אין די בכך: גם לאהבתם, ולזה צריך לחנך, וזה מוטל בעיקר על משרד החינוך והתרבות.

מתכנן בניין והבניין הזה היה קורס תחתיו, ולא היתה נשאת ממנו אבן על אבן, ואחר כך הוא היה בא להצרות בפנינו איך בונים בית? איפה נשמע כדבר הזה? ושר החוץ, גם הוא מהאדריכלים, אדריכל-משנה, ממלא עתה את מקום ראש הממשלה, ממלא מקום ראש הממשלה אומר לנו כימים האחרונים, לא זו בלבד שהוא יחם יומה כדי לעצור את הנסיגה, אלא הוא אומר גם שמה שקורה עכשיו בלבנון והקורבנות שנופלים, יכול להיות שצריך לקשור אותם בהחלטה על הנסיגה, ואני אומר: איזו תוצפה, איזו עזות מצח, בגלל הנסיגה הם נופלים או בגלל הכניסה הם נופלים? בגלל הרצון לסיים את המלחמה או בגלל עצם המלחמה? כן, והם ממשיכים, הם ממשיכים לדבר.

שר הביטחון של היום מצהיר הצהרות שונות — מוזרות מצד אחד, ומוזרות מאוד מן הצד השני — ובכלל ההצהרות המוזרות האלה אני שומע הצהרה שבאה מושיגנטון האומרת, ששר הביטחון דהיום לא קרא בשום דוח מודיעין שהתריך בעוד מועד על הסכנה השיעית, על השד הזה שיוצא מן הבקבוק. איזה דבר הוא זה? איך צריך להתייחס לזה — ואיני רוצה לכתוב זאת בכינויים, האם שר הביטחון או משהו מאתנו צריך מודיעין, כדי לדעת שכדור הארץ סובב סביב השמש? מה פידוש מודיעין? על מה מדובר — על סודות, על חומר מוצנע? מה זאת אומרת שהוא לא קרא בשום דוח מודיעין שצפויה סכנה שיעית? לא צריך אדם שיהיה לו מוח אנליטי, כדי לחבר אחד ועוד אחד ולהגיע לשניים, מה לא ידע שר הביטחון — שיש שיעים, שיש שיעים בדרום לבנון, שיש הרבה שיעים בדרום לבנון, שיש 650,000 שיעים עד לקו האוואלי, שיש 250,000 שיעים עד לקו הליטני?

מה לא ידע שר הביטחון, כי הוא לא קרא ברוח מודיעין? הוא לא קרא שהמלחמה שלנו מתפתחת על-פי אוריינטציה נוצרית? ואם המלחמה מתפתחת על-פי אוריינטציה נוצרית, לא ברור שיהיה — — —

שר הביטחון יי רבין:
אמרת של אמצחי שום הוכחה שמישהו העלה על הדעת לפני יוני 1982 שתהיה בעיה שיעית.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה זאת אומרת מישהו לא העלה על הדעת? אבל אתה העלית על הדעת, ואם אתה העלית על הדעת, מתחייבות מזה מסקנות, מה זאת אומרת לא העלו על הדעת? מי לא העלה על הדעת?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מי שיצא למלחמה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ולא ידעו שיש דינמיקה של הכיבוש, ולא ידעו שדינמיקה של כיבוש פועלת גם על שיעים, ואולי על שיעים יותר מעל אחרים? ולא ידעו שיתפתחו גילויים של התנגדות, של החקוממות ושל מרי בקרב השיעים? מה היה צריך לקרוא כאן בחומר של מודיעין?

כמשך שנתיים אנחנו מתחננים ממש על הברכים ואומרים: צאו, לכל השדים, צאו כבר מלבנון; נאמר לקטל המיותר הזה הרף, ומה אמרו לנו במשך שנה שלמה או שנה וחצי, ואיני יודע כבר כמה זמן — לפחות שנה אמרו לנו: עכשיו אנחנו עוסקים בהקמת צד"ל — צבא דרום לבנון, ואמרנו: הרי כל העניין הוא עורבא פרת, לא היה ולא נברא, צד"ל — הרי זו משענת קנה רצון, הרי לא יעלה על הדעת

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא משנה כל כך, כי בלאו הכי אין מקשיבים כבר הרבה שנים, אז מה זה משנה אם הם נמצאים או לא.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאומר דברים על לבנון, אקדים ואומר משפטים: ספורים על ההתפתחויות המדיניות האחרונות באזור, אנחנו לא יודעים מה בדיוק מתרחש ומה טיבה של הרקמה הזאת, אבל אם אכן נכון הדבר, כי המלך חוסיין ויאסר ערפאת הגיעו לנוסחה משותפת של אדמה תמורת שלום, המבוססת על 242, כי אז נפל דבר באזור, תעוד איזה דבר נפל.

גאולה כהן (התחיה-צמח):

דב שילנסקי (הליכוד):
הוא נפל.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם כך קרה, ולא יבואו ההכשחות, הסתירות, ההסתייגויות וה"אבלים" המפורסמים, כי אז הגיעה שעת המבחן, השעה הזאת שמגדירים אותה בדרך כלל כשעת האמת, התשובה הישראלית חייבת להיות פשוטה, מנוסחת בלשון ברורה, ולא כשפה חרטומית של לאו על גבי לאו, כנגד שלושה "לאווים" זכורים לשמצה צריכים לבוא שלושה "הנים": כן למשא-ומתן, כן להכרה הדדית, כן באמץ לשלום, ואם הממשלה הזאת בהרכבה הנוכחי איננה מסוגלת לומר את ה"הנים" האלה, יש לפרק אותה כלי ידיו ולהרכיב ממשלה חדשה תחתיה. עדיין לא אומר בביטחון כי אומנם קמה והיתה ההזדמנות הזאת, המיוחדת, ההיסטורית, אך אם תקום ותהיה בקרוב ותוחמק, ייסתם הגולל על השלום, וכל קברני השלום לא יינקו. המלחמות הבאות באזור יהיו על ראשם.

עכשיו, רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, לעניין לבנון: חזרתי ועשיתי את המניין, יותר מ-32 חודש של מלחמה, 32 חודש אנחנו אומרים: צאו מלבנון, צאו כבר מלבנון, אין מה לחכות ואין מה לחפש, ואנו אומרים זאת לכולם, לגוררים ולנדרים, למפתים ולמתפתים, לכולם אנחנו אומרים: צאו, אין מה לחכות.

אם יש דבר שמקומם אותי יותר מכול, מבעיר בי את חמתי, מעורר בי כל פעם התקוממות מחדש, הוא התופעה שלא היתה יכולה להיות בשום מדינה מתקנת אחרת בעולם — שכל השותפים למלחמת לבנון — וכאשר אני אומר "שותפים", אני מתכוון שותפים במישרין ושותפים בעקיפין — איש מהם לא פינה את מקומו, איש מהם לא הסתלק, הם עדיין נוהגים בנו, איפה זה היה יכול לקרות? באיזו מדינה מתקנת לא היו כל אלה המעורבים מסתלקים, מפנים את מקומם, ואחרים היו באים תחתיהם? הם היו מסתופפים בביהם, היו בושים ונכלמים להוציא את פניהם החוצה ולהיראות ברכים.

ולא זו בלבד שהם ממשיכים להנהיג אותנו, הם ממשיכים לתת גם עצות, הם עדיין מדברים על מלחמת לבנון, הם אומרים מה טוב ומה לא טוב, מה נכון ומה לא נכון, מופיע אדריכל המלחמה אריאל שרון, והוא אומר לנו מה צריך עכשיו לעשות, כאשר לא היה תבשיל שהוא לא לקח, לא היתה טעות שהוא לא טעה, לא היתה הונאה שהוא לא הונה, ואדריכל אחר של המלחמה שיושב אצנו כאן, ומטכ"ל לשעבר, לאחר כמה דוכרים יעלה גם הוא לכאן על הבמה ויאמר לנו מה צריך לעשות בלבנון, מעבר לחוסר הוא לא ראה, האם היה עולה על הדעת, בכל הריצנות, האם היה עולה על הדעת שמהנדס היה

הזה יכוא לשולחן הממשלה, מה יאמר שר הביטחון? — המבחן הצליח?

מה ההיגיון בכל העניין? הרי במשך שנתיים אומרים: נתקו מגע עם השערים. אחרו את החיכוך הזה, אחרו את מוקדי ההתלקחות האלה. הסיכור היחיד, אגב, לייצב את האזור, אם בכלל — כי יכול מאוד להיות שכבר איחרנו, בגלל החיכוך ההולך ונמשך ומחריף — הוא תוך כדי ניתוק מגע מהיר ככל האפשר מן השערים. אתם מאריכים את החיכוך הזה, כי אתם בוחנים. ומה אתם בוחנים? אתם בוחנים כמה אבדות יהיו? כמה מטענים יהיו? עד כמה דרגת התחכום חלך ותגבר בפגיעים האלה? מה אתם בוחנים? מה, אתם סומכים על הנס? פתאום זה ייעלם? מה אתם בוחנים שם? הרי אתם אמרתם שצריך לסגת לגבול הצפון. למה לא תעשו זאת בבת אחת, כי זה מחייב יותר אומץ לב מכפי שיש לכם?

הרי אני יודע מה יקרה, וכוה אני מסיים. אני מוכן עכשיו להתערב. אתם תקבלו את עצתנו. תמיד קיבלתם את הצעות שלנו. אני יכול להוכיח שלב אחרי שלב שקיבלתם את הצעות שלנו. אמרנו — לא, לא שמעתם. עשיתם. יעצנו. בסוף קיבלתם, תמיד מאוחר, תמיד לאחר ששולש המחיר. בדרך כלל התעקשנו לשלם את כל המחיר. לא הסתפקנו בחצי המחיר. אתם תקבלו את העצה שלנו, אבל אתם תקבלו אותה מאוחר, מאוחר מדי. אולי אפשר פעם אחת לבקש שתקבלו את העצה שלנו. היא אחת, היא פשוטה, היא ברורה והיא מתנסחת בשתי מלים: נסיגה נכשיו. נסיגה מייד. קבלו את העצה הזאת הפעם בעוד מועד, וגסו הפעם לחסוך את המחיר.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסי שריר. העצה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש ממרה שמיוחסת לאיינשטיין: לאחר הופעת הפצצה האטומית הכול השתנה. מלבד אורח החשיבה שלנו, על אותו משקל הייתי אומר, מלבד כישולן הפלישה ללבנון הכול השתנה סביבנו, מלבד אייכולתה של ממשלת ישראל להבין את אשר התרחש.

ניצחון פירוס של צה"ל בלבנון השאיר את הממשלה המומה. הממשלה החדשה, כמו קודמתה, מגלה אותם סימנים של חוסר יכולת להתמודד עם המציאות החדשה. על הממשלה הקודמת נאמר שהיא לא הבינה ולא צפתה את התופעה השיעית. הרי זה כמו לומר על מהנדס אורורונאוטיקה שהוא לא ידע או לא הבין את חוק הגרביטציה.

השאלה היא האם הממשלה הנוכחית כן מבינה את הבעיה השיעית. האם היא לא מבינה שהחוכמה אשר היא מנסה כרגע להגשים רק תעורר יותר איבה, יותר שנאה, יותר קשיים, עד כדי כך שהרעיונות שאנחנו כבר שומעים עליהם בדבר הקמת קו הגנה מבוצר על גבולנו עם לבנון — הרעיונות האלה כבר נבחנים כרגע. חזרו הגבול שהיה במשך שנים הרגוע ביותר והקל ביותר לטיפול.

אני חושב שהשגיאה הבסיסית של הממשלה כרגע היא, שהיא מנסה בעצם לחדש איזו הבנה עם סוריה, הבנה שנועדה לגרום לכך שהסורים ימשיכו לנסות לחסל את הישות הפלשתינאית, ותמורת זאת ישראל תתיר להם הגשמה הדרגתית או חלקית של חלום סוריה רבתי. זאת הייתה בעצם ההבנה של 1976. בין 1976 ל-1981 נוסתה המדיניות הזאת והוכיחה את חוסר המציאות שלה. היא עמדה בפני מבחנים

שאתם תקימו מיליציה, שהיא רובה ככולה מיליציה נוצרית. אמרו: לא, מגייסים גם כמה שיעים, ואנו יודעים אילו שיעים גייסו. לא יצא מזה שום דבר. לא יכול להיות צד"ל, מיליציה נוצרית איננה יכולה לחלוש על שטח, שהוכיחו ככולו הוא שטח של אוכלוסייה שיעית צפופה. ואומרים ואומרים ומסבירים ומנסים לשכנע — ושום דבר. ואחר כך אומרים לנו מה צריך לעשות. ועוד שנה התבזבזה, כאשר אמרו: צריך לנסות ולהגיע להסכם.

והשלב האחרון של המאמץ הזה היה בקורה. זה כבר היה בתקופת הממשלה הזאת. ואנחנו שאלנו וחזרנו ושאלנו והפצרנו שיסבירו לנו דבר פשוט. לוא הסבירו לנו רק את הדבר הפשוט הזה, אולי היינו משתכנעים. אמרנו גם לשר הביטחון של היום: תסביר לנו דבר פשוט מאוד ואלמנטרי, מהו האינטרס הסורי, שינחה את סוריה ויוביל אותה אל אזור ההסכמה עם ישראל? ואין תשובה. יש גמגומים, יש כל מיני דברים מופרכים, דברים דחוקים, שרירותיים, מאולצים, הכול כדי לדחות, הכול כדי להרוויח זמן. הכול משום שאין אומץ לקבל את ההחלטה האחת והיחידה, החלטה לא קלה, אבל האחת והיחידה — לסגת.

או בא השלב האחרון, השלב הנוכחי, וגם הוא שלב של שתלטנות, והייתי אומר של פחדנות ציבורית. וזהו השלב של הנסיגה המרוגת. מהי משמעותו של השלב הזה? לו היו אומרים מלכתחילה שאין נסיגה לגבול הצפון, שאסור לסגת לגבול הצפון, לא הייתי מסכים, אבל הייתי מבין. יש איזה היגיון פנימי האומר: הבה נייצב קו חדש, שאינו גבול הצפון. אבל אומרים: אנו נסוגים לגבול הצפון. זאת אומרת, אפשר וצריך לסגת לגבול הזה, אבל אתם אומרים — לא בבת אחת, אלא כמדורג. למה מדורג? — כדי שתהיה אפשרות למבחן. אחרי כל שלב אנחנו נבחן את התוצאות שלו, ועל-פי התוצאות נחליט אם אנחנו הולכים לשלב הבא.

מה תבחן, אדוני שר הביטחון? מה יש לך לבחון? למה אתה מצפה? לאילו תוצאות אתה מצפה במבחן הזה? אני יכול לספר לך מה יהיו התוצאות. כשאמרנו זאת לפני כמה שבועות, כאשר החלטתם מה שהחלטתם, יכול להיות שזה היה בגדר של השערה, של ניתוח, עכשיו הדברים מתרחשים לנגד העיניים. התוצאות יהיו מרות ונמהרות. המבחן הזה גם הוא יהיה קשה כשאלו. מה תעשו עכשיו? תבחנו את התוצאות. ומה? התוצאות רעות. המבחן נכשל. ומה אתם עושים? אתם מחליטים לסגת הלאה. אם כן, למה יש צורך במבחן? אתם מחליטים לעצור — אתם תעצרו, לא תהיה לכם ברירה אלא לעצור, משום שאתם אומרים: אנחנו נבחן. אם אתם אנשים הגונים אתם אומרים: יבוא דוד לוי ודבריי יישמעו. ואני יאמר: אזי אינכם יכולים להבטיח בהצבעה מפלגתית, אני שקלתי לגופו של ענין, אבל מה החלטנו? החלטנו על מבחנים, החלטנו על נסיגה במדורג, הרי לא החלטנו על נסיגה חריפה מית בבת אחת אל גבול הצפון. והנה המבחן הוא לפני. אני רואה את תוצאותיו, והתוצאות שלו מרות. איך תיסוגו? הרי הקטל נמשך כל הזמן, משום שאתם שומעים את חיילי צה"ל למידה גדולה יותר של פיגועים, משום שאתם יודעים שתקופת הביניים הזו היא מסוכנת יותר, משום שהקו הזה הוא קו מסוכן יותר, משום שמערכת הביטחון מודה שזה איננו קו, והוא יכול להיות רק קו זמני. מי זקוק לקו הזמני הזה?

אם אתם לא תיסוגו מייד, אתם לא תיסוגו כלל, משום שהליכוד לא ייתן לכם לסגת. האדריכל הראשי של המלחמה — עכשיו הוא כבר כאן והוא נוכח — הוא לא ייתן לכם לסגת. הוא יתלה בהחלטה שלכם, בהחלטת המבחן. וכאשר המבחן

מאיר כהנא (תנועת כך):
שתוק כבר.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת כהנא, אני קורא אותך לסדר. חבר הכנסת כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):
ערפאת כן. "גוש אמונים" לא. בוגד שכמור, מטורף.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת כהנא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה, תואיל לשבת.

מאיר כהנא (תנועת כך):
אדם כזה עומד כאן. יימח שמך. יימח שמך. כלב שכמור.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת כהנא, חזור למקום. אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. אנא, הוציאו אותו מהאולם.
(חבר הכנסת כהנא יוצא מהאולם.)

היו"ר ד' תיכון:
המשך, בבקשה.
מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
פאשיסט. גזען שכזה.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת מאיר וילנר, אני קורא אותך בפעם הראשונה לסדר. רבותי, הואיל להירגע. הוא הוצא.

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, למה אתה לא מוציא אותו?

היו"ר ד' תיכון:
הוא הוצא עליידי, גברתי. לא שמעת. רבותי, הואיל להירגע. אנא, המשך.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
כדי להפגין רצון טוב מצדו, רצון טוב למען הרפיית המתח העצום שמצוי עכשיו בגדה, הבטיח לנו ערפאת מסירת המידע שברשותו על אודות הנעדרים. הבטחה זו לא הותמנה בדבר, כפי שברור מתוך נוסח ההודעה שלנו. אך בפועל היא ניתנה לאחר שהצגתי בפניו את תוכנו של המכתב שקיבלתי יחד עם חברי, חבר הכנסת מיעארי, משר הביטחון ב"ד בינואר. אקרא את המכתב כדי שהוא יהיה בפרוטוקול: "לכבוד חברי הכנסת מוחמד מיעארי ומתי פלד, הכנסת, ירושלים — — —

אליעזר שוסטק (הליכוד):
זה לא הנושא. זה דוח על הפגישה עם ערפאת.

היו"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת שוסטק, אנא. אני יודע.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
זה לא הנושא.

היו"ר ד' תיכון:
אני יודע. אני אסב את תשומת לבו, אבל אנא, אל תפריע.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
אז תעשה משהו.

היו"ר ד' תיכון:
אדוני, תואיל להצטמצם ולהתייחס לנושא.

חברים ונשנים: הפלישה הראשונה ללבנון ב-1978, משבר הטילים או משבר זחלה ב-1981, הסכם הפסקת האש של פיליפ חביב, שהיה עדות ברורה לכישלונה של המדיניות המטילה על סוריה את האחריות לחסל את הישות הפלשתיאית, ובסופו של דבר הפלישה של 1982. כל אלה הם ציוני דרך במדיניות ההבנה עם סוריה שנכשלה.

הפלישה של 1982 התכוונה כבר ליצור סדר חדש. הוא לא עמד, הוא התמוטט, הוא אפילו לא זכה לרגע אחד של חסד, לעמוד על הרגליים. עכשיו, כאשר מתברר שאין אפשרות להישאר בלבנון, אין אפשרות לקיים את הסדר החדש, תזרת הממשלה הנוכחית ומנסה לכרוך את האפשרות להקים איזה הסדר של הבנה שקטה עם סוריה, שסוריה תקבל על עצמה את האחריות להמשיך שלילת הישות הפלשתיאית.

ההנחה שיש מי שיכול לעשות את העבודה הזו להנאחה ולנוחיותה של ישראל הלווא עמדה מאחורי הרעיון של האופציה הירדנית. האופציה הירדנית היום צנועה בממשלה, אין אהבים אותה עוד, משום שהתברר שאין בה ממש. הכינוס של המועצה הלאומית הפלשתיאית, המושב ה-17 בעמאן, הוכיח חד-משמעית: אין אופציה ירדנית, יש רק אופציה פלשתיאית. ומשום שירדן התירה את הכינוס הזה בניגוד לרצונה ולדעתה של סוריה, עכשיו מופנה הזעם של ממשלת ישראל נגד עמאן, נגד ירדן. כבר שמענו מעל הדוכן הזה את האיומים של שר הביטחון על ממשלת ירדן. מעניין, הפלא ופלא, זה אף שמשמחון ארצות-הברית מציינת את כינוס המועצה הפלשתיאית בעמאן כאחד הסימנים החיוביים בדרך להסדר של שלום.

נכון שכיום ממשלת סוריה מכוונת על-ידי הרצון לחסל את הישות הפלשתיאית, אבל זה יכול להשתנות. כולנו יודעים שב-1983 גורשו מדמשק גם יאסר ערפאת וגם רפעת אסאד, משום שחאפז אסאד חשד שהם רוקמים מזימה לשנות את המדיניות הסורית. ביתנים רפעת אסאד עזב את דמשק וערפאת ממשיך להנהיג את התנועה הפלשתיאית, ואסאד הוא זה שעומד כנראה לפנות את הבמה בקרוב.

לכן, מוטב שישראל תיפרד מן האשליה בדבר הבנה עם סוריה על יסוד מה שאורי לוכרזני הגדיר "הפרגמטיזם הקונסטרקטיבי", ותתחיל להתייחס אל המציאות באופן פרגמטי מבלי לשנות בחלומות. ההתייחסות באופן פרגמטי למציאות מחייבת, לפי דעתי, דבר אחד ויחיד: כיום — להכיר בכך שצריך לחפש דרך להשיג שלום על יסוד הכרה במציאותו של העם הפלשתיאית ובזכותו לקיום מדיני משלו.

בפגישה שהיתה לי עם ערפאת ביחד עם חברי, רק לפני ימים אחדים, היה ברור לחלוטין כי נכונות מצד ישראל להיפגש לדיונים מדיניים במסגרת של יעידת שלום יכולה לשנות את הנוף של המזרח התיכון במהירות. הדרך למפגש כזה היא, כמובן, ועידה בין-לאומית, זה הדבר היחיד העומד היום על הפרק באופן מעשי. אבל, לשם כך צריך להכשיר את האווירה, צריך לרפות קצת את המתיחות הנוראה שמתפתחת מאז קיומה של המועצה הלאומית הפלשתיאית בעמאן. בגדה המערבית ניתן להסיר את המתיחות מייד, קודם כל על-ידי הפסקת הפרובוקציות הנמשכות של "גוש אמונים".

מאיר כהנא (תנועת כך):
שתוק כבר, בוגד שכמור.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
כדי להפגין רצון טוב מצדו — — —

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

"קיבלתי מברקכם ובו בקשתכם להתיר קבורת קוואסמה בחכרון. בעקבות פנייתכם ברצוני להבהיר: כשר הביטחון אני רואה עצמי אחראי לעשות כל הניתן להחזרת הנעדרים. אחריות זו מוטלת בעיני גם על הממשלה ועל הכנסת. לפיכך קבעתי עמדה שאושרה על-ידי הממשלה ונמסרה למשפחת קוואסמה: נתיר קבורתו של קוואסמה בחכרון, ואנו מבקשים מכם לפעול אצל ממשלת ירדן ומנהיג אש"ף למסור לידינו הנעדרים, או מידע על גורלם. עמדה והתחייבות אלה תקפות גם היום. אם יימסר מידע או יימסרו הנעדרים, תותר קבורתו של קוואסמה בחכרון."

אם כן, את הנעדרים לא ניתן לקבל, כיוון שהם מצויים בשטח שאין לאש"ף שליטה עליו, אבל את המידע ניתן לקבל.

שר הביטחון י' רבין:
אתה מאמץ לו?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני חייב לומר, שהופתעתי לשמוע אמר מדובר משרד הביטחון, הכחשה על כך ששר הביטחון התחייב לאפשר את קבורת קוואסמה תמורת מידע, אינני יודע אם ההבטחה הזאת

שר הביטחון י' רבין:

שעראפת יספר לך איפה הם — זה מידע? המידע הוא כאשר נזהה אותם.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כאן במכתב כתוב "מידע".

שר הביטחון י' רבין:

הם נעדרים. נעדר הוא בבחינת מי שגורלו איננו ידוע.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

בינתיים אפילו לא חיכתם למידע.

שר הביטחון י' רבין:

לא ביקשתי מהם.

גאולה כהן (התחיה צמת):

נחתי לו תשובה מה היתה החלטת הממשלה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

טוב שאתה אומר את זה.

שר הביטחון י' רבין:

— — —

יקטור שם-טוב (מפ"ם):

המשפחות מחכות לתשובה.

שר הביטחון י' רבין:

מידע על שבויים ונעדרים נקבל מכל מקום. יש לנו אחריות לגבי המשפחות.

גאולה כהן (התחיה צמת):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

רבנות, הואיל והיריגע, אנחנו ממשיכים.

גאולה כהן (התחיה צמת):

תביא מידע.

עבד-אללה דראושה (המערך):

— — —

חיים קופמן (הליכוד):

האם עשית מאמץ להביא מידע מסוים? מה אתה מדבר? הוא לפחות טוען שעשה מאמץ. אינני מקבל את זה. אבל אתה

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת קופמן, בבקשה להירגע.

עבד-אללה דראושה (המערך):

אני יכול להגיד לך שמכתב כזה יש לי.

חיים קופמן (הליכוד):

מה עשית בתל-אביב?

היו"ר ד' תיכון:

רבנות, יאלץ לקרוא לסדר. המשך בבקשה, חבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

העניין חמור, משום שיכולה להיות אפשרות, באופן תיאורטי — אני מקווה שלא תהיה התפתחות כזאת — שעקב ההסתייגות של שר הביטחון מן ההתחייבות להתיר את קבורתו של קוואסמה תמורת מידע, גם המידע לא יגיע. אם אומנם יקרה כך, תדענה המשפחות המצפות למידע הזה שהאחריות חלה על שר הביטחון.

גאולה כהן (התחיה צמת):

— — — רגשות של אמהות של נעדרים.

יקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול שאלה,

היו"ר ד' תיכון:

הואיל לשבת, לא עכשיו, אני מצטער.

יקטור שם-טוב (מפ"ם):

מידע צריך למסור בלא תנאי, בלא מחיר.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שם-טוב, הואיל לשבת.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

המידע הובטח בלא תנאי, לאחר שתוכן מכתבו של שר הביטחון הוצג בפני צראפת.

גאולה כהן (התחיה צמת):

— — —

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני מקווה שההסתייגות של שר הביטחון מתוכן מכתבו לא תגרום לכך שההבטחה לא תקיים, אבל אם אומנם לא תקיים, צריך לדעת בדיוק מה גרם לכישלון. אני מצפה ששר הביטחון, כבר היום, יאשר מחדש את תוכן המכתב ואת ההתחייבות הכלולה בו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. הצעה נוספת לסדר-היום לחבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ארוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שארכיב על לבנון רצוני להגיד, שמזמן אפשר היה לכונן שלום עם העם הפלשתיני, עם אש"ף ועם כל המדינות השכנות — ירדן, מצרים וסוריה. כולם מוכנים לשלום עם ישראל על בסיס הקמת מדינה פלשתינית עצמאית בצד ישראל, בקוויים של 4 ביוני 1967. הדבר הזה איננו השערה שלי. הוא פורסם בתעודות

כוחות אמריקניים ושל נאט"ו, והתוצאה — כישלון חרוץ. לבנון היתה מבחינות רבות וייטנם שנייה בשביל ארצות-הברית.

ועוד אגדה מתהלכת כאן, מדברים על שיעים. רק שיעים? בני העם הלבנוני, בני כל העדות, ולא רק השיעים, אלא גם הנוצרים, לוחמים בכיבוש. זו האמת. זאת עובדה. ולכן, כל הדיבורים על שיעים ועל עדות אחרות אינם מציגים את הבעיה. לא כך עומדת השאלה. הם הקימו ממשלת פיוס לאומי ועושים הכול כדי לשים קץ לטרנדית הלבנונית. רק הפשיסטים של הפלנגות, בעלי-הכרית של אלה שפתחו במלחמה וסוכנים ישראלים ואמריקנים מנסים וכשיו יום לגרום לחידוש מלחמת האזרחים.

ההפצצות מן האוויר, מדוע אין מדברים על זה כאן? ההפצצות מן האוויר בלבנון בשבוע שעבר, אחמול ושלשום, שהתפרסמו בעיתונות חוץ והיום גם קצת בארץ, הן מעשי טבח של אזרחים, בתוכם הרבה נשים וילדים, לרבות תלמידי בית-ספר שהופצץ. וכאן ממשיכים בשקרים של ממשלת הליכוד: הפצצנו מפקדות של מחבלים. שקר. הפצצתם בית-ספר, רצחתם תלמידים, הפצצתם אחמול ושלשום ויש נשים וילדים הרגוים. וכל ההפצצות האלה הן הפצצות-ראווה ברבריות לצרכים פנימיים של ישראל. אנחנו דורשים להפסיק את הטבח הזה.

מה קרה בלבנון? אם להגיד את האמת, לא רק הליכוד והמפלגות הדתיות תמכו במלחמה, אלא גם המערך, או מפלגת העבודה, תמכו במלחמה. ולא רק ב־40 הקילומטרים. זו אגדה. חבר הכנסת גד יעקבי, עכשיו השר יעקבי, אמר בפברואר 1984 בתוכנית "מוקד" בטלוויזיה את הדברים האלה, ואני מצטט אותם מתוך הקלטת: כל מי שתמך במלחמה הזאת, תמך לפי דעתי מתוך ידיעה שהיא עלולה להביא להסתבכות כוללת, הסתבכות ששילמנו עליה מחיר יקר ואנחנו עוד נשלם מחיר יקר כהנה וכהנה.

הוא אמר עוד בריאיון הזה, אחרי שנתיים של מלחמה: שהא התנגד למלחמה מעיקרה, אבל הצביע בכנסת בעדה. והוא איננו היחיד. אחר כך אמרו גם אחרים: אני בעצם לא הייתי בעד המלחמה, אבל בכנסת הצבעתי בעדה. אין אפשר להכין את זה? לפתוח לגבי חלק מהם אני מסכים זאת כך: אם המלחמה תצליח, אז אני אחיה גיבור. כי אני הצבעתי בעד; אם המלחמה תיכשל, אז אני אניד שאני לא שייך לזה. לכישלון אין אכא.

צריך להגיד בכיורר: הליכוד, אבל לא רק הוא, אלא גם פרס, ראש הממשלה של היום, וריבין, שר הביטחון של היום, תמכו במלחמה באופן אקטיבי, ואף שימשו שופר ויועץ לממשלת בגין. בזמן הצעת אי-ההסכם, שהיתה לי הזכות ההיסטורית והכבוד להגיש אותה בכנסת ב־8 ביוני 1982, קריאות-הביניים העיקריות, כפי שאפשר לראות בפרוטוקול, באו מצד הספסלים של מפלגת העבודה, ואחד מהם אפילו קרא להחרים את הדיון כדי "להפגין את אחדות המפלגות הציוניות נגד עוכרי ישראל".

אני רוצה להגיד בכנסת דבר עקרוני מאוד. יש בעיה אידיאולוגית. נכון. אבל שדון הוא ציוני, ורפול הוא ציוני, והם הביאו אסון על ישראל. אם הם ודומיהם ימשיכו כמעשיהם, זה יסכן את כל קיומה של ישראל באזור הזה לטווח ארוך. אנחנו לא ציונים. אנחנו מרקסיסטים, לינייסטים, קומוניסטים, שוחרי שלום. אבל מה שאנחנו הצענו בכנסת ב־8 ביוני נגד המלחמה, הציג את האינטרס הלאומי של מדינת ישראל ושל העם כאן.

רשמיות של כל הגורמים שמניתי באופן מוסמך ביותר — של הממשלות, ומבחינת אש"ף, של המועצות הלאומיות שלו, במיוחד המועצה ה־16.

לכן, במקום לדבר סחור סחור צריך להגיד את האמת, שאם אין שלום, אם אנחנו עדיין במעגל של מלחמות, האחריות היחידה היא על המדיניות של ממשלת ישראל, שאיננה מסכימה להכרה הדדית בזכויות הלאומיות. איננה מסכימה לשתי מדינות לשני העמים. פה נעוצה כל הבעיה. כל השאר הוא טשטוש והתחמקות מהשורש של כל הסכסוך. העמים הערבים והעם הפלשתיני צריכים להכיר במדינת ישראל עצמאית, ומדינת ישראל עצמאית צריכה להכיר במדינה פלשתינאית עצמאית. כל השאר הוא טשטוש ודיבור מסביב לנושא.

היו אתמול חדשות בקשר לאיזה הסכם בין עראפת לבין חוסיין. הפרטים, כמובן, עדיין אינם ידועים; אבל אם מדובר על שלום כפי שניסחתי אותו, מובן שזה יהיה חיובי; אם מדובר על מדינה פלשתינאית עצמאית בגבולות 1967, על עצמאות הייצוג הפלשתיני — זה לא שולל תיאום עם מישור. ואם פירוש היפכת פלשתיין לפרובינציה ירדנית — אני מעלה על הדעת שזה יהיה כך.

אני רוצה להבהיר נקודה אחת. פתאום יש איזה דגל: 242. או 242 או המשך המלחמות. זה אבסורד. זה לא רציני.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

מה יהיה אם אש"ף יכיר מחד ב־242?

מאיר וילנר (התחית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

אני לא נגד 242. להיפך, אני בעד 242. אש"ף הבהיר אתמול שהם מוכנים לשלום על-פי החלטות האו"ם. 242 היא אחת ההחלטות. העניין הוא בזה שזה לא רק 242. בשעתו, כאשר הליכוד התנגד ל־242, אנחנו הצבענו בעד זה בכנסת. אבל אמרו שזו איננה כל הבעיה, ששום הבעיה איננה רק של פליטים ולא רק של נסיגה מהשטחים, אלא הכרה בזכות לעצמאות לאומית של העם הפלשתיני. כשם שהוכרה הזכות של עם ישראל לעצמאות לאומית.

ועכשיו לעניין לבנון. הנושא של לבנון אינו עומד בנפרד. מי שמנסה לדבר על לבנון כלי לקשור זאת עם כל הפרובלמטיקה — או שאיננו מבין את העניין, או שהוא מטעה. אחת המטרות של המלחמה בלבנון היתה לחסל את הבעיה הפלשתינאית. היתה מטרה נוספת — לקבוע סדרים בלבנון להפיכתה לפרוטקטורט ישראלי-אמריקני נגד סוריה, ולמטרות אסטרטגיות משותפות אחרות.

ההחלטה של הממשלה בנושא הלבנוני היא, קודם כול, הודאה בכישלון של המלחמה: זה כישלון עקרוני. זה כישלון של האסטרטגיה, של התפיסה האומרת שניתן לפתור את הבעיה הפלשתינאית בדרך צבאית.

שר הביטחון רבין הכריז בשעתו בארצות-הברית, שמבחינה פוליטית סוריה היא שיצאה מנצחת מהמלחמה בלבנון, וכי ידה של סוריה בלבנון היא על העליונה. יפה פירוש הדבר שזה היה כישלון בהשגת המטרה האסטרטגית המשותפת לממשל רייגן ולממשלת הליכוד לכפות שלטון-זכות שלהם על לבנון. אבל, גם מבחינה צבאית היה כישלון. אם מכיאים בחשבון את יחסי הכוחות, את השימוש המסיבי באמצעי לחימה מודרניים ביותר, את השימוש ללא כל מעצור מוסרי בחרס ובחורבן, בהשמדה המונית. הכול נוסה במלחמת לבנון. חוץ מנשק אטומי. היתה שם גם פלישה של

לבנון היא מדינה ריבונית, אני בטוח שאם זו תהיה העמדה של מדינת ישראל, כי אז אפשר להגיע להסכם שיבטיח את שני הצדדים מפני פגיעות, גם את לבנון וגם את ישראל. כבר היה הסכם והוא פעל. עכשיו ודאי אפשר להגיע להסכם, אבל על בסיס של אי-התערבות בלבנון.

צריך לפתור את הבעיה המרכזית, את הבעיה הפלשתינית. כמה מלחמות עוד אתם רוצים? כמה דם עוד יישפך עד שתפסיקו עם הדוגמניות שלכם אשר עולה לנו ביוקר רב כל כך? ותפסיקו עם הברית האסטרטגית עם ארצות-הברית. הלא בלי האמריקנים לא הייתם עושים את המלחמה הזאת. הם נותנים לכם קצת כסף כשביל הדם שלנו; אנחנו חוסכים להם דם כשביל מטרות שלהם. כל ישראל הפכה עכשיו לבסיס צבאי אמריקני, ועוד מכניסים משדר אמריקני לישראל נגד ברית-המועצות. זאת תלות מוחלטת. ישראל הפוכה עכשיו לבוכה אמריקנית, לבוכה אין כבוד. לעומת זאת, אנחנו רוצים במדינת ישראל עצמאית. באי-הזדהות במדינות החוץ. זה האינטרס האמיתי של ישראל. והפחד שלכם מהשלום זועק ממש. ישראל כיום "נכס אסטרטגי".

אתמול קראתי בעיתון שיש מחנה ריכוז, אנצאר, עם 1,400 עצורים, בעצם שבויי מלחמה אוזרחיים. ובידיעה הזאת נאמר, שגם אם צה"ל יסוג מהמקום, העצורים לא ישוחררו, אלא יועברו למחנה ריכוז אחר בדרום לבנון, קרוב יותר לגבול הישראלי, או בתוך ישראל. אנחנו דורשים להפסיק גם את זה, לשחרר אותם.

לסיכום, ביטחון ישראל הוא בשלום צודק ובשלום צודק בלבד. ביטחון ישראל הוא בנוסגה מלבנון ומכל השטחים שנכבשו מאז 1967. ביטחון ישראל הוא בהקמת מדינה פלשתינית עצמאית בגדה המערבית, שירושלים המזרחית בירתה, בהנהגת אש"ף, הנציגות היחידה של העם הפלשתיני. ביטחון ישראל הוא במדיניות של עצמאות לאומית ואי-הזדהות במדיניות החוץ. שום דיכוי, שום הפצצות, שום התחללויות, שום גיבוי אמריקני, לא ישנו את מהלך ההיסטוריה. לבנון תהיה עצמאית, מדינה פלשתינית עצמאית תקום. המדיניות השלטת כיום בישראל שוללת מישראל את העצמאות. אנחנו לוחמים גם לשלום וגם לעצמאות ישראל.

הי"ר ד' תיכון:

חודה לחבר הכנסת מאיר וילנר. הצעה נוספת לסדר-היום באותו נושא — לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב, בבקשה.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ב-14 בינואר שנה זו החליטה הממשלה להחזיר את צה"ל לגבול הבין-לאומי בשלושה שלבים. מאז עבר חודש ימים, והממשלה לא מצאה עוז או צדן לבוא ולמסור הודעה לכנסת. הדיון הזה מתקיים בסגרת הצעות לסדר-היום של כעשרה חברי הכנסת. ידוע שבדרך כלל, כאשר יש כל כך הרבה הצעות לסדר-היום בנושא כלשהו, הממשלה מעדיפה למסור הודעה לכנסת. היא אינה מעזת למסור הודעה לכנסת, כי היא אינה יכולה להגיע לסיכום משותף שיתקבל עלידי כל גורמי הקואליציה בכנסת בעניין מלחמת לבנון והנסיגה מלבנון.

נושא לבנון אינו יורד מסדר-יומה של הכנסת. ואני מודה שלי, אדוני היושב-ראש, קשה יותר ויותר לדבר על המלחמה מעל הבמה הזאת. אין לבי לפולמוס. גם אני יכולתי, כחבר הכנסת יוסי שריד, והוא עשה זאת בצדק, לבוא ולומר: "אמרנו לכם", אבל, אני חושב שמלחמת לבנון הפוכה להיות טרגדיה לאומית של מדינת ישראל. ועל טרגדיה לאומית קשה לדבר.

לכן, מי שהולך באופן דוגמטי לפי החלוקה לציונים וללא-ציונים אומר בעצם: עם שרון, אפילו עם כהנא. אני אומר שהחלוקה צריכה להיות אחרת, לפי האינטרס הממשי והמוחשי של מדינת ישראל, על אף הניגודים האידיאולוגיים.

מי שהוא בעד השלום, הוא יידר שלי למרות הניגודים האידיאולוגיים; מי שהוא בעד כיבוש, הוא לא יידר שלי, הוא יריב. מי שהוא בעד גזענות, הוא אויב שלי; מי שהוא נגד גזענות, הוא ידיד שלי בלי הברל השקפה אידיאולוגית.

וכך גם כשאלות אחרות. ה"פשרה" שהושגה בין הליכוד למערך בעניין מה שקוראים הערכות מחדש בלבנון — מה הסיבה לעצם ההחלטה? הסיבה היא המאבק של העם הלבנוני בכיבוש; הסיבה היא הקורבנות הרבים וההשלכות הכלכליות והחברתיות; הסיבה היא המאבק של חוגים רחבים בתוך ישראל והתביעה הציבורית הגוברת יום יום לסגת מלבנון. התביעה הזאת נשמעת גם בקרב החיילים והקצינים. זו פשרה בין עמדה רקובה של המערך — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עוד יגידו שאתם הוצאתם את צה"ל מלבנון.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא שמעתי את דבריך.

הי"ר ד' תיכון:
אינך חייב להתייחס לכך. הואל להמשיך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם לא שמעתי, בוודאי אינני יכול להתייחס.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אינני אומר, שאנחנו היחידים שנאבקנו. להיפך, אני אומר שציבור רחב נאבק, ציבור של בעלי אידיאולוגיות שונות. אבל האמת היא, זאת אמת היסטורית, שבכנסת — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש שלא להפריע.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
דווקא אתה מפרע לי?

בני שליסל (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, תשאיר את התחמושת שלך בשבילי. מה אתה מתווכח עם חבר הכנסת וילנר?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

החלטת הממשלה היא פשרה בין עמדה רקובה של המערך לעמדה רקובה עוד יותר של הליכוד, על נסיגה בשלושה שלבים, וכל שלב צריך החלטת ממשלה. ואשר לשלב השלישי — הלא בגוף ההחלטה נאמר: לא תהיה נסיגה עד הגבול הבין-לאומי. החלק השלישי יהיה כשליטת צה"ל וצד"ל. מה הוא צד"ל? תראו אותם איך שהם עורקים עכשיו מצידון. בורחים כמו עכברים מאונייה טובעת. צריך לפרק את מה שנקרא צד"ל, את שכירי החרב המושחתים האלה, ולסגת לגבול הבין-לאומי מיד, תוך כמה שבועות, ובלא תנאים של המשה התערבות הצבאית.

צה"ל כגבול הבין-לאומי. את מי אנחנו מרמים? איזה משחק של מלים. הלא אתם נסוגים.

יש לי עכשיו ריכוז עם שר הביטחון הנוכחי. שר הביטחון, אני רוצה לדון אותך דין צדק כאופוזיציה. אני יודע שאתה נתת דחף לנסיגה הזאת, אבל אני שואל שאלה נוקבת והייתי מבקש תשובה שלך. הן לכנסת תשובה, תרניע אותה שאין הממשלה מחזיקה את חיילינו בלבנון זמן מיותר. מה השלב השני והשלישי של הנסיגה יתנו לך? יתנו לך? מבררים על עור שישה חודשים, על עוד תשעה חודשים, אדוני שר הביטחון? האם אתה חושב שהגורם השיעי, שהוא הגורם הדומיננטי בדרום-לבנון, בעוד שישה חודשים, כאשר נשב לו על הצוואר ויש הסלמה של הטרור, יהיה יותר נוח, יותר ידידותי למדינת ישראל, יותר סובלני, יותר יבין את צורכי הביטחון שלנו בגבול הצפוני, היום לעומת עוד שישה חודשים?

ניקה את צד"ל: הוא כאמת משענת קנה רצוף. אולי בפרמטר של עשרה קילומטרים אפשר היה עוד לחשוב שיהיה לו איזה תפקיד. מה יהיה בעוד שישה חודשים — צד"ל יהיה יותר גדול? ימשיכו להתגייס לשורותיו? הוא יהיה חזק יותר? הוא יהיה יותר אמין בעוד שישה חודשים לעומת היום?

ניקה את הגורם השלישי — יוניפי"ל: בעוד שישה חודשים יש לנו סיכוי טוב יותר להביא לפריסת יוניפי"ל למקום שאתה רוצה שיתפרס לעומת היום? מה יהיה בעוד שישה חודשים?

למה עלינו לשלם מחיר של קורבנות דמים עוד שישה חודשים? כמה זמן אנחנו נכוכו חיי אדם במלחמה הנוראה הזאת? שכנעו את הכנסת שאת הנסיגה אי-אפשר לבצע תוך חודש-חודשיים עד שצה"ל יאסוף את הציוד — הוא אוסף אותו במהירות — וייערך על הגבול הבין-לאומי. אילו שלבים דרושים לעניין זה? כמה זמן עוד נלכוכו? איפה ההיגיון הלאומי? למה אתם מגדילים את הטרנד? זכרו שהעם הזה ישפוט אתכם פעם.

אין פתרון צבאי לטרור. כולנו למדנו היסטוריה, רבותי: במלחמות לאומיות, אם לא תפתור את הבעיה הלאומית של עם הלוחם על עתידו, המלחמה לא תיגמר. כך קורה אצל כל מיעוט לאומי. קחו את הכורדים בעירק, ואין מסביבם מאה מיליון כורדים. הם הפסיקו להילחם? העירקים דיכאו אותם?

יוסי שויד (התנתקו לזכויות האזרח ולשלום):
אפילו אם יפוצצו בתים.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

יש לנו מלחמה עם עם שיש לו כבר כתי-קברות גדולים, ולא תדכאו אותו. צריך לפתור את בעייתו בהתאם לאינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל. הנה, אדוני שר הביטחון, נתקבלה החלטה כרבת-עומק על הסכם בין ערפאת לחוסין. אני עדיין אינני יודע מה זה בהסכם זה. אולי יותר טקטיקה ממהות — אני מאמין שיש בו גם מהות — ואחם ממשיכים לדגול באיוולת פוליטית שלעולם לא נזכר עם אש"ף אפילו יקבל אש"ף את 242, שלים עם קיומה של מדינת ישראל, יהיה מוכן לחתום על חוזה שלום אהה, במסגרת ירידתה פלשתינאית, פדרטיבית או קונפדרטיבית. התשובה שלכם היא: לעולם לא. מי יבין אתכם בעולם? ממתי יש כפוליטיקה מושג של "לעולם לא", לגבי האויב העומד מולך? דבר לא יעזור לכם. המשחק שאתם משחקים בו כדי להציל את הקואליציה המשתקת הזאת ייגמר. מתקרבת שעת האמת שתחייב אתכם לפעול ולקבל החלטות היסטוריות. או שתפתחו

זאת טרגדיה לאומית, קודם כול, מפני שבטוח אני שאם כל חברי הכנסת היו חוזרים באותה פלא כלשהו ל-5 ביוני 1982 והיו מתבקשים להצביע בעד מבצע "שלוש הגלילות", לאחר שהם יודעים כל מה שהם יודעים היום, אני מאמין שלא היה חבר כנסת אחד מרים יד בעד המבצע.

בטוח אני שהממשלה החליטה לפלוש למדינה אחרת, ללבנון, בלי ללמוד את בעיותיה של מדינה זו באופן יסודי. היום היה וריכוז על כך, שלפני המלחמה בעצם לא ראו את הבעיה השיעית. רק את הבעיה השיעית לא ראו? ראו את הסכך הערתי של הבקר הלבנוני? הלא הרמטכ"ל אמר לנו בטלוויזיה: לא ידענו אז מה שאנו יודעים היום על לבנון. אני זוכר שהיתה לי שיחה בחדש הראשון של המלחמה עם דיפלומט צרפתי והוא אמר לי: מר שם-טוב, אני מתפלל עליכם, אתם עם חכם ונבון, איך הלכתם במלחמה הזאת בלי לבדוק את העניינים? אצלנו, בקייר-ד'אורסי, יש לנו ערמה של תיקים על המציאות הלבנונית. אתם תעשו סדר בלבנון?

חברי הכנסת, הממשלה פתחה במלחמה שקראו לה "מבצע", ואיש מחבריה לא שאל את עצמו מה יהיה לאחר שניכנס ללבנון, פרט לשר אחד — הוא כבר איננו חבר הכנסת — שר האנרגיה בממשלתו לבין, צחק ברמן. היחיד שהתפתח בגלל מלחמת לבנון, הוא סיפר לי שהוא שאל בממשלה את השאלה: נניח שהגענו ל-40 הקילומטרים, מה יהיה אחר כך? כמה זמן נהיה שם? איזו בעיה נפתור? איש לא אמר לו שנהיה שם שלוש שנים, איש לא אמר לו שנהיה שם ללא הגבלת זמן.

אומרים לנו: מה אתם רוצים? במלחמה הזאת נתנו מכה ניצחת לאש"ף, חיסלנו את אש"ף. רגע אחד, את מי אנחנו מפציצים עכשיו? את אש"ף המחוסל? אומרים לנו: אבל הרסנו לו את התשתית. מי אינו יודע שבמשך שבועיים אפשר להקים תשתית מחדש? לחיסול תשתית של ארגון טרוריסטי נחוצות שלוש שנות מלחמה? אומרים לנו: חיסלנו את הטרור. הלא יש טרור חמור פי כמה יותר לביטחונה של מדינת ישראל ולביטחון הגליל.

רבותי חברי הכנסת, צר לי לקבוע שמה שאמרנו בתחילת המלחמה וחשבנו שאולי זה לא יהיה נכון מתחיל להיות נכון. המצב שנוצר עכשיו הוא קשה יותר מבחינת ביטחון הגליל מאשר המצב שהיה אחר-עשר חודשים לפני מלחמת שלום הגליל, וזה הושג במחיר של דמים, ובשרפת מיליארדי דולרים. ועתה אומר לנו שר הביטחון פעם נוספת, שבצעם המדינה היחידה שנשכרה מבחינה מדינית ממלחמת לבנון היא סוריה. איך אפשר להסתכל בפניו של אב שכול ולומר לו את זאת?

זוהי טרגדיה לאומית, אבל, חברי הכנסת, זוהי טרגדיה לאומית לא רק בגלל העבר, זוהי טרגדיה לאומית כי אין פתרון טוב למלחמה הזאת, אין מוצא טוב. יש מוצא גרוע ביותר, יש מוצא גרוע מאוד, יש מוצא גרוע, יש מוצא גרוע פחות ואין מוצא טוב. זוהי טרגדיה לאומית: לאחר שלוש שנות מלחמה ו-600 חללים ויותר אין דרך לצאת טוב מלבנון.

חברי הכנסת, אני מוכרח לומר, שזה מדהים לראות את המחנה הדיכאניסטי, מתנה המדבר על ההדר וצל חרובה לקבל אחריות, מעמיד פנים שהוא לא רוצה את הנסיגה. הוא רוצה ששר הביטחון הזה יבצע אותה בשבילו, ויש לו עזות המצח לא לקום ולומר: רבותי, טעינו, נכשלנו במלחמה הזאת, הכשלנו את מדינת ישראל במלחמה הזאת ואנחנו מוכרחים לקבל על עצמנו את האחריות לנסיגה. שימו לב, הממשלה הזאת לא מעיזה לומר את המלה "נסיגה". היא מדברת על היערכות

לעשות. אבל היום סדר העדיפויות הלאומי הוא קודם כול טיפול במצב החירום, שבו נתונה המדינה בכמה תחומים, ולבנות הוא אחד המרכזיים שבהם. המצב הכלכלי והשלכותיו החברתיות הוא נושא מרכזי חמור נוסף. לכן, היום העת להתמודד עם החירום ולא עת של סיכום חשבונות והטלת אחריות. הזמן יגיע גם לכן.

אולם, כרור שבכעניין לבנות נקלעה מדינת ישראל למצב רע, למצב טרגי, כהגדרתו של מנחם בגין עוד בהיותו ראש ממשלה — לפי הגדרתו של מנחם בגין, לא לפי הגדרת אלה שחשבו שהסתככות כבר נמשכת זמן ארוך מדי.

הרבר המרכזי הוא, שצה"ל תקוע כלבנות בעיסוק ששוחק אותו ומחליש אותו בהתמודדות ובהכנה להתמודדות עם הדבר המרכזי ביותר — האיום הסורי וחדר אולי האיום של החזית המזרחית, אם תסתחיי המלחמה בין עירק לאירן. וזהו הנקודה המרכזית העומדת להכרעה. לכן, היה צריך לקבל החלטה זו מפילו מנקודת מוצא ביטחונית טהורה. צריך להיות ברור, אנו רחוקים מאוד מאותו יום שראש הממשלה דאז מנחם בגין תיאר אותו בדבריו ב־22 ביולי 1982: "הקרבות יסתיימו בקרוב מאוד. ייתכן כי הפסקת יחשקות הארץ ארבעים שנה יתקיים. אינני צופה מלחמה בעתיד הקרוב. עלינו להכניס קדימה, אני מקווה שכאשר חקום ממשלת קצב כלבנות, נחתום עמה חוזה שלום. אזי ייווצר רצף של שלום בין ישראל, מצרים ולבנות ואפילו גם חבילות תיור משותפות". דברים אלה נאמרו בפני ממשלת של המגבית היהודית המאוחדת, שכאה אז לבקר בקשר למלחמה.

עלינו לדעת דבר אחד לפחות: אנחנו נמצאים עתה במצב אחר לגמרי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא לפחות הסיק את המסקנות. אילו האחרים היו הולכים בעקבותיו — — —

מיכאל חריש (המערך):

אני חושב שאתה אינך מסיק את המסקנות, אבל אני עומד לומר על כך כמה מלים. תמתין. תהיה לך כל הסיבות ותהיה לך כל הרשות לקרוא לי קריאות בנינים בעניין הזה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה לא מתבייש להגיד לי את זה?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת יוסי שריד, דיבור, הערת, בבקשה, חבר הכנסת חריש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לי הוא אומר שאני לא מסיק את המסקנות — — —

מיכאל חריש (המערך):

הטרור השני הולך ונעשה חמור יותר ויותר והוא יוצר אינטרסים של עימות, שבגללו צריך לצאת משם. גם מחיר הנפגעים בהסתככות שאיננה מוסכמת על הציבור, שיש עליה מחלוקת גדולה והתנגדות גוברת, הוא דבר שבגללו היתה צריכה להתקבל בממשלה החלטה לצאת משם. וברור שבטוח הנראה לעין אין שום סיכוי שתקום שם ממשלה יציבה, שאפשר יהיה להסכים אתה על איזה שהוא דבר המתקבל על הדעת.

לכן, על מדינת ישראל לצאת ולהיערך להגנה על גבולה הצפוני ועל יישובי הצפון במדיניות חד-צדדית שלה, שבה צה"ל יופעל על-פי שיקולי הביטחון של מדינת ישראל — וזה מה שהחליטה הממשלה.

תהליך מדיני ותהיה פריצת דרך לשלום בשלבים או שתוכלו אותו למלחמת דמים נוספת ולאחר המלחמה תצטרכו להתפטר.

אני פונה לממשלה הזאת, לאותו חלק ממנה שאני עדיין מאמין בו: העם מצפה מכך למדיניות אמיצה, לנחרצות, לגרלות של מנהיגים, כדי להוביל את ישראל לשלום ולשבור את מעגל הדמים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תורה רבה לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל חריש, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל איתן.

מיכאל חריש (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ידוע לכולם, גם לאלה שלא השתתפו בדיוני ועדת החוץ והביטחון, ובדואי ידוע לאלה שהשתתפו בדיוני ועדת החוץ והביטחון עם שר הביטחון ועם נציגי מערכת הביטחון וצה"ל, שאין החלטה טובה שאפשר לקבלה במציאות הזאת. אין אלטרנטיבה שאפשר היה לקבלה. בתנאים האלה, כל אלטרנטיבה, היא אלטרנטיבה עם מכאובים, עם בעיות, עם קשיים.

במצב הזה, כאשר כל האלטרנטיבות הן קשות וכאשר כרור שאם תיבחר אלטרנטיבה מסוימת לא יהיה אפשר להשוותה לאחרות, אלא נצטרך לעמוד בפני התוצאות של האלטרנטיבה שנבחרה — הברירה העומדת בפני כל שרובני כל חבר הכנסת היא להכין את הבסיס לטענות פוליטיות, אני מצו לומר, לרווחים פוליטיים קלים, ולטעון שכל מה שאנו יודעים שעלול לכוא אכן יקרה, או להיות חלק, להיות שותפים לאחריות להחלטה הקשה, לאלטרנטיבה היחידה שאפשר היה לקבל בתנאים האלה, כדי לצאת מהבין הלבנוני. זו הברירה היחידה העומדת בפני כל אחד מאתנו, שרי ממשלה וחברי כנסת.

כבר עכשיו אני רוצה לומר לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב: אינני חושב שאפשר להרגיע את הציבור בהחלטה כלשהי, כי מה שמחכה לנו בכל אחת מהאלטרנטיבות איננו דבר שהציבור יכול להיות רגוע לגביו. צריך לומר זאת היום.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא אמר זאת.

מיכאל חריש (המערך):

לא, הוא ביקש ששר הביטחון ירגיע אותו. אני אומר שלא יהיה אפשר להרגיע, שאין כמה להרגיע, שאין שום אלטרנטיבה שיש בה רגיעה.

לכן, מה שאני יכול לומר על ההחלטה של הממשלה שהתקבלה בתנאים האלה — וזו הכרתי בעניין זה — הוא, שהיא החלטה חשובה, החלטה אמיצה, החלטה נכונה.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

סליחה, אני ביקשתי משר הביטחון להרגיע אותנו רק לגבי הסיבות שבגללן עלינו להישאר עוד שישה חודשים כלבנות. מה הסיבה לכן? רק על זה דיברתי.

מיכאל חריש (המערך):
אגיע לזה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום אינני רוצה לעשות את חשבון ההסתככות ואת חשבון האחריות להסתככות כלבנות. את החשבון הזה הציבור יצטרך לעשות ואנו נצטרך

היו"ר ד' בן-מאיר:

רגע אחד, אבקש לא לענות. חברת הכנסת גרוסמן, את רשומה לרשות הדיבור. אבקש שתחכי לתורך ותאמרי מה שיש לך לומר. בבקשה להמשיך. חבר הכנסת חריש.

מיכאל חריש (המערך):

חברת הכנסת גרוסמן, חבר הכנסת וירשובסקי, חבר הכנסת יוסי שריד, מה שהייתם צריכים לעשות היום זה מה שעשה המערך כאשר הליכוד חתם על הסכם שלום עם מצרים ולומר: אנחנו מתייצבים מאחורי ההחלטה הזאת כדי שמחר, כאשר יהיו בעיות בציבור — ויהיו בעיות, ונצטרך להתמודד אתן — נוכל להסביר לציבור שלמרות הקשיים זו היתה האלטרנטיבה הטובה למדינת ישראל, כדי שהממשלה הזאת לא תעמוד בפני התקפה מהימין הקיצוני בשילוב עם השמאל הקיצוני, כפי שזה קורה פעמים רבות, וכך מורידים ממשלות דמוקרטיות.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה רשום לרשות הדיבור.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר ד' בן-מאיר:

אז בבקשה, חכה בסבלנות לתורך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' בן-מאיר:

אבקש לא לענות על קריאות הביניים אלא להמשיך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שריד, אני מבקש.

מיכאל חריש (המערך):

חבר הכנסת שריד, אני מציע שאת החשבון לגבי מערכת הבחירות, איפה כל אחד נמצא וכדומה, נשאיר להזקמנות אחרת. היום אנחנו מדברים על החלטה אחת של הממשלה לגבי הנסיגה מלבנון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אי אפשר להתעלם מתופעה אחרת, חמורה ביותר. אם עוד אפשר להבין איכשהו שאופוזיציה מחפשת לה דרך לתקוף החלטות של ממשלה — זו דרכה של אופוזיציה, אם כי גם היא יכולה לפעמים להתעלות בהתנגדותה מעל לחובת האופוזיציה — הרי שתופעה חמורה ביותר היא שממלא מקום ראש ממשלה, שר החוץ האחראי להסכרת החלטת הממשלה בתוך-לארץ, מופיע יום יום לאחר שמתקבלת החלטת הממשלה ופרעל נגדה ונותן את הכיוון לרבים מאוד מחברי הליכוד להצטרף אליו ככו הנה, שהוא מנוגד קודם כול לאחריות המשותפת של הממשלה בפני הכנסת על החלטותיה ומנוגד לאחיקה של קואליציה. התפלאתי מאוד להיווכח שיושב-ראש הקואליציה, חברת הכנסת שרה דורון, במקום למלא את תפקידה כיושב-ראש

אולם, חברי הכנסת, האפשרות היחידה לצאת מהמצב הזה היא יציאה בשלבים. ואם הממשלה היתה מקבלת החלטה שלא על-פי שלבים, אלא על-פי הצעתם של אלה הרוצים בנסיגה חד-צדדית פתאומית, נסיגה אל הגבול הבין-לאומי, עדיין הביצוע של הנסיגה היה חייב להיות בשלבים. מאחר שצה"ל הוא שהציע את השלבים, אני מעז להניח שגם אילו התקבלה החלטת ממשלה בלא פירוט השלבים, למעשה היו מתבצעים אותם שלבים כגלגל הצרכים המבצעיים של הנסיגה ושל ההתקפות מלבנון. כיוודי לא כאן המקום להיכנס לפירוט הזה, אבל חברי ועדת החוץ והביטחון לפחות שמעו אותו מפי נציגי צה"ל — מדוע נחוצים השלבים האלה ופרטים באשר ללוח הזמנים.

יש לי ריכוז עם חבר הכנסת יוסי שריד. אינני רוצה לחזור לזיכרון דאז, כי גם על כך יש לי ריכוז אתה. אבל, הריכוז של היום — כאשר יש נפגעים וצריך לצאת, במצב הזה אתה כמו רבים אחרים, וכמוני, חשבת וחששת שממשלה זו בהרכבה הנוכחי לא תוכל לקבל החלטה לצאת מלבנון. לדעתי, אתה מאוכזב מכך שהיא כן הצליחה לקבל הכרעה פוליטית, אף שהציפייה אצל רבים מאוד היתה שהיא לא תצליח לקבלה. אולי קשה לחיות עם האכזבה הזאת, ואולי נוח יותר לבוא ולומר אחר כך: "אמרתי לכם" זו תמיד דרך נוחה יותר, כאשר הבעיות נוצרות, כאשר ההסתבכות מתחילה.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבל שהחלטה זו לא נתקבלה מיד עם הקמת הממשלה.

מיכאל חריש (המערך):

אני מדבר על ההחלטה הזאת.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת מיכה חריש להמשיך.

מיכאל חריש (המערך):

אני לא חשבתי שזה ימצא חן בעיניכם.

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, לא שומעים אתכם בלא-הכח. אבקש לתת לו להמשיך.

מיכאל חריש (המערך):

לא חשבתי שזה ימצא חן בעיניכם, אבל מה שצריכים לעשות היום —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יש לך טענות?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה רשום לרשות הדיבור.

מיכאל חריש (המערך):

חברת הכנסת גרוסמן — — —

החובה לבצע ישירות את המשימה, וזו כוונתה במלואה. הורחקה האש, הושמדו בסיסי המחבלים ואש"ף סולק מאדמת לבנון.

מלחמות במזרח התיכון, מאז תחילת היישוב היהודי בארץ-ישראל, פשטו ולבשו צורות ועוצמות שונות ומשתנות, אבל לכולן מאפיין דומה — במקום שעמדו בעוז, בעיקשות ובסבלנות התגברו וניצחו, וכאותם מקרים שמסיבות שונות ומגוונות עובנו שטח, חזרנו אליו במלחמות נוספות.

פינוי לבנון תחת לחץ של פעילות טרור עלול לגרום לכך. שאותה פעילות תלוזה אותנו ליישובינו ולאזרחינו שבספר ונצטרך לחזור ולכבוש את השטח הזה ברכיביות, אולי בתנאים חמורים הרבה יותר. כשאין עם מי להגיע להסדרים, צריך שטח להישאר בידינו, שטח שיבטיח את גבול הצפון.

צה"ל יודע היטב כיצד להילחם בטרור למינהו, וזו שעת מבחן למדינה ולצה"ל אם הטרור ירחיק אותנו מלבנון או לא. אם ירחיק — ינסו, ואולי כבר מנסים, להשתמש בו כדי להרחיקו מארץ-ישראל כולה. זהו בעצם הביטוי המתמשך לאורך שנים רבות לניסיון להמאס על העם היהודי את ארצו. תכסיס עקוב מדם אבל שקוף.

הברירה שבידינו אינה הטובה ביותר. מעולם לא היו לנו אפשרויות בחירה בין טוב ליותר טוב אלא בין רע לפחות רע, ובמקרה הזה הרע במיעוטו הוא, שבעומס הביטחוני יישא הצבא, והגרוע — שבעומס הזה ייטלו חלק גם ילדי קריית-שמונה, אורחי משכנעם, חושבי נהרייה ויתר היישובים והאזרחים בצפון.

אל ניצור כמו ידנו ריקנות במדינת הפקר, ריקנות שתתמלא בגורמים עוינים, בכסות כזו או כזו, שאחת מטרסתם — לפגוע במדינת ישראל ואזרחיה בכל מקום ובכל דרך.

אם תושבי השטח שישאר בידי צה"ל יפעלו כאויב, כך תהיה ההתייחסות אליהם. אני מאמין שרובם של תושבי דרום לבנון שמדדום לנהר הליטני לא יטלו חלק בפעילות כזאת. קו הנהר נוח לחסימה ולבלימה. ותושבי הצפון לא ייחשפו שוב לחמת הרצח ולתאוות ההרג של אויבנו אשר על אדמת לבנון. תודה.

אהרן הראל (המערק):
אפשר לשאול שאלה?

הי"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה לחבר הכנסת רפאל איתן. לא, אין שאלות. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת זבולון המר.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר הביטחון אמר בארצות-הברית, שסוריה יצאה מהמלחמה וידה על העליונה. אני מבקש מחברי הכנסת לשמוע גם משהו מהנשכחות. בקיץ 1976 ישבנו כמה ראשי מועצות עם שר הביטחון דאז, שמעון פרס, בקיבוץ אילית-השחר. היו בסך הכול חמישה-שישה ראשי מועצות. בחקופה זאת החל הצבא הסורי להיכנס ללבנון. שאלתי את שר הביטחון דאז, באותה הזדמנות: האם אין לנו קורים אדומים? האם אין לנו תביעות? האם אין לנו השגות? מדוע אנחנו יושבים בשקט והסורים נכנסים כאילו לא קרה דבר? — ומי שזכר, הסורים נכנסו בלילה, ביחידות קטנות. הם חששו מתגובה ישראלית. ענה לי אז שר הביטחון: ראה, זה לא כל כך פשוט, הם נכנסים בלילה, הם נכנסים בכוחות קטנים, לא קל להפציץ אותם, בקיצור, זה לא כל כך פשוט.

הקואליציה בעניין הזה, נתנה את ידה כדי למנוע את התמיכה בהחלטת הממשלה שצריך היה לגייס בעניין הזה בכנסת והפכה לאחד מאלה, שיחד עם ממלא מקום ראש הממשלה עשו כל מאמץ כדי שתמיכה זו בהחלטת הממשלה לא תינתן. יש לזה השלכה חמורה מאוד על תרבותנו הדמוקרטית, כממשלה המתפקדת עם האחריות המשותפת שלה כלפי הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים כמה שהתחלתי. האלטרנטיבה שהתקבלה היא אלטרנטיבה שאינה מביאה סוף פסוק של רגיעה בצפון. אלטרנטיבה כזאת לא עמדה עוד בפני הממשלה. זאת אלטרנטיבה שנכחה מתוך שיקול של ההיערכות הטובה ביותר מבחינה ביטחונית כוללת של מדינת ישראל מול האיום הסורי, אולי מול איום עתידי מחזית מזרחית. לעומת בעיות ביטחון של יישובי הגליל בצפון, פירוש הדבר שגם לאחר תום המהלך הזה יצטרך הצפון לקבל עדיפות מול איומים ומול התפתחויות העוללות להיות שם.

צד אחד של העניין — תהיה פעילות שוטפת של צה"ל על-פי מה שייקבע במערכת הביטחון כדי להגן על גבול הגליל; צד אחר של העניין, אדוני היושב-ראש — וכאן, לדעתי, הממשלה צריכה לעשות מאמץ מיוחד — הוא לדאוג שבצפון תינתן עדיפות בדברים שאינם ביטחוניים, אלא בדברים שעושים את חיי היום-יום ליותר נסבלים בתחומים הכלכליים ובתחומים החברתיים, כדי להתגבר על אותה תחושת אי-ביטחון וחשש, שהוא טבעי במצב הזה. כקרב אוכלוסיית קריית-שמונה וכל יישובי הצפון. החשש הזה קיים, הוא אמיתי, וצריך להתמודד אתו על-ידי כך שמחזקים את האוכלוסייה הזאת בגליל, הן בדברים הנוגעים לחפקוד הרגיל, הכלכלי והחברתי של הגליל, והן על-ידי מעשים שאולי גם יחזקו את האוכלוסייה הזאת וימשכו לשם אוכלוסייה נוספת, שתוסיף ביטחון לאלה היושבים שם היום וחוששים מזיכרונות העבר בגליל עצמו.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת בני שליטא.

רפאל איתן (התחייה-צמח):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטט: "אנחנו תובעים בכל תוקף מהממשלה שתסיר מעל יישובינו את האש וההרג ותאפשר לנו חיים נורמליים ככל תושבי הארץ הזו". והתגובה היא: "צה"ל ירחיק את האש מעל תושבי ויישובי הספר" — יוני 1967. עמק-החולה וצפון אצבע-הגליל. רמת-הגולן. מלחמת ששת הימים. הורחקה האש, הושמדו המערכים הסוריים והשטח שנכבש התרוקן עד אחרון תושביו, ואנחנו נישאר שם עוד שנים רבות מאוד.

ציטוט נוסף: "תושבי הצפון תובעים מהממשלה לשים קץ לאש ולהרג, מנת סבלנו זה שנים רבות" — נציג יישובי הצפון כשיחת טלפון לראש הממשלה, יוני 1982. ערב ההחלטה על מלחמת לבנון. "צה"ל ירחיק את האש מגבול הצפון וישמיד תשתית המחבלים בלבנון".

אש והטרדת אזרחים בספר, אש שנמשכה שנים רבות, פסקה כאשר מדינת ישראל הכריחה בכוח ממשלות שמגנו לשלם מחיר כבד, והן, הממשלות עצמן, הפסיקו ומנעו את הפעילות הזו מתוך שטח. ירדן וסוריה מהוות דוגמה בולטת לכך. בלבנון לא הייתה ממשלה שבידה היכולת לשלוט על הנעשה בשטחה ומתוכו ככל הקשור לפעולות טרור בגבול הצפון. באין שם ממשלה, על מדינת ישראל וצבאה מוטלת

בני שליטא (הליכוד):
סליחה. זה נכון לכל מצב. ודאי שאי־אפשר להבטיח חסינות הרמטית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה לא אמרתם זאת.

בני שליטא (הליכוד):
אתם מכינים את העם ובייחוד את יישובי הצפון למשהו.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
למה אתה מכין אותם? — לעזיבה...

בני שליטא (הליכוד):
אתם כונים על המלחמה שעברה. אתם כונים על הקטיושות שהיו ערב מלחמת "שלום הגליל".

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
המלחמה עוד לא עברה. יש לי כשורה כשבילך.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אהרן הראל (המערך):
למה אתם יושבים בממשלה?

בני שליטא (הליכוד):
אתם מתרפקים — אולי אנחנו כולנו — על הקטיושות של ערב מלחמת "שלום הגליל". כאשר לאש"ף היה אינטרס ישיר, שלא תהיה מלחמה כבדה בגבול הצפון. מפני שהוא הכין באותו זמן מכונת מלחמה. מי לידנו יתקע, שכאלה יהיו הקטיושות של מחר? בכלל, אני רוצה לשאול את שר הביטחון, מה פירוש "סכיר"? — קטיושה לארבעה ימים וחצי. קטיושה בכל שבוע. קטיושה פעם אחת בשלושה ימים ושעתיים? מה פירוש "סכיר"? האם אכפת לאותה אם, שבנה נהרג מקטיושה, אם זאת קטיושה תורנית כזאת או כזאת?

אהרן הראל (המערך):
לך אכפת?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
מה עם האם שבנה נהרג בלבנון?

בני שליטא (הליכוד):
לא, רק לך אכפת. חבן הכנסת אהרן הראל, לך יש קושן בטאבו על זה. אתה היחיד שאכפת לו.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אתה מכין את האווירה למחרת הבוקר, לאחר שיפול טיל אחד בקריית־שמונה. חבוא ותאמר: אשמים אלה שיצאו.

היו"ר ד' בן־מאיר:
רבותי חברי הכנסת, אצטרך לקרוא לכם לסדר. לא יכול להיות שלא תיתנו לו לומר שני משפטים. עוד מעט תענו לו, בבקשה. אבל עכשיו הזמן להקשיב.

בני שליטא (הליכוד):
אני מתאר מצב אפשרי. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת, איש ציבור לעולם אינו רוצה לטעות. זאת הפעם הראשונה שאני כל כך רוצה לטעות. הלוואי שאטעה. אבל, אני חושש מאוד. אנחנו לא יכולים לחלק פה מכסות, פעם אחת על רובע, פעם אחת על יישוב, פעם אחת על רחוב. קטיושה אחת פעם אחת בשבוע, אחת לחודש, יכולה להפוך את חיי הצפון לבלתי נסבלים. מפני שזאת הטורדה. צה"ל ערוך ומסוגל לתת תשוכות על מלחמות. הוא איננו ערוך להטרדות האלה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
ואתה זוכר כל מלה שהוא אמר.

בני שליטא (הליכוד):
אני זוכר מלה במלה. יצאתי משם בהרגשה — עם חברי ראשי המועצות — שיש חוסר ביטחון. חוסר נכונות להתמודד עם הנושא.

שמחה דיניץ (המערך):
היו צריכים לפתוח אז מלחמה נגד סוריה.

בני שליטא (הליכוד):
ומאז החלה סוריה להיות כעל בית בלבנון.

אדוני שר הביטחון, אתה גם אמרת באיזו שמחה לאיד, שעכשיו הסורים נמצאים בביצה הלבנונית. עוד מעט נתחיל לחשוב שהיתה פה פעולת הונאה ישראלית ותחכום ממדרגה עליונה. משכנו את הסורים ללבנון, כדי שיהיו בביצה.

יאיר צבן (מפ"ם):
אולי זה באמת כך?

שר הביטחון י' רבין:

בני שליטא (הליכוד):
אדוני שר הביטחון, הסורים לא מרגישים מה שאתה מרגיש. בינתיים הם מפעילים את כל המרינוטות בלבנון. הם שולטים בלבנון שלטון כלי מצרים. אינני יודע מדוע צריך להסתכל על זה כשמתחיל לאיד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה לא גירשתם אותם?

בני שליטא (הליכוד):
אני הייתי מסתכל כשמתחיל גדולה יותר לוא הם התפנו מלבנון. אולי היו פחות פיגועים. מחר בכוכר הם יתחילו בכל הפיגועים.

שלוש שנים אנחנו אותתנו לסורים. הנה הנה אנחנו עוזבים; מעל כל הבמות, בכל חוגי הבית. אדוני שר הביטחון, אילו היתה כלה ונחרצה עמנו להישאר ולעמוד על שלנו, היה היום הסכם עם סוריה; היום או לפני כן היה עם סוריה הסכם שהיה מבטיח לנו לפחות את השקט של רמת־הגולן.

שר הביטחון י' רבין:
היתה לכם הזדמנות.

אורה נמיר (המערך):
למה ארנס ושרון לא עשו זאת?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
— — — זה הדבר היחיד שאתה יודע — שלום עם סוריה.

שר הביטחון י' רבין:
מי הצביע נגד הסכם הפרדת הכוחות ברמת־הגולן? אתה רוצה להיכנס לוויכוח — תקבל אותו.

בני שליטא (הליכוד):
בבקשה. גורמים מדיניים וצבאיים עוברים עכשיו מיישוב ליישוב, כמעט מבית לבית, ומודיעים שאי־אפשר להבטיח הרמטית ששום קטיושה לא תיפול. זה נכון לכל מצב.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
זו היתה הכוזה לא שקולה ולא אחראית.

מדברים אתי על פעולות גמול — בוודאי.

אורה נמיר (המערך):
מי מדבר אתך.

בני שליטא (הליכוד):
אבל זכור שכל פעולת גמול נעשית אחרי שאנחנו מקבלים את המכה המקדימה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה כאשר אנחנו נוהגים כטיפשים.

בני שליטא (הליכוד):
פעולות הגמול מעניינות אותי? מעניינות אותי המכות המקדימות שאנחנו נקבל. מה ההתרפקות הזאת על מלחמות צודקות נוסח יום כיפור?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מלחמות אין ברירה.

בני שליטא (הליכוד):
יש אנשים שסבורים, שרק כאשר אנחנו זכירים, רק אחרי שאנחנו מוכים שוק על ירך — רק אז אנחנו צריכים לקום ולהכות חזרה כאויב. מה יש? מה קרה במלחמת "שלום הגליל"? היכן את האויב? חמש דקות לפני שהוא היה מוכן? וז'אק אמיר, אתה לא מוכן לפסל את זה לשום ממשלה. אנחנו חוזרים לפעולות התגמול של שנות החמישים, ואני השתתפתי בפעולות התגמול של שנות החמישים ואני יודע מה זה. ואתם, חברי הכנסת שם טוב ושריד, אתם תיתנו לממשלה אפשרות להכות את האויב? הרי חמדי יהיו לכם סיבות למה לא צריך להכות אותו, למה מכים יותר מדי, למה מכים יותר מדי חזק. אתם תהיו הראשונים שתנסו לקשור את ידיה של הממשלה עם כל מיני טיעונים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ואתה חמנע אפשרות לשלום.

אורה נמיר (המערך):
את מתווכחת אתו ברצינות?

בני שליטא (הליכוד):
נהרסה בעם הזה רקמה שלמה של התגמלות. גם במלחמת יום הכיפורים היתה קונצפציה של הרגעה ערב המלחמה. היתה קונצפציה של הרגעה, כולם אמרו שיש סכירות נמוכה למלחמה. עכשיו אומרים גם ליישובי הצפון, שיש סכירות לקטיושות כאלה שאנחנו נוכל לשאת אותן. רבותי, זאת הונאה, החיילים אינם חוזרים הביתה, הם חוזרים לקו אחר, לקו שיסכן גם אותם וגם את האזרחים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שיחזרו הביתה.

אהרן הראל (המערך):
כמצב כזה, למה אתם לא עוזבים את הממשלה?

בני שליטא (הליכוד):
הגליל הוא דורבנאר התיישבותי יחיד שלנו אחרי יהודה ושומרון. איך נוכל ליצור אקלים של התיישבות באותו גליל כשקטיושות יתחילו ליפול? ביום ראשון ביקרתי במטולה, במקום הפיגוע. רבותי, זה קרה בגבול הבין-לאומי. האם מישהו לא קורא פה את הכתובות על הקיר? אתם לא רואים מה נעשה? אתם לא רואים מה יקרה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

בני שליטא (הליכוד):
ולך, חבר הכנסת ויקטור שם-טוב: לא נכנסנו למלחמה מתוך חרדות מלחמה, מתוך צחצוח חרבות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
דווקא כן.

יאיר צבן (מפ"ם):
אמרו שאת המלחמה הזאת ילמדו אומות העולם במשך דורות.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה לא זוכר את המסיבה ב-8 ביוני?

בני שליטא (הליכוד):
אתה מציע, חבר הכנסת שם-טוב, או הצעת אז, שנקיים מאון אימה עם המחבלים כלכונן — הם יירו עלינו כמה קטיושות ואנחנו ניתן להם תגובה של 15 קטיושות, וככה ננחל את החיים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
מה אתה מציע?

בני שליטא (הליכוד):
אין לי ויכוח עם מי שמתנגד עקרונית לכל מלחמה ומוכן תמיד רק לתת. אם המצרים ידרשו מחו בבוקר את באר-שבע, אז נכדיך האידיאולוגיים, אדוני ויקטור שם-טוב, כעוד 20 שנה יגידו שלמען שלום-אמת צריך גם לתת את באר-שבע.

יאיר צבן (מפ"ם):
המקום היחיד שאנחנו מוכנים לוותר עליו הוא מנחמיה.

בני שליטא (הליכוד):
הפלשתינאים יטבחו את משתפי הפעולה, השיעים את הנוצרים, הנוצרים את הדרוזים והדרוזים את הסונים והפלשתינאים, וכולם יחד יחברו כדי לתקוף אותנו.

אני מסיים בשלוש שאלות קצרות לשר הביטחון. אדוני שר הביטחון, האומנם היתה לכל מה שנאמר בחוגי-יבית סלונים במשך שלוש שנים השפעה על החלטת הממשלה? שאלה שנייה: האם צה"ל, שאינו יושב בג'בל-כרן ובקרבת דמשק, אינו מקרב ומזרז את המלחמה עם סוריה? האם שעון החול של המלחמה — ואני מדבר על מלחמה כוללת ורצינית — לא מתחיל לתקק מאותו רגע של הנסיגה? ושאלה שלישית: ראש הממשלה אמר שהוא אינו מקבל את דעתם של הנביאים למיניהם, המהלכים אימה על הציבור. ייתכן שאני נביא וייתכן שאיני יודע.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אתה נביא זעם היום.

בני שליטא (הליכוד):
לא, לא, אל תיקח את זה ברצינות. ייתכן שאיני יודע הרבה. אני שואל, אדוני שר הביטחון, האם אתם בממשלה אכן יודעים, אם אני איני יודע, זה כאמת לא חשוב, השאלה היא האם אתם יודעים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא, הם לא יודעים.

בני שליטא (הליכוד):
אני חושב שנזכר הפיגועים האחרונים חייבת הממשלה לשבת שוב ולעשות "חושבים". משום שהחיפוז הוא מן השטן, וכבר אמר על זה ביאליק: "נקמת ילד קטן לא כרא השטן".

בצאתנו. זה כואב, שהר הרבה דם נשפך, גם לעזרתם. והשאלות נשאלות: בשביל מה ובשביל מי — בשביל מי שלא רוצה בנו? והאם אנו מסוגלים לגאול את לבנון, האם חפדינו להיות שומרי ארזי הלבנון? אני חושב שכולנו יודעים שלא ניתן עוד להשליט שם סדר, ורק איבה וסיכון לחיילינו יש שם.

היינו רוצים שיהיה סדר בלבנון, בעיקר מפני שמה שיקר לנו מאוד הוא שלום הגליל. אבל, השאלה איננה קשורה ברצוננו. זוהי שאלה מעשית, מציאותית, לא שאלה של משאלות הלב. חברי הכנסת, מה שעומד על הפרק היום להחלטתנו ולשיפוטנו הוא המצב לאמיתו, המציאות כפי שהיא שם.

אין בממשלה מי שלא חשב — ואני יודע שיש על כך מחלוקת, אבל זוהי דעתי — על התועלת שתצמח מכך לעם, לארץ ולמדינה, בצפון ובכל רחבי הארץ, כאשר, החליט על מלחמת של"ג. אני מאמין שכאשר הכנסת והממשלה החליטו על כך, גם הן חשבו כך, על טובת עם ישראל. אני גם אומר שהיו הישגים, אבל מה שחשוב כרגע איננו מה שרצינו ומה שהשגנו עד כה, ולא מה חלמנו ושאפנו, אלא מה אנחנו עושים שם עכשיו ומה עשוי להיות טוב יותר מבחינת התועלת שלנו, אם נמשיך לשנות שם.

אחרי שנות המלחמה האלה עלינו להיות מעוגנים במציאות. גם אם היא מרה ומאכזבת: מציאות שבה לבנונים הורגים איש את רעהו בלא רחמים, מציאות שבה שולטת הציניות של סוריה, שלא אכפת לה ההרג הזה. לכן אינני מאמין בהסדר על לבנון עם סוריה. לנו חשוב מאוד הדם שנשפך. לנו חשוב מאוד כל אדם שנברא בצלם. אבל, אין בכוחנו להביא לשלווה ולשקט בעדות לבנון, כשהציניות הסורית קיימת שם. זוהי מציאות קשה אבל אמיתית. היא נובעת גם מהיריעה שיש גיירות שהציבור שלנו איננו יכול לעמוד בהן. גם את זה צריך להביא בחשבון.

לכן אני מגיע למסקנה, שאיננו צריכים להישאר שם עוד, שעלינו לצאת משם, באותה מהירות ובאותה היערכות שצה"ל ימליץ עליהן כראייתו הביטחונית. זאת — כדי שנתפנה לבנות תשתית מורלית חדשה, שהחיללים כולם, הם ומשפחותיהם, יימצאו במציאות שהם מבינים, שנוכחותם ופעילותם בצבא מועילות. זה מה שיחזק את ביטחוננו.

חברי הכנסת, עשינו דברים חשובים מאוד במלחמת "שלום הגליל", אבל התוצאות והמציאות טפחו לא מעט על פנינו, ולכן, יש צורך בשיקום הלאומי הזה. יש פצע בתוך העם, יש פגיעה ברוחו. יש תחושה של שחיקה, וצריך לתקן אותה. אני מאמין שהתורה הזאת מלבנון וההיערכות של מדינת ישראל כגבול הצפון יביאו רוח אחרת משותפת, רעננה, מועילה, לעם ולארץ.

חברי הכנסת, לעתים קרובות, דיון פוליטי אצלנו נוח לו שיהיה משהו ברומה לרצת אופי של מישור, מציאת שטח לעזאזל שישא בתוצאות. במקרה שלנו עכשיו, ברגע זה, דומני שזאת היא טעות מוחלטת. ברגע זה מה שנדרש איננו לברוק האם היו אשמה וזדון, ואם היו על מי הם מוטלים, אלא לבחון כאופן מפורח את המציאות שאנו מצויים בה, כשלוש שנים לאחר תחילת המלחמה.

יאיר צבן (מפ"ם):

מתי בכל זאת נעשה זאת?

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תמיד האשמים אומרים שלא זוהי השעה.

היור' ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת זבולון המר, ואחריו — לאחרון, לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת שליטא, שלוש שנים, יש גבול — — —

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ככה מדברים במנהמיה?

זבולון המר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הדיון היום איננו חורג דין ואיננו שופט את כוונותינו בעבר, כאשר החליטה הממשלה הקודמת על חשיבות המלחמה. מפני שכלל שכוונותינו היו רצויות, השאלה שעולה היום היא האם המעשים רצויים עדיין, ובעיקר תוצאותיהם והשלכותיהם.

אני סבור שמטרת מלחמת "שלום הגליל", כפי שהבינו אותה שרי הממשלה שהחליטה, היתה חשוכה. היתה חשוכה להשמיד את תשתית המחבלים היה חשוב. מדינת ישראל צריכה ללחום נגד כל ארגון או תפיסה שרוצים להשמיד את עמנו. כל משמעות תקומתנו היתה ללחום בתוקף נגד כל מה שרוצה לפגוע בקיומנו. לכן, להרוס את התשתית של אלה שרוצים להרוס את שלנו, זה יפה רצוי. אבל כאומה מבוגרת, אחראית, רבת ניסיון, צריך לדעת להבדיל ולהבחין בין כוונות לבין מציאות.

חברי הכנסת, חשבנו אז על מעשה חזק מאוד, מוגבל מאוד בקילומטרים, בזמן, במחיר, וכבר עברו כמעט שלוש שנים, והמחיר כבר הולך. וכבר צריכים להיות בראש מעיינינו, יותר מדי אימהות וילדים בוכים על קברות יקיריהם. אסור להתרגל לכאב ולסבל. צריך לצאת מהמסלול הזה. איננו מקבל את מה שקראתי, שהפיגועים הם תוצאה של הנוסיה. הפיגועים קורים מפני שאנחנו שם. מלחמה בטורף ובחבלה צריכה להיות בשיטה אחרת מאשר להפעיל צבא שלם בלבנון, וכנראה גם שלום הגליל צריך טיפול מסוג אחר. צריך גם להודות שנוצר פער אמון מסוים, אולי גדול, בתוך החברה שלנו. יש בקיעים בעם ואני מרגיש אותם גם בקרב חיילים. קיימת תחושה של רדודות בכוח — והעיקר — חשש משקיעה בו. קיימת מציאות שרבים אינם מבינים למה, לשם מה יש להמשיך ולשהות שם. גם בקרב נוער שמחגיגים, בקרב חלקו כוודאי, יש תחושה של אי-הבנה של הצורך להמשיך ולשהות שם. ודאי שאין שמחה במשפחות רבות שילדיהן יוצאים ללבנון. האם פירוש הדבר שהתמוטטה המוטיבציה להגן על עמנו כשצריך? האם פירוש הדבר שפסה גבורה מעם ישראל? לא. לפי מיטב הכרתי, כל זה נשאר. אבל יש רבים, אני ביניהם, שאינם רואים תכלית שתביא להסדר בלבנון ואתה.

יתר על כן, הולך ומסתמן מאזן שלילי ככל שמתמשכת שהותנו בלבנון. וכבר ידוע שכמקום מחבלים פלשתינאים עלולים — ואינני בטוח באשר למטרותיהם בתוך ישראל — להצטרף לנו שונאים שיעים, ואולי גם דרוזים ונוצרים. אין סיכוי לסדר בלבנון או להסדר כזה עמה שביא לנו ביטחון, מפני שמאות שנים אין שם סדר. חבל, אבל כך הוא המצב: שבט מול שבט, לאום מול לאום.

האם היה או יש בכוחנו לשנות את המציאות הזאת ולארגן את לבנון סוף כל סוף? האם בדינו לעשותם ידידים שלנו? האם בדינו להשיג הסדר עם מישהו שם? נראה לי שזו רק אשליה, שגורמת לנו סבל.

אולי ראינו שמחה בקרב אזרחי לבנון בכניסתנו, אבל גם

על הפרובלימטיקה של השיעים, של האפשרות להגיע להסדר מדיני בלבנון. הוא הסביר איך הדבר הזה הוא בלתיאפשרי.

יאייר צבן (מפ"ם):

המודיעין לא קרא את המאמר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

נראה שהמודיעין לא קרא את המאמר הזה, ואולי הוא קרא. אלה שהחליטו על המלחמה ואלה שתמכו במלחמה לא עשו את שיעורי הבית. הם חשבו שאנחנו נכנסים בזרם אחד גדול לארץ חלשה, נכה ללא רחם בטוריסטים, נחטל אותם ונכתוב שלום באזור. זה התברר כלא נכון. זה התברר כלא נכון לא מפני שקורה לפעמים שמדינאים טועים — וגם מדינאים גדולים טועים טעויות גדולות — אלא מפני שהתעלמו מן העובדות, התעלמו מן הסיבות ומן התנאים המיוחדים של הארץ שנקראת לבנון.

למה אני אומר את הדברים האלה? — כי אני חושב שיש היום ניסיון להכניס את עצמנו שוב לאיזו מסגרת, לשים על עינינו משקפיים שנוכל לראות רק לכיוון מסוים. אם אני יכול לראות היום בעיתון כמו "הארץ" כותרת, שבמערך מפתחים ששרי הליכוד ינצלו את העובדה שיש יותר קורבנות של חיילי צה"ל כדי למנוע את הנסיגה, אני מוכרח לשאול את עצמי, האם מה שעשינו ב־1982 עוד היה מעשה גאונות בהשוואה למה שקורה היום. יש אנשים שחושבים כך. למעשה, אנשים אינם מוכנים ללמוד דבר מההיסטוריה.

אני מקווה שהממשלה, ראש הממשלה ושר הביטחון לא יהססו להמשיך בנסיגה המהירה מלבנון לגבול הבין־לאומי. משום שכל מה שאנחנו יכולים לראות הוא, שאנחנו יוצאים, שמזנקים בנו, שמכים בנו, שיש לנו כל יום קורבנות. אנחנו עושים מקבץ של הקורבנות. אנחנו לא מפרסמים בכתאחת, אלא טיפין־טיפין ואחר כך עושים סיכום שבועי. המספר הולך ומחמיר, ומהי התוצאה? האם אנחנו משפרים בזה את מצבנו? האם אנחנו מחזקים את עצמנו?

בואו נחשוב, מהי האלטרנטיבה? שנישאר שם, שנחבצר שם, שנגיד שאנחנו לא ניסוג ונמשיך להישאר שם, וחרדש אחרי חודש נעשה עוד מאזן דמים? וחרדש אחרי חודש יהיו הפגנות הולכות וגדלות של אנשים שיאנו מוכן לקבל את זה? והציבור אינו מוכן לקבל את זה. הרי האלטרנטיבה של אלה שרוצים לעצור את הנסיגה, או של אלה שרוצים להשתמש בשלבים כאמצעי לעצור את הנסיגה, היא יותר עקובה מדם מכל אלטרנטיבה אחרת.

עכשיו אומרים שכל פתרון שאנחנו נציע כאן הוא פתרון רע, פחות רע, יותר רע וכו'. אינני יודע מה היה קורה במדינות מתוקנות אחרות, לוא התברר שאחרי מלחמה של שלוש שנים הניעה המדינה החזקה ישראל למצב שכל פתרון שלו הוא רע. האם באמת כל אותם אנשים שתמכו במלחמה יכולים להגיד שאנחנו יכולים לקבל על עצמנו אחריות בניהול העניינים?

אבל אצלנו זו מסורת. אחריות אישית לא קיימת אצלנו, ואנחנו חייבים להשלים עם הדבר הזה. אבל, זאת היא עובדה, שבאין כל הנואמים, גם אלה התומכים בקו של בני שליטא, או אלה שתמיכתם בנסיגה קיימת, אבל הם רוצים להיות זהירים ושקולים והם רוצים להצביע על הסכנות, גם הם מודים שכל פתרון שאנחנו רוצים להגיע אליו הוא פתרון רע. אם כל פתרון הוא רע, אזי הרע ביותר הוא הפתרון שיחייב הכי הרבה קורבנות. הכי הרבה דם והכי הרבה כרסום בחברה הישראלית, כי המלחמה גודלת מכרסמת בנו.

זבולון המר (חזית רחית לאומית):

אני עדיין אינני אומר לך. מי הם האשמים במה שקרה. זה דיון לעצמו. כרגע הדיון הוא על הנסיגה. אני מבקש שתעזור לי, זה נאום ראשון שלי בכנסת ואל תפריע לי. אני חבר כנסת חדש. אני אומר זאת, כדי לתת לך בכל זאת מוצא.

אנו מצויים כשלוש שנים לאחת תחילת המלחמה, ואי־אפשר ליצור מדיניות שהמציאות מכחישה או סותרת אותה. אני יודע שגם כוונה לשם שמים איננה מספקת, ולא חיפוש הכוונות הטובות כמו גם הרעות הוא מה שדרוש לנו היום, אלא תפיסה שיש להתבגר לתוכה, לשפוט את המדיניות שלנו היום, האם כיום היא מביאה תועלת.

חברי הכנסת, יש גבול רק שאסור לעבור אותו אם רוצים לשמור על שותפות, אמון ומורל כחוק העם. ונראה לי שהחלטת הממשלה לצאת מלבנון עכשיו והביצוע המלא והמהיר שלה הם שיחרמו לך, שלא נעבור את הגבול הזה.

היורד ד' בן־מאיר:

חורה לחבר הכנסת זבולון המר. אני מברך אותו על נאום הבתולין שלו בכנסת האחת־עשרה. רשות הדיבור לאתרון המציעים, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, זה נאום הבתולין של חבר הכנסת זבולון המר בכנסת הזו, ואם כי נאמר לי שהכלל בעניין זה חל רק על חברי כנסת חדשים — תמיד טוב לברך, ובייחוד לברך אדם שאני מעריך ומכבד. למרות חילוקי הדעות בינינו, אני מברך אותו, תמשיך להגיד דברים נכונים מעל כמה זר למען רווחתה של מדינתנו.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, כאשר אני יושב פה ומקשיב לדיונים על לבנון, יש לי הרגשה מוזרה.

היורד ד' בן־מאיר:

חבר הכנסת וירשובסקי, מותר לקרוא לזה הקשבה פעילה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן, הקשבה פעילה. בהחלט, למרות זאת. ממך במועצת עיריית תל־אביב, אדוני סגן ראש העיר, זה בהחלט פעיל, אבל גם סביל מאוד. כי האזנתי צריכות לשמוע דברים קשים.

אדוני היושב־ראש, כאשר אני שומע כאן את הדיונים יש לי תחושה כאילו ביום בהיר אחד התעוררה הכנסת ומצאה את עצמה באמצע מלחמת לבנון. מישוה החליט, ונכנסו למלחמה. ומלחמה הזאת, מעבר לכל הדיבורים שכבר נאמרו בבית הזה עד לעיפה, עד למועקת לב נוראה, ברור דבר אחד, שאלה שקיבלו את ההחלטה לצאת למלחמה, ואני מתכוון לשני חלקי הבית — לא עשו את שיעורי הבית, הם לא היו מוכנים ללמוד ולראות לאיזה מצב עלולה ישראל להיקלע.

אינני רוצה לעשות חשבון ולומר: כך אמרנו לכם. אינני רוצה לכוז בטענות לאיש. אני רק חושב על אלה שמדברים היום על מלחמת לבנון ומנסים להגן בלהט על מה שהיה — קצת יותר צניעות וקצת יותר היסוס בדבריהם לא היו מזיקים. במלחמה הזאת, מעבר לכל הדיבורים שכבר נאמרו בבית הזה עד לעיפה, עד למועקת לב נוראה, ברור דבר אחד, שאלה שקיבלו את ההחלטה לצאת למלחמה, ואני מתכוון לשני חלקי הבית — לא עשו את שיעורי הבית, הם לא היו מוכנים ללמוד ולראות לאיזה מצב עלולה ישראל להיקלע.

והרי אינני חכם מכל אדם אחר. אני גם לא בקיא כל כך בכל הדברים האלה. אבל אם אנחנו מעינים, אנחנו יכולים למצוא שעוד ב־11 ביולי 1982, חודש וחמישה ימים לאחר פרוץ הקרבות, חודש ושלושה ימים מאז הדיון כאן, התפרסם בעיתון "הארץ" מאמר של הפרופסור יהושע פורת, שהצביע

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בטרם אהל בתשובתי על ההצעות לסדר היום, רצוני להעיר ולהבהיר, בכל מה שקשור לדבריו של חבר הכנסת מתתיהו פלד, באשר למכתבי אליו ואל חבר הכנסת מיעארי, שני חברי הכנסת פנו אלי בקשר למתי הרשאה לאפשר את קבורתו של פאהד קוואסמה, שנרצח ברכת-עמון, בחברון. הבאתי לידעיתם במכתב — ואני מנומס, אני נוהג להשיב לכל חבר הכנסת שפונה אלי — 'מה היתה החלטת הממשלה. אני לוקח על עצמי את האחריות, שהצנתי לממשלה להודיע למשפחת קוואסמה, שפנתה אלינו בבקשה לקבל רשיון לקבור אותו בחברון, שאם הם יביאו לידי כך שהנעדרים יימסרו לידיו, אנחנו נאפשר זאת. הנמקתי להצעה זאת היתה: מנהיג אש"ף, בראיון מתורכב לכתב ישראלי, הודיע, שמצויים בידיו שבויים ישראלים, לכן, מתוך אחריות לגורלם של הנעדרים ולמשפחותיהם, חשבת, שעל אף העובדה, כפי שאמר חבר הכנסת ייטור שם-טוב, שמסירה מידע על נעדרים צריכה להיות דבר המוכן מאליו, צריכה להיעשות בלא תמורה — מה לעשות, יש לנו עסק עם ארגון טרוריסטי רצחני, וכשם, שבעד שחרור שבויים אנחנו משלמים מחיר כבד בשחרור מרצחים, כפי שכבר היה וכפי שעוד יתרחש, חשבת שזאת צריכה להיות החשבה של ממשלה ישראל. אותה מסרתי במכתבי לשני חברי הכנסת הללו. לא ביקשתי מהם ולא הטלתי עליהם כל שליחות בנושא זה. כל ניסיון מצדד להציג זאת כך, אין בו שמץ של אמת.

לא אכתד, אנחנו עושים מאמצים עילאיים להשיג כל טיפת מידע על גורלם של הנעדרים, כשם שאנחנו ממשיכים במאמצים בלתי גורלם להביא לשחרורם של השבויים מיד המחבלים. לכן, אינני רוצה שתיווצר פה אי-הבנה, הטעיה, הדברים חייבים להיות ברורים.

באשר להצעות לסדר היום, ככוונתי להציג את המדיניות ואת ההחלטות של הממשלה הנוכחית בכל הנושא הכרוך בבעיות הביטחוניות בגבולות הצפוני ובלבנון. אין לי כל כוונה לעסוק בניתוח תוצאות המלחמה, מה היה ומה לא היה. כשר הביטחון אני רואה אתריות מרכזית במציאת הפתרון לבעיות, כפי שהן עומדות כיום.

ממשלת האחדות הלאומית קבעה בקווי היסוד יעד אחד וברור למדיניותה בלבנון. ליעד שני פנים. פן אחד — ביטחונם ושלומם של יישובי הצפון ותושביו. הפן השני — לעשות זאת בלי שצה"ל יצטרך להישאר, לאורך זמן, דרך קבע, בלבנון. לכן, ההחלטה הראשונה שהממשלה קיבלה היתה לנסות — אני מדגיש "לנסות" — להגיע להידברות עם אלה שאם נגיע אתם להסדר אפשר לקבוע סדרי ביטחון מוסכמים שיאפשרו גם ביטחון טוב יותר לגבולות הצפוני וגם החזרת צה"ל הביתה.

מפליא אותי חבר הכנסת יוסי שריד, מפליא אותי שהוא מבקר את הניסיון להידברות עם סוריה, לא עם גורמים אחרים. כל השנים שמעתי מפיו רק טענות מדוע איננו מנסים להידבר. מדוע איננו מנסים להידבר עם מי שהם אויבנו. כי הרי בלי הידברות אתם לא יהיה ניתן לפתור, פתרון מדיני, פתרון מדיני למחצה, את הבעיות שבינינו לביןם, גם כאשר הסיכויים אינם מזהירים.

הממשלה, לדעתי בצדק, אישרה את המהלך הזה פה אחד, מתוך הכרה שחייבים למצות, ולוא גם הסיכוי קלוש: אין להשאיר אבן שלא נהפוך אותה בחיפוש אחר האפשרות להגיע להסכמה. סביר מה? — סדרי ביטחון שאינם כוללים את נוכחות צה"ל בלבנון. ואם לא היה אפשר לעשות זאת עם אלה

אני חושב, אדוני היושב ראש, שאנחנו נצטרך להסיק את המסקנה מהדברים שאמר שר הביטחון — אני שמח שהוא אמר אותם באומץ — שמבחינה פוליטית הסורים ניצחו, או שיש להם הישגים, או שהם היחידים שיש להם הישגים. אם הוא אמר את הדברים האלה, אזי צריך להשתמש בקביעה הזאת ולחשוב מהי התוצאה, כיצד ישראל צריכה לנהוג, האם היא צריכה להמשיך להחזיק צבא בלבנון ולהמשיך לחזק את ההישגים של הסורים בשטח בקורבנות שלנו.

איני מבין כלל איך אפשר לדבר היום על עצירת הנסיגה באיזו שהיא צורה. כאשר מדברים על שלבים, אמרו והבנתי את הדברים שנאמרו מיד עם קבלת ההחלטה, שצריך לעשות זאת צעד אחר צעד, כדי שזה יהיה מסודר ולא יגרם לקורבנות יתר על המידה וכדי שהפעולה תהיה יעילה ומזוהה. אבל, אם זה צריך להיות אמצעי שאנחנו נעצור אחרי כל שלב ונאמר: "עכשיו חושבים", נשכח חודשים ונכתן את המציאות, נחכה שמספר הקורבנות יעלה ויעלה — אני חושב שנטעה טעות חמורה.

אני רוצה לסיים בדבר אחד, אדוני היושב ראש. אני חושב שההנהגה הפוליטית של מדינת ישראל — כולנו בממשלה, ככנסת, בקואליציה ובאופוזיציה — צריכה להכין את עצמה ולהסיק את המסקנות המחויבות מהמלחמה הזאת לגבי מה שקורה בשטחים, מה שקורה למי שרוצה לשמוע דווקא את השם היחיד ושומרון וחבל-עזה. אנחנו חושבים שנוכל לשלוט שם בכוח צבאי על סיטואציה פוליטית, בדיק בשם שרצוי לפתור בעיה פוליטית באמצעות כוח צבאי כאשר נכנסנו ללבנון. הדבר הזה אינו ניתן. אלה החושבים בקטיגוריות שאנחנו נוכל להחזיק שם מעמד לאורך ימים ולא נצטרך לסגת משם, או לפחות מחלקים נכבדים משם, הם ממשיכים את הטרגדיה של לבנון, הם יהפכו את הטרגדיה של לבנון לפרלוד משעשע בהשוואה לשואה שתהיה לנו ביהודה ובשומרון.

יוסי שריד (התנעף לזכויות האזרח ולשלום):
למוצץ בתים — זה יפתור את הבעיה. לא שמעת על פיצוץ בתים?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

איני רוצה להיכנס עכשיו לכל הפרטים ולהביע את מחאתי על המחשבה הפשטנית הזאת, שיד חזקה פותרת בעיות. כמה שנים אנחנו עוד נטעה את הטעות המרה הזאת, כמה שנים לא נלמד את זה. אבל זה דיון נפרד. בדיון על לבנון, אדוני היושב ראש, חברי כנסת נכבדים, הייתי רוצה להגיד, שאם כבר יצאנו מהמלחמה הזאת הנוראה חבולים ומוכים, עם צה"ל שתמיד ידע לפתור בעיות, והפעם הוא עומד ואינו יכול להתגבר — מפני שהוא חייב לפתור בעיות פוליטיות ולא בשביל זה קיים צבא במדינה דמוקרטית — לפחות נלמד את הלקח ולא נחזור על השגיאות האלה בשטחים. אנחנו יכולים ליצור רצפט ברור בלבנון, ונרצה להעביר. אותו לשטחים. התוצאה תהיה, שגם שם עיינו תיפתחנה לאתר שעוד הרבה דם יישפך ועוד הרבה קורבנות ייפלו ועוד הרבה כאב לב יהיה כארץ הזאת.

לכן, לא זו בלבד שצריך לקיים את הנסיגה באופן מסודר ומזוהר בלבנון, אלא צריך גם להבין שזו הדרך שלנו להגיע להסדר עם השכנים שלנו. בלי הסדר לא יהיה לנו שלום וכלי שלום לא נפתור את בעיותיה של מדינת ישראל.

הי"ד ד' בן-מאיר:
תודה רבה. אני מודה לכל המשתתפים. אני מזמין את שר הביטחון לענות להם.

לגבול הבין-לאומי וצד"ל יפורק, הם מוכנים להרחיב את השטח של יוניפי"ל.

שר הביטחון י' רבין:

אתה טועה, אתה טועה. מכל מקום, המערך המדיני לא הביא לתוצאות.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אין ספק שזו איננה טעות גמורה.

שר הביטחון י' רבין:
טעות גמורה.

מכל מקום, בנסיבות שנוצרו, מערכת הביטחון ואני הגענו למסקנה, שאין אפשרות להגיע בדרך של הידברות — עקפה עם סוריה וישיבה עם לבנון — לקביעת סדרי ביטחון כלשהם. ולכן, השאלה שעמדה בפנינו היתה: מכאן לאן? בפני הממשלה הוצגו ארבע חלופות: להישאר בקו האוואלי ללא הגבלת זמן; לסגת לקו ביניים בתוך לבנון; לסגת במהלך אחד לגבול הבין-לאומי; לסגת, להיערך מחדש בהדרגה לאורך הגבול הבין-לאומי תוך שמירת רצועת ביטחון שיהיו בה כוחות לבנון מקומיים בניגוד של ישראל.

אני רוצה לומר מרדע לא היה מקום להישאר בקו האוואלי ללא הגבלת זמן. לדעתי, לא היתה אפשרות להגיע להסדר מדיני שיקבע סידורי ביטחון בעתיד הנראה לעין, ויסייע להילחם באופן יעיל בטרור. במקרה דנן 90% ויותר של הפיגועים מבוצעים על-ידי השיעים. טרור שיעי בדרום-לבנון הוא היום מאבק שיעי-ישראלי.

שלושה נתונים היו חסרים כדי לעשות זאת כיעילות. הדבר הראשון — שום מרכיב פוליטי של ממשלת האחדות הלאומית לא ראה מטרה פוליטית טריטוריאלית כלשהי בלבנון, מה שאין כן לגבי יהודה ושומרון ורצועת עזה. הדבר השני — מנגנון מצפון לאוואלי, לא היתה ממשלה, ואין סיכוי שתקום ממשלה, אשר תשלול את השימוש בשטחים מצפון לאוואלי כבסיס פעולה טרוריסטי נגד השטחים, נגד צה"ל מדרום לאוואלי.

אני רוצה להזכיר לעצמנו, שבין 1968 לספטמבר 1970 היה המאבק נגד הטרור האש"פיסטי ביהודה ובשומרון קשה. שלמנו מחירי יקר. המצב השתנה מן הקצה אל הקצה החל בספטמבר 1970. עם כל הכבוד לכל פעולות הפיגוע של צה"ל ולתגובות, לא הן חיסלו את חדירת החוליות, את ירי הקטיושות, את ירי הארטילריה הירדנית. הפסקת האש, החלטתה של ממשלת ירדן למחות את אש"ף בירדן, לחסל את ירדן כבסיס פעולה ממשל של ארגון הטרור האש"פיסטי נגד ישראל, הן שנתנו לנו 14.5 שנות רגיעה יחסית לאורך קו הירדן. שילוח ירדן על-ידי ממשלת ירדן כבסיס פעולה נגדנו, פעולת הצבא הירדני וישיבות הביטחון היירדניים, וכמובן גם פעולות צה"ל ופעולות שירותי הביטחון הישראליים, כל אלה חברו יחד ואפשרו את ההישג של 14.5 שנות שקט יחסי. אני חוזר ומדגיש שהיה זה שקט יחסי, כי גם אז נרצחו אנשים, בוצעו פעולות פיגוע ונפגעים עור פעולות. דבר זה התאפשר לנו גם ברמת-הגולן, כאשר ממשלת ישראל מקיימת את התחייבותיה למנוע חדירת מחבלים משטח סוריה דרך הקוים בינה לבינינו. זה גם התאפשר בסני, בוודאי לאחר חזרה השלום, אבל גם לפניו. בלבנון לא היתה, אין ולא תהיה ממשלה שתהיה מסוגלת לכן. בתנאים אלה, כשפנונה לאוואלי הופך להיות בסיס הפעלה, פעולה וחדירה שהלך והתגבר הלך והתעצם, לא היה סיכוי טוב למלחמה יעילה נגד טרור.

הדבר השלישי — לא ביהודה ובשומרון ולא ברצועת-עזה, בנוסף על שני התנאים שמניתי קודם לכן, לא

שקובעים, עם אלה שאתם צריך אחר כך לקבוע את הסידורים — עושים זאת באופן בלתי ישיב עם סוריה ובאופן ישיר עם לבנון. לא ניסינו להצמיד ליעד הזה, הבלעדי — ביטחון, כלי שצה"ל יצטרך לשהות בלבנון — שום יעד נוסף: לא התניית סיגנתו בנסיגת אחרים ולא תנאים פוליטיים מצדה של ממשלת לבנון. בתחילה היו כמה סימנים מעודדים. אפילו סגן מזכ"ל זארים בא ואמר בנשיבה על פנייתנו אליו, שהוא זאמין שיהיה ניתן להציב כוחות אור"ם בכל השטח שיפונה נל-ידי צה"ל בדרום לבנון. את זה לא אני אמרת. את זה אמר זארים אחר מהאור"ם בביקורים בבירות ובדמשק.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בתנאי שתפרקו את צד"ל.

שר הביטחון י' רבין:
זה לא שייך לתנאי הזה.

היו בעיות נוספות והיו אפשרויות. לא הצגנו את קיום צבא ירום לבנון במתכונתו הנוכחית כתנאי בלעדי. הסכמנו לשילובו כחלק מהצבא הלבנוני בלוח זמנים שיוסכם בינינו לבין לבנון. ואין זה דבר חריג בלבנון שכוח מקומי משתלב בצבא לבנון. חטיבה 11 של צבא לבנון בשוף אינה חטיבה ירונית? חטיבה 6 במערב-בירות אינה חטיבה שיעית? היא אינה מושפעת ממוקמה, מזיקתה העדתית ומבעיות המקום, שבו היא מצויה? איני יודע למשמעתו של מי היא סרה יותר, שיא לבנון או נביה כרי.

יקטור שפוטוב (מפ"ם):

לכן היתעלות שלהם מוגבלת מאוד, אדוני שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

רבותי, לא חיפשנו סדרי ביטחון הבנויים על צבא לבנון, אלא על כוחות יוניפי"ל וכוח לבנוני מקומי, שהיינו נכונים וביקשנו שישתלב בצבא לבנון. וחטיבה מספר 6 השעיית על מערב-בירות מגינה היטב; וחטיבה 11 הדרונית — מגינה היטב על השוף.

מכל מקום, עקב התפתחויות בין-ערביות, שלא אפשרו, מצאה סוריה את עצמה מבודדת בעולם הערבי, ובמקום להיות מאשימה מדינות ערביות אחרות באסון הזה של חשש הידברות עם ישראל, מצאה את עצמה אולי מואשמת בזה שהיא מדברת ולו גם בעקיפין, עם ישראל. בעולם הערבי התעורר גם הוויכוח האם דרך המלחמה היא אכן הדרך היחידה לפתור את הסכסוך הערבי-הישראלי, או אולי הדרך המדינית. כידוע, סוריה ממשכה לדגול בדרך המלחמה בישראל כדרך היחידה לפתרון הסכסוך הערבי-הישראלי.

הגענו לשלב, שהוויכוח בינינו לבין לבנון וסוריה — סוריה באופן עקיף בנקודה — היה על עצם פריסת יוניפי"ל מצפון לליטני, על הרחבת המנט של יוניפי"ל, על הגדלת כוחות, על הגדלת השטח אשר בשליטתו. על זה נפל העניין.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא נכון, זה נפל על — — —

שר הביטחון י' רבין:

אני קובע חד-משמעית: על זה, על זה בעיקר נפל המשא-ומתן. כל מי שייגיד אחרת איננו דובר אמת. אני מציע לך, חבר הכנסת וילנר, שתשאל את האור"ם בעניין זה. אפילו הם מודים בכך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יש הודעה של ממשלת לבנון האומרת, שאם צה"ל ייסוג

הוא בעיה אחרת, בעיה בפני עצמה. מספר הפיגועים בו היה כן הזמן נמוך יחסית לעומת מספרם בגזרה המערבית, בין היתר בגלל מיעוט האוכלוסייה השיעית בגזרה ההיא, ובמידת מסוימת מפני שהסורים במדיניותם לאורך הקודם בינם לביניו די מנעו חריגות חוליות מחבלים, מה שהדרושים אינם עושים היום בשוף. יש שיתוף-פעולה דרוזי-שיעי להחרתת חוליות דרך קו האוואלי. לא נעים, אבל עוכרה.

לכן נראה לי שאין מנוס משלבים. ואיני אומר מה תהיה המסקנה אחרי השלב הראשון. לא אני. אני יודע בוודאות ההחלטה שהממשלה קיבלה היא על תפיסה הגנתית חדשה נכון. הממשלה תצטרך לקבל בכל שלב החלטה על ביצוע השלב הבא. אבל אני מניח, אני יודע, שחברי הממשלה שהצביעו בעד ההחלטה היו אלה שראו לאן הולכים, לאיזו דרך של הגנת הצפון הולכים, ואני בטוח שהם הבינו היטב על מה הם הצביעו.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

האם מזה צריך להבין שאין החלטה על חזרה לגבול הבין-לאומי בשלב האחרון?

שר הביטחון י. רבין:

אמרתי: היערכות לאורך הגבול הבין-לאומי. אמרתי זאת. זו החלטת הממשלה. לא אני אומר, זה מה שהממשלה החליטה.

נשאלתי פה כמה שאלות, ואני רוצה לענות עליהן. חבר הכנסת בני שליטא שאל האם לא תגדל סכנת המלחמה הכוללת עם סוריה אם נעזוב את הבקא, את ג'בל-ברוך. כיהודי טוב אענה בשאלה: האם מטרת המלחמה או מטרת מבצע "שלום הגליל", כשהממשלה קיבלה החלטה לכצע אותה, היתה להגיע לג'בל-ברוך, לבקא, להתנגש עם הסורים, להגיע למלחמה עם הסורים? האם זו היתה מטרת מבצע "שלום הגליל"?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן, כן.

אלעזר גרעט (מפ"ם):
כן.

יאיר צבן (מפ"ם):
כן.

שר הביטחון י. רבין:
עד כמה שנאמר בממשלה, בהחלטותיה, המטרה היתה נגד המחבלים, תוך חתירה ומאמץ להימנע מלהגיע למלחמה עם הסורים.

יאיר צבן (מפ"ם):
עכשיו אתה אומר את זה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המהקדמת לשלום):
אתם עוד משחקים ב"נרמה ליי"?

שר הביטחון י. רבין:
חברי הכנסת, אני מדבר על כסיס החלטות הממשלה. לכן עצם השאלה של חבר הכנסת בני שליטא אינה מובנת לי. וכי זו היתה מטרת המלחמה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן. אתם התעלמתם מזה.

שר הביטחון י. רבין:
וכי זה היה צריך להיות השיקול?

היינו מצליחים להגיע להישגים שאליהם הגענו אלמלא ניתנה את הקו בינם, בין יהודה ושומרון לבין ירדן, אף שיש תנועה מבוקרת. פתחנו את הקו הירוק לתושבי יהודה ושומרון ותושבי עזה לתנועה חופשית. לשילובם במערכת הכלכלית הישראלית, להתחברותם אלינו.

כלי לעשות את כל שלושת הדברים האלה, בלי שכל שלושת הדברים האלה היו מתקיימים בדרום-לבנון, מדרום לאוואלי, סיכוייה של כל מלחמה בטרור היו קלושים. אני נזהר ואני רוצה לומר יותר מכך.

בצדק אין לנו ולא היה לנו שום עניין פוליטי טריטוריאלי בלבנון. אין סיכוי לממשלה בכיירות שהפעל נגד השימוש בשטח של לבנון נגד הטרור. נהפוך הוא: יש יותר ויותר עידוד וסייע לטרור בדרום-לבנון. אילו סגרנו את האוואלי ופתחנו את הגבול הבין-לאומי, היינו מגבירים את הפיגוע הטרוריסטי בתוך שטח ישראל.

ובהעדר יכולת רצינית, בראייה לטווח רחוק, למלחמה בטרור כפי שהוא קיים היום בלבנון — זה פחות טרור אש-פיסטי. לא שהוא לא יכול לחזור לשם. אבל היום הוא בראש ובראשונה טרור שיעי, שסיבתו העיקרית או לפחות תחילתו היתה משום שראו בנו גורם כובש.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה זה טרור ומה זה שיעי? זו התנגדות לכיבוש. תפסיקו את העיוותים האלה ואת כלבול המוח הזה.

שר הביטחון י. רבין:
עם כל הכבוד, תפסיק אתה לכלבלב את המוח.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא שיעי או דרוזי, זה מאבק לבנוני.

שר הביטחון י. רבין:
לכן, נראה היה לממשלה, ולדעתי בצדק, שהגיעה העת לקבל החלטה לא על מהלך מקוטע, אלא על תפיסה חדשה בשאלת ההגנה על הצפון, ביודענו שהטרור בלבנון לא חוסל. אש"ף בלבנון לא חוסל, הוא קיבל מכה זמנית. הטרור לא חוסל. אין מי שיסייע בידי ישראל, כמו מצרים, כמו ירדן, ותתפלאו: כמו סוריה, למנוע את התפתחותו של הטרור בלבנון. ולכן הבעיה תישאר: איך נלחמים נגד הטרור? האם עלי-ידי נוכחות בשטחים בתוך לבנון, או עלי-ידי היערכות לאורך הגבול, עם אותה רצועת ביטחון שדיברתי עליה, עם שמירת חופש הפעולה הצבאי לישראל למנוע חזרה המצב לקדמותו, כפי שהיה לפני יוני 1982? זאת התפיסה המונחת ביסוד החלטת הממשלה.

נשאלה השאלה מדוע בשלבים, לפי הערכתי, מסיבות שלא אאריך בפירוטן, כדי לעשות זאת בצורה יותר מסודרת. ואני יודע, לכל מהלך יהיה מחיר כואב. איני בא לטשטש זאת. כל זמן שיהיה טרור, יהיה מחיר, מחיר כואב. אני מעדיף שצה"ל יפעל בצורה התקפית ולא הגנתית, לא כדרך שייחשף, כמטרות נעות או גיחות, לכל קבוצת מחבלים בכל כפר או ליד כל כפר.

נשאלתי שאלה, לא אברה מננה. כשברעיים-שלושה האחרונים יש גידול במספר הפיגועים. אני רוצה רק לציין, שהגידול הוא דווקא באותם שטחים שאיננו עומדים לפנות עכשיו. לא בשטח שונפא עד 18 בפברואר התרכו מעשי הפיגוע. הם התרכו דווקא באזור הביטחון וכאזור שצריך להתפנות בשלב השלישי. האזור המזרחי

יאר צבן (מפ"ס):

אתם התעלמתם מזה אז.

שר הביטחון י' רבין:

אינני רוצה לחוות דעה, אבל אין לי כל ספק שאי-הישארות באזור מצמצמת את סכנת החיכוך וההתלקחות בין סוריה לבין ישראל. אם או מתי סוריה תחליט או לא תחליט לפעול נגד ישראל, זה לא ישפיע בעניין. הנוכחות שם יכולה להקל, לא להגדיל את הסכנות.

לסיום, אני משוכנע שהחלטת הממשלה כפי שנתקבלה היא הפתרון האפשרי, וחקראו לו כפי שתקראו לו, הטוב ביותר או הפחות גרוע, היא הפתרון הנכון במציאות קשה.

לכן, אם חברי הכנסת מטעם הקואליציה מוכנים להסתפק בהודעתי ולומר שהם רושמים לפנייהם את הודעתי ואינם מבקשים דיון — אני מבקש את תשובתם. אני מציע זאת גם לחברי האופוזיציה.

שרה דורון (הליכוד):

חבר הכנסת בני שליטא — — —

יאר צבן (מפ"ס):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, שר הביטחון מציע את זה לכולם.

שר הביטחון י' רבין:

אני מציע זאת לכולם.

אם יש נכונות וחבר הכנסת וירשובסקי — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

רגע אחד. חבר הכנסת יוסי שריד, אתה מסתפק?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא.

אמנון לין (המערך):

כבוד השר צריך לומר לגבי אלה שלא מהקואליציה אם הם

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש שלא לעזור.

אני שואל את כולם, אחד אחד, ואחרי כן, כשנדע את התשובה, אנחנו נענה.

חבר הכנסת יוסי שריד?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לצערי, אינני יכול לקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא יכול, בסדר.

חבר הכנסת מתתיהו פלד?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
לא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אתה לא מקבל.

חבר הכנסת מאיר וילנר?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא מקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא מקבל.

חבר הכנסת ויקטור שם-טוב?

ויקטור שם-טוב (מפ"ס):

לא מקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מיכאל חריש?

מיכאל חריש (המערך):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת רפאל איתן?

רפאל איתן (התחיה-צמח):

מקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת בני שליטא?

שרה דורון (הליכוד):

חבר הכנסת בני שליטא ייפה את כוחי לומר שהוא מסכים.

אורה נמיר (המערך):

לאן הוא הלך? הוא שאל כל כך הרבה שאלות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני חייב אומר לך, חברת הכנסת אורה נמיר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת זבולון המר?

זבולון המר (חזית דתית לאומית):

כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אדוני השר, מה אתה מציע?

שר הביטחון י' רבין:

אני מבקש להוריד מסדר-היום את ההצעות של כל אלה שלא הסכימו לקבל את הצעתי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת אלעזר גרנות, מה אתה רוצה להציע?

אלעזר גרנות (מפ"ס):

אני מציע להעביר לוועדה את ההצעה של — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מיד אשאל.

תורה רבה, אדוני השר.

שר הביטחון י' רבין:

אני מציע להוריד.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת יוסי שריד, אתה מציע לדון בזה בוועדה או במליאה?

בעצם גם על הבעיה של השלבים, שהיא נושא הדיון המהותי כאן. וזה מחי? זה כאשר הבוקר אנחנו קוראים את העמדה של ממלא מקום ראש הממשלה שמיר, שמשמש במצב הנוכחי שנוצר בדרום-לבנון. עם ההרג הנוסף של חיילי צה"ל, לא כדי לבוא לכאן ולומר: המלחמה הזאת נכשלה בכל שלביה, בכל מהלכיה — אפילו פה ושם הוא יכול לציין כמה דברים שנראים לו כהישגים — וצריך לסגת מיד, אלא הוא מנצל זאת כדי לעצור, כלומר, לעצור רק מצדנו. הלא הטרור לא ייפסק, הרי פעולות ההתנגדות לא ייפסקו, הרי המלחמה לא תיפסק, הרי כל ההתניה שלא יהיה קידום במשא-ומתן לשלום ללא יציאה מלבנון, גם ההתניה הזאת לא תהרד מהפרק. מה כן נשיג אם נעצור ונישאר שם?

ואני שומע ששר הביטחון אמר כאן — אני מודה שזה היה כשכילי חצי חרש — שעדיין הממשלה תצטרך להחליט על השלב הבא בנסיגה, כלומר, זה מותנה, זה מותנה בהחלטה נוספת. אם כך, דברי ממלא מקום ראש הממשלה נראים חמורים ביותר. כיוון שהם מובילים כנראה לתוצאה. קרי, יהיה רק שלב אחד בנסיגה הזאת.

חברות וחברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, הלא זה באמת לא מתקבל על הדעת, שמכל מה שעברנו עד עכשיו במלחמה, על הפרקים השונים שלה, ילמד עם ישראל, ילמד הציבור, שהבנתו בנושאים צבאיים טהורים היא בכל זאת קטנה יותר משל המטה הכללי, ילמדו כנסת ישראל והממשלה, שזה היה מיקח טעות, וממשלת ישראל תלמד אחרונה את השיעור הזה. וזה כנראה מה שעומד לקרות.

לכן, אי-אפשר לקבל את ההצעה הזאת, ואין לי אלא להתעקש על כך שהצעתו של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב תעבור לוועדה

אני רוצה לסיים את חמש הדקות שלי —

ה"יור' ד' בן-מאיר:
אתה כבר סיימת.

רן כהן (התנועה לאזרחים ולשלום):

— במשפט אחד, חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, אני מבקש: הביאו בחשבון לפחות דבר אחד, שאני מקווה שעליו כלולו אמונים, כלולו יודעים וכולנו נרצה את טובתו. קריית-שמונה איננה רק בעיה לבנונית, ויישובי הצפון אינם גובלים אך ורק בלבנון, הם גובלים גם בכבא הסורי. ואני רוצה לקבוע דבר אחד — היום כבר אפשר לדבר על זה כאופן גלוי כיוון שהרמטכ"ל דיבר על זה בגלוי — שהצבא הסורי לומד ומתעצם ומתאמן. צה"ל קשור בידיים, ואתם יודעים טוב ממני שהיום באופן יחסי צה"ל נמצא בנחיתות לעומת מצבו לפני המלחמה: יחסית. עדיין נמצא, אני מקווה, במלחמה שהלואי שלא תהיה, אבל הנחיתות היחסית הזאת משמעותה יותר קורבנות לצה"ל. החזרת צה"ל הביתה משמעותה להחזיר אותו להיות צבא מבצעי. החזרת צה"ל הביתה פירושה לאפשר למנוע את המלחמה הבאה על קריית-שמונה. החזרת צה"ל הביתה, לעניות דעתי, פירושה גם להבטיח לקריית-שמונה גבול לבנוני נוח, כטווח הקצר והבינוני, יותר מכל איחור בנסיגה מלבנון.

לכן אני מבקש משר הביטחון להסכים להעברת ההצעה של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב לוועדה.

ה"יור' ד' בן-מאיר:
תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת גרנות להציע הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת יוסי שריר, ואחריו יציע חבר

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
במילאה, יש לי אינפורמציה שחבר הכנסת גרנות רוצה להציע את ההצעה בקשר לזה.

ה"יור' ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, כיוון שיש הצעה להוריד את ההצעות מסדר-היום נישג להצבעה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש הצעות אחרות משל השר.

מרדכי בריאן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש הצעות אחרות.

ה"יור' ד' בן-מאיר:
סליחה, אני מבקש סליחה.

חברי הכנסת, זה לא היה רשום, עכשיו אני רושם את חברי הכנסת. אני מזמין את חבר הכנסת רן כהן להצעה אחרת לגבי ההצעה של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב. אני מבקש מן האחרים להירשם אצל מזכיר הכנסת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני אעשה זאת בחנונו, אבל קודם צריך להגיש את ההצעה לגבי ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יוסי שריר.

ה"יור' ד' בן-מאיר:
אני מבקש שלא תנהל את הישיבה. בבקשה תעלה ותגיש את ההצעה.

חברי הכנסת האחרים שרוצים להירשם להצעה אחרת יפנו למזכיר הכנסת.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יש לי הצעה אחרת לגבי חבר הכנסת רפאל איתן, אבל הוא הסכים להצעת השר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הוא שיבש לך את התוכנית.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

לא עלה בדעתי ששר הביטחון יתאחד עם חבר הכנסת רפאל איתן.

ה"יור' ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת רן כהן, בבקשה, יש לך חמש דקות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברות וחברי הכנסת, אי-אפשר שלא לחמוה שלאחר הנאומים שנישאו כאן על-ידי חברי כנסת מהקואליציה ומהאופוזיציה, שכל כולם היו טעונים השגות ובעיות בקנה-מידה חמור ביותר, קשה ביותר, אשר כולן מנסרות כחלל עולמנו, יעלה לכאן שר הביטחון ויבקש להסיר את ההצעות מסדר-היום, כלומר, לא לקיים דיון במילאה, מה שהיה באפשרותו אלמלא רצה להסיר את הנושא מסדר-היום, וגם לא להעביר לוועדה. את הדבר הזה, לעניות דעתי, הדעת לא סובלת.

בחמש דקות לא אעשה סקירה של מלחמת לבנון ואין זה טעם, אני רק לא יכול שלא לומר, שכאשר חברי כנסת מהקואליציה עולים לקריית-שמונה ומסימים שם תושבים לומר שאם צה"ל יחזור לגבול הכי-לאומי ותעורף קטישה ראשונה, הם, התושבים האלה, שבשםם כביכול יצאנו למלחמה הזאת, יכרחו משם — שהדבר הזה יכול לעבור לסדר-היום כאן, ושר הביטחון יחליק עליו, כפי שהוא החליק

אש"ף יש מידע על נעדרים. אנחנו, כבוד שר הביטחון, שמענו גם את ההקלטה. הוא לא אמר: יש לי הגויות של הנעדרים. הוא אמר: יש לי מידע. והנה, פתאום, המידע נהפך לזה שמדובר בהבאת החללים. לדעתו, זה משחק מכון.

אבל יתירה מזו, הרי במכתב שיש בידינו והצגנו אותו — זה לא עניין של פרשנות, כתוב שחור על גבי לבן: "אם יימסר מידע או יימסרו הנעדרים", למה לא אמרו: "אם יימסרו הנעדרים, נחיר את קבורתו של קוואסמה". דובר על מידע, ופתאום עכשיו כאשר יש סיכוי להביא מידע, נסוגים ואומרים: לא, מידע לכדו אינו מספיק.

אני חושב שזה משחק ב"נדמה לי". צריך לברר אפילו את הנקודה הזאת, איך כותבים שירים לחברי הכנסת ומתחייבים בפניהם, ולחברי הכנסת מותר לקרוא את מה שהם מקבלים.

שר הביטחון י' רבין:

אתה הבאת מידע? הבאת מידע? הבאת מידע?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני אביא את המידע.

שר הביטחון י' רבין:

כשתביא — נדבר, אל תשחק.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
יפה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה, הוא מתכוון לנסוע עוד פעם? די כפעם אחת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני אסע בכל פעם שיש צורך לנסוע כדי לקדם את השלום. אני לא אקבל רשות ממך. אני לא צריך את אישורך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אוי ואבוי לנו, אוי ואבוי לכנסת. רק בכנסת ישראל יכולה להיות חופעה אומללה כמך. הולך לשתף פעולה עם האויב ובא לנאום לנו בכנסת. בושע וכלימה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני שמח ששר הביטחון אמר: תביא את המידע. אני אביא את המידע ואנחנו נדבר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
לצורך זה, אני מבקש להעביר את הצעתו של חבר הכנסת מתתיהו פלד לוועדה. תודה רבה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חבר הכנסת גולדשטיין, מה זה מעניין אותך — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה זאת אומרת לא מעניין? אותי זה מרגיז. אתה מרגיז והוא מרגיז אותי ואוי ואבוי לנו שאדם כזה יושב בכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת גולדשטיין, הוא כבר ירד מן הרכן.

שר הביטחון י' רבין:

— — — עם אש"ף. הם אמרו שאין להם שום מידע.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני יודע.

הכנסת מיעארי הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת מתתיהו פלד.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת ויקטור שטייטש שאל בנאומו מדוע הועלו היום הצעות לסדר-היום ולא הודעת הממשלה. התשובה היא, שהממשלה לא הצליחה להגיע להודעה, לא הצליחה להגיע להודעה להיום. יש לכם ריכוזים בתוככם, שמענו אותם מעל גלי האתר. לא יכולתם להופיע בהצעת ממשלה היום ולפתוח דיון רציני, כשעשרה חברי כנסת מגישים הצעות לסדר-היום.

להוריד כרגע זה את ההצעות לסדר-היום, את הצעתו של חבר הכנסת יוסי שריר ואת הצעותיהם של חברים אחרים — זה אומר לבקש מהכנסת שהיא תבכר את הנוכחות של הממשלה על-פני גורלם של חיילים, על-פני כל הקשור בשלבי הנסיגה ובדרך הנסיגה מלבנון. את זה מבקשים היום מן הכנסת.

אדוני שר הביטחון, מה היתה ההודעה שלך? אתה ניסית לחפות על דברים, או שדיברת בהומור שחברי כנסת מימין ומשמאל לא הבינו אותו. כששאלת על מטרות המלחמה הזאת ואמרת שהיא לא היתה כדי להגיע להריברון, אתה הרי יודע יותר טוב מאתנו שרומית, שזו כן היתה הכוונה. אתה יודע שרצו להגיע לכיבדות. אתה יודע ששר הביטחון לשעבר והרמטכ"ל לשעבר הכחישו וממשיכים להכחיש שהם קיבלו אי-פעם הוראה לעצור. אני פניתי אל ראש הממשלה וביקשתי תשובה: האם ראש הממשלה הורה לשר הביטחון לעצור אחרי 40 קילומטר? האם שר הביטחון הורה לרמטכ"ל? האם הרמטכ"ל הורה למפקדי חילות השדה? ראש הממשלה אמר שהוא לא מתעסק בעבר, אבל אנו מתעסקים בעבר, כדי שלא נצטרך להתעסק בנושאים האלה בעתיד.

ועתה ממשיכים את מלאכת החיפוי הזאת. העניין הוא קשה וחמור לכולנו. לא לשם התנגחות, אלא לשם ביורור ולשם הכרעה — אני מאמין שבכנסת הזאת יש רוב לנסיגה בלא שלבים. לנסיגה מיידית מלבנון. העמידו את זה להכרעה, תעמידו את זה למבחן. זה חשוב יותר מהמשך קיומה של הממשלה הזאת, אפילו זה כרוך בחייו של אדם אחד.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לחבר הכנסת אלעזר גרנות. אני מזמין את חבר הכנסת מוחמד מיעארי להצעה אחרת להצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת מתתיהו פלד. אחרי יעלה חבר הכנסת מרדכי בראון להציע הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת מאיר וילנר.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, על-מנת להעמיד דברים במקומם הנכון ולפזר את הערפל שיוצר שר הביטחון בחשובותו:

א. אנו לא טענו מעולם, כי יצאנו בשליחות של שר הביטחון. לכן לא היה כל צורך להזים דבר שלא נאמר כלל. זה כאילו באים לענות על שאלה שלא נשאלה, על-מנת להשחמט מלענות על שאלה שנשאלה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

רק כפרלמנט שלנו יכול להיות דבר כזה. רק בכנסת ישראל יכולה להיות חופעה מזוהה כזאת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כ. מה שהביא העיתונאי אמנון קפליוק הוא, שלראש

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
או למה אתה מתרגש, אני לא מבין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני אגיד לך, יש לי בעיה, אני לוקח אותו ברצינות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
היו עובדות — תהיה מבסוט, לא היו עובדות — לא תהיה מבסוט.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הוא יגיד ששר הביטחון נתן לו היתר לגסוע פעם נוספת. הוא יראה את המכתב שלך.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת גולדשטיין, אני מבקש לסיים את הקריאות. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי בר-און.

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני הושב ראש, כנסת נכבדה, אני מניח שאינני צריך לומר, שאינני מזדהה עם כל מלה שחבר הכנסת וילנר אמר כאן. אבל, מאחר שהוא הופיע בין קבוצה שלמה של אנשים שהעלו שאלה רצינית מאוד, אני שמח להציע להעביר גם את הצעתו לוועדה.

הנימוקים שלי הם פשוטים מאוד: אני מוכרח לומר, אדוני שר הביטחון, שאני מתפלא על התמרון שעשית פה. אחרי הכול, מה הית מפקדי אילו הצעת להעביר את כל ההצעות לוועדה?

שר הביטחון י' רבין:
הוועדה גמרה עכשיו סדרה ארוכה של דיונים בנושא הזה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ברור, אני מבין שיש לכם קושי, הרי אתם חוששים לדון על זה בוועדה. אני שיערתי שתיתן את הנימוק הזה, אדוני שר הביטחון. הנימוק האמיתי הוא שיש לכם בעיות עם הליכוד. אולם, כאשר כמליאת הכנסת חברים מכובדים מעלים שאלות מכובדות, זו איננה סיבה מספקת לכך שאתה תציע להוריד את ההצעה מסדר-היום במקום הצורה הפשוטה יותר להעביר אותה לוועדה, למרות הקושי שיש לכם.

זה נכון באופן כללי, מה גם שעל שתי השאלות העיקריות לא ענית בדברי התשובה שלך. את עיקר דברי תשובתך כיוונת להסביר מדוע צה"ל צריך לסגת מלבנון, והרי על זה אין ויכוח. השאלות היו בשני נושאים שעליהם לא ענית: 1. מדוע בעקבות רצונך להידבר עם סוריה, עיכבת את הנסיגה לחצי שנה? 2. מדוע אתה עושה אותה בשלבים?

אתה התפלמסת עם חבר הכנסת יוסי שריד ואמרת שהוא זה שתמיד אומר: אני רוצה לדבר עם כולם. אבל, סלח לי מאוד, זו היתה דמגוגיה. הוא לא אמר לך: אל תדבר עם הסורים. הוא אמר לך: למה חייבת חצי שנה והשלית את עצמך, ובגלל הדיבור הזה עיכבת את הנסיגה? זה מה שהוא אמר לך, ועל זה לא ענית. אתה הפסדת חצי שנה ולא נסוגות כי השלית את עצמך לגבי התוצאות.

שר הביטחון י' רבין:
הממשלה הזאת עוד לא קיימת חצי שנה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
או ארבעה חודשים.

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני חבר הכנסת כבר חצי שנה; אז חמישה חודשים או ארבעה חודשים. ואם זה היה חודש, זה היה כדאי? גם חודש לא כדאי.

על זה לא ענית, על השאלה העיקרית קל וחומר לא ענית. אתה עצמך אמרת: לא אענה כאן אלא בקצרה, ובסוף לא ענית. מדוע בשלבים? למה לא לסגת מייד לגבול? על זה לא ענית. ולכן אתה חייב להעביר את הדיון לוועדה.

ועכשיו, אני רוצה להגיד לך עוד משפט אחד, אדוני שר הביטחון. אני לא שמעתי על זה לא מדריך ולא מעיתונאים. מדוע פגעו אתמול במטולה?

שר הביטחון י' רבין:
לא פגעו במטולה.

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא במטולה. במקום שפגעו, אתה צודק, למה פגעו שלושה מטרים ממטולה?

שר הביטחון י' רבין:
גם לא 300 מטרים ממטולה.

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא חשוב, אפילו קילומטר. אדוני שר הביטחון, ההתנצחות הזאת לא תעזור. יעזור אם תנסה להקשיב לרגע ואולי תשמע רעיון טוב, אולי.

מדוע הם פוגעים היום מדרום לליטני? לא מפני זה שהם רוצים להחיש את יציאתך, אלא משום שהם רוצים שלא תצא משם. הם יודעים בדיוק מה קורה. הפגיעות שלהם באזור הזה נועדות על-מנת שאתה תיתקע שם. והם יודעים יפה מאוד איך הליכוד יוכיח לך על כל הפגיעות האלה, למה אי-אפשר לסגת עוד.

על זה לא ענית ואתה חייב לענות על זה לפחות בוועדה, אם אינך יכול לענות על זה כאן.

שר הביטחון י' רבין:
אתה מאמין שהשיעים רוצים שנישאר?

מרדכי בר-און (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מאמין שהשיעים האלה, הפוגעים, יש להם אינטרס שתישאר, ואתה צריך להיות מעוניין לצאת משם.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה רבה. חברי הכנסת, אני יוגשים להצבעה. יש ארבע הצעות. שאת כולן הוצע להעביר לוועדה, ושר הביטחון הציע להסיר את כולן מסדר-היום. מי בעד העברת ארבע הצעות אלה לוועדה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לפי הפרוצדורה, אתה צריך לשאול קודם האם אנחנו מסכימים להעברתן לוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:
בבקשה. חבר הכנסת יוסי שריד, אתה מסכים שזה יועבר לוועדה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא שהעלו
חברי הכנסת י' שריד, מ' פלד,
מ' וילנר וו' שם-טוב לוועדה — מיעוט
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא שהעלו חברי הכנסת י' שריד,
מ' פלד, מ' וילנר וו' שם-טוב
בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלו חברי
הכנסת י' שריד, מ' פלד, מ' וילנר וו' שם-טוב
בסדר-היום של הכנסת נחקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני קובע שארבע ההצעות הוסרו מסדר-היום. כזה סיימנו
את הסעיף הזה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מתתיהו פלד, אתה מסכים?
מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת מאיר וילנר מסכים?
מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, אתה מסכים?
ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
מסכים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

מי בעד העברת ארבע ההצעות לוועדה? מי בעד הסרת
ההצעות האלה מסדר-היום?

ה. הצעות לסדר-היום

פיטורי עובדים אחרי שירותם במילואים

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים עכשיו להצעה דחופה
לסדר-היום של חברי הכנסת פנחס גולדשטיין ורפאל איתן
בנושא: פיטורי עובדים אחרי שירותם במילואים. בבקשה, חבר
הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק חיללים משוחררים
(החזרה לעבודה) קובע בסעיף אכרזה על שירות חלקי:
"בתוקף סמכותי לפי סעיף 1ב לחוק החיללים המשוחררים
(החזרה לעבודה), התש"ט—1949 (להלן החוק), אני מכריז
על שירות מילואים כמשמעותו בחוק שירות כיטחון,
התש"ט—1949, כעל שירות חלקי לצורך החוק מיום ח'
בתמוז התש"ט (1 ביולי 1952)". על החתום: שר הביטחון דאז,
דוד בן-גוריון.

בסעיף 41, הרן בזכות עובד בשירות חלקי, נקבע כי
"העדרו של עובד מעבודתו במפעל לרגל שירות חלקי לא
ייראה כהפסקה ברציפות עבודתו במפעל, ואם פיטר בעל
מפעל עובד בשל שירותו בשירות חלקי, בטלים הפיטורים".

סעיף 42 קובע, כי "תעודה חתומה בידי רשות צבאית
מוסמכת, המעידה שאדם שירת בשירות צבאי או שירות חלקי
ומפוטת את תאריכי השירות, תשמש לכל דיון על-פי חוק זה
ראיה חותכת על חוכנה". עד כאן לשון חוק חיללים משוחררים
(החזרה לעבודה), התש"ט—1949.

בהצעת תיקון מס' 6 לחוק שירות התעסוקה, סעיף 42
— "רשומות" הצעת חוק התש"ט, ד' מס' 1650, מ' 28 בנובמבר
1983, עמוד 76 — הציע שירות התעסוקה לכלול בין העילות,
שאפליה בשליחה ובקבלה לעבודה אסורה בגינם, את העילה
הנוספת: "בשל היותו צפוי להיקרא לשירות בצה"ל". בין שירות
סדיר ובין שירות מילואים". הצעת חוק זו עברה בקריאה
ראשונה בכנסת העשירית ונתקעה בוועדת העבודה והרווחה
לאחר דיון יחיד, שהתקיים ב' 23 בינואר 1984. עד כאן הצעת
החוק שיזם שירות התעסוקה.

אורה נמיר (המערך):
מה קרה לה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
היא "נתקעה", גברתי.

אורה נמיר (המערך):
באיזו כנסת?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
העשירית. עדיין לא היית יושבת-ראש הוועדה, אבל
כנראה זה גם לא היה תלוי בגברתי שישיבה לפניך, חברת הכנסת
שושנה ארבל-אלמוזליני.

אורה נמיר (המערך):
לא היתה גברתי, היה אדון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מי היה אז היושב-ראש?

אורה נמיר (המערך):
הרב פרוש.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
כנראה, לא באשמתו.

שר המשפטים מ' נסים:
חבר הכנסת גולדשטיין, הממשלה החליטה על החלת
הרציפות — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני שמח, אני מודה.

אורה נמיר (המערך):
איפה זה היה מונח?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
זו הודעה משמחת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פיטוריהם של עובדים
בעקבות שירות במילואים או איומי מעבידים על עובדים

המפעל. ולת"ם לא התחשב, והמפעל צריך להיסגר. הייתכן שבימים של מצוקה כלכלית קשה יקרה כדבר הזה? בביטאון מור הדרך בישראל נכתב: "ולת"ם טוב למי שיש לו שתדלנים". היתכן אמירה כזאת?

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש מקום לשינוי בפעולות הוועדה החשוכה הנקראת ולת"ם, בעיקר בעידן כלכלי קשה זה. אני מקווה ששר הביטחון יפעיל את המערכת באורח כזה שולת"ם יהיה יותר מתחשב ומעט יותר ליברלי בתקופה זו.

לסיכום, בעיית פיטוריהם של עובדים במילואים היא בעיה שחייבים להתמודד אתה, ובהקדם. הנטל המוטל על אזרח ישראל היוצא למילואים הוא גדול מכל הבחינות. אסור שייתוסף עליו הצורך לחפש מקום עבודה חדש לאחר סיום שירות המילואים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש צורך מידי בהבאת התיקון לחוק שירות התעסוקה, סעיף 42א, לדיון מחדש בכנסת האחת-עשרה. ואני שמח על הודעתו של שר המשפטים שאכן כך נעשה. וזאת בעיקר כדי לסתום פרצות חוקיות ולקדם פני תקופה שוודאי יהיו בה, לצערי הרב, מפוטרים רבים. יש צורך במחשבה מחדשת ובהסברה לגבי פיטוריהם של עובדים המשרתים במילואים, וככל שנקדים כן יטב.

אני מציע לרוץ בנושא במליאת הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין. באותו נושא — רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן.

רפאל איתן (התחיה-צמח):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת המעטים שנמצאים כאן, מקרים חוזרים ונשנים של פיטורין ממקומות עבודה מובאים לידעת הציבור. מדובר בחיילי מילואים שנקראו לשירות הצבאי.

הממשלה והכנסת חייבות למנוע נזק נפסד זה. אפילו כאשר מדובר במספר מצומצם. העיקרון הוא שקובע. לא ייתכן שאזרח הממלא חובתו למדינה לא יקבל תמיכה נמרצת ותקיפה, כאשר בצאתו למילואים מרחפת על ראשו גזירה כזאת — פיטורין ממקום עבודתו.

עד שינקטו הליכי החקיקה, על הממשלה וההסתדרות לפעול בכל דרך כדי שנוהג נפסד זה ייפסק מייד.

אני מציע שהנושא יידון במליאה. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. אני מזמין את שר הביטחון להשיב. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודע לכך שבחקופה של קשים כלכליים יש ויהיו מעסיקים שייתלו בשירות המילואים של עובדיהם. עלי-מנת לפטורם ממקום עבודתם. תופעות אלה הן חמורות ביותר ויש לעשות הכול כדי למנוען.

לכן, אין מקום לוויכוח ביני לבין חברי הכנסת שהעלו נושא חשוב זה כהצעה לדיון במליאה.

ברצוני להזכיר לחברי הכנסת, כי חוק חיילים משוחררים, הידוע גם בשם "החזרה לעבודה", התש"ט — 1949 — ואני

היוצאים לשירות מילואים — פוגעים בציבור העובדים, פוגעים בחוק, פוגעים במסדר שירות המילואים וברצון לשרת ופוגעים בהכרח גם במורל בצבא. אכן, ידועים לי גם מקרים שבהם "פברקו" חיילים הודעות לקצני יחידותיהם, שאם לא ישוחררו מהשירות הפעיל שאליו נקראו, יפוטרו מהעבודה. עובדות אלה מעוגנות במסמכים והובאו לידיעתי על-ידי שלטונות צה"ל ואחרים. אולם, עצם העובדה שקיימים מקרים לא מעטים של מפעלים ומוסדות, אשר מאיימים על עובדיהם בפיטורין לפני השירות, אם יצאו לשירות מילואים, או פיטורין שרירותיים לאחר השירות — מעוררת מחשבות ותמיהות במדינה, שרוב מועסקיה השכירים משרתים שירות מילואים.

בעת האחרונה התברר, כי גדל מספרם של בעלי מפעלים אשר שלחו מכתבים לחיילי מילואים והזהירו אותם ששירות מילואים תכופ מדי מעמיד בסכנה את המשך עבודתם כמישור האורח. היו גם מפעלים אשר פיטרו חיילי מילואים שיצאו לשירות פעיל. כך דיווח ראש אנף כוח אדם בצה"ל, אלוף עמוס ירון. כמו כן הוא דיווח שפנה למוכיר ההסתדרות ישראל קיסר ולחברי הכנסת ותבע מהם לנסות ולשכנע מנהלי מפעלים שלא לפטר עובדים היוצאים לעתים תכופות לשירות מילואים פעיל. מתברר כי השתדלנות אינה עוזרת לעתים, וכי יש צורך לשנות את החקיקה על-מנת לתת לה שנייים ולתת הגנה מרבית לאנשי המילואים.

צה"ל ומשרד הביטחון אכן נכונים לסיע ומגיישים ייעוץ משפטי חינוג לרוב הנפגעים מהפיטורין. רובם עובדים זמניים או במקומות לא מאורגנים, אך רוב חיילי צה"ל אינם יודעים ואינם מתודרכים כיצד עליהם לפעול כאשר הם מפוטרים. לכן, אדוני שר הביטחון, טוב יעשו שלטונות הצבא אם יביאו לידיעת חיילי צה"ל, בחזרה או בדרך אחרת, את העובדה שקיימות בצה"ל ועדות תעסוקה שאליהן יכול לפנות כל חייל מפטור.

חברי הכנסת, כדי שלא יחשב כאילו המפוטרים הם רק מפעלים בלתי מאורגנים או קטנים, רצוני לומר כי לאחר בדיקה שקיימתי בדרכים שונות, לרבות בדיקה אצל שלטונות צה"ל, התברר לי כי בין המפעלים המפוטרים — ולכל אחד סביבת משלו — יש גם מפעלים גדולים, לרבות מוסדות מדינה. כגון: המסג כפסון הארץ, קופת-החולים בחיפה, משרד החינוך והתרבות בדימונה, מעון "ניב" של משרד העבודה והרווחה, וכן מפעלים גדולים כמו "סיידר הגליל", חברה פרטית ליהלומים, חברה המלח לישראל, "כימאוור", חברה "טלוד" ועוד.

יכול אני להלאות אתכם, חברי הכנסת, בסיפורים אנושיים, חלקם מרגיזים וחלקם מכעיסים, על פיטורין כתוצאה משירות מילואים. האמת היא שבמצוקה הכלכלית הקיימת כיום אתה מסוגל להבין גם את הפן השני של הנושא. מצוקתם של המפעלים גדולה, ולעתים עובד חיוני היוצא לשירות מילואים מושבת מפעל שלם מפעילותו, אך את הבעיה הזאת ניתן לפתור בצורות אחרות ולא על-ידי פיטורין מהעבודה.

אני רוצה לנצל הזדמנות זו כדי להעלות נושא נוסף המחייב, לדעתי, שינוי וריאורגניזציה, וכוונתי למוסד הנקרא ולת"ם — הוועדה לדחיית מילואים מסיבה משקית. כשאחיה קורא על פעולתו ופעילותו של מוסד חשוב זה, אתה נדהם לעתים מהגישה שמגלה המוסד כלפי מפעלים מסוימים, בעיקר כלפי מפעלים קטנים. ידוע לי, למשל, על מפעל לגלון מתכות בקריית-מלאכי, אשר היה זקוק לשיפוצים שיערכו בפקיחו של מהנדס המפעל, ואם השיפוצים לא יערכו — יושבת

המילואים לקיומו של החוק וכיצד לנהוג לפיו. חברי הכנסת, פיטורי עובד עקב שירות מילואים, פיטורים שנמצאו בלתי מוצדקים, נראים לי כתופעה שלילית חמורה ביותר במרקם החברה הישראלית. אני מקווה שהמודעות לאפשרויות הקיימות בחוק תתחזק.

מחמת חומרת הבעיה, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה, כי אינני סבור שיש פה חילוקי דעות בין המציעים לבני. דומני שהדרך הטובה ביותר — במקום לקיים דיון ולאחר מכן להעביר את הטיפול בנושא לוועדת העבודה והרווחה — היא לעשות זאת כבר עכשיו.

הי"ר א' נחמיאס:

חורה. לשר הביטחון. אני שואל את חבר הכנסת פנחס גולדשטיין: האם אתם מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
בהחלט, אדוני.

הי"ר א' נחמיאס:

חורה. חבר הכנסת רפאל איתן: האם אתם מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

רפאל איתן (התחי'הצמח):
כן.

הי"ר א' נחמיאס:

חורה. חבר הכנסת. לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. ניגש להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נחקבלה.

ו. הצעה לסדר-היום

נטל על כלכלת ישראל

הוחל בהצעת מטוס וול יחסית, בסדר גדול של כ-80 מיליון דולר על הפיתוח, אבל כבר בשלבים הראשונים נעשה מה שבדרך כלל קורה במקרים כאלה — החזמן בשכיל המטוס מנוע שהוא גדול קצת מהצרכים, ואז, באופן טבעי עלתה השאלה האם להתאים את המטוס למנוע או את המנוע למטוס. בסופו של דבר, הוחלט לזנוח את הרעיון המקורי של מטוס וול ולהיכנס לפרויקט של מטוס יקר, שפיתוחו מוערך כיום בכ-2 מיליארדי דולרים, חו עדיין לא ההערכה הסופית. אין לי כל ספק שעד שהפרויקט יושלם המחיר הזה יעלה בוודאי פי-שלושה. אלה לא דברים סתמיים. אלה לא דברים שבתיאוריה. רק בימים אלה אנחנו קוראים על פיתוח של מטוס התרעה בריטי לחיל האוויר הבריטי, ה"נמרוד", שכבר מפגר בשלוש שנים, וכבר עולה 770 מיליון דולר מעל למתוכנן ועוד הדי נטויה, כיוון שלא יודעים איך הוא ייגמר.

אחת הטענות להצדיק את הכניסה לפרויקט הזה היתה, שחשוב שתהיה לישראל מבחינה זו עצמאות, שהיא לא תהיה תלויה בזרים. זוהי נימה שמנגנת על איה תסכך, שאין לו שום אחיזה במציאות, משום שישראל מעולם לא התקשתה לרכוש את הנשק שלה. האגדה עשומית ביצרה היא לא יותר מאגדה. ולכן היתה צריכה להיות עשומית ביצרה היא לא יותר מאגדה. אין זה אומר שאין טעם לייצר סוגי נשק מסוימים באופן

מבין שצריך להאריך אותו, בוודאי החוק יוארך, פשוט תקלה ארמיסטוטית כנראה מנעה זאת — קובע שני כללים: היעדרו של עובד מעבודתו במפעל לרגל שירות מילואים לא תיראה כהפסקת רציפות בעבודה; פיטורים הבאים בשל שירות מילואים — בטלים. אם כן, החוק אוסר פיטורים של עובד קבוע או ארעי עקב שירות מילואים. באמצעות חוק החיילים המשוחררים הוקם מנגנון מיוחד — ועדות התעסוקה — שעניינן אכיפת החוק. בהיותן מוסמכות לדון ולפסוק כאשר נטען שהפירו הוכיחו והחובות שבהוראותיו. לוועדת התעסוקה — שהיא בפקוח מערכת הביטחון — סמכויות של ועדת תקרה. היא רשאית לאכוף התייצבות עדים לפני ולמסור לה כל עדות. והיה אם תמצא שהמעביד לא קיים את החובה המוטלת עליו בחוק, היא רשאית לאכוף לקבל את התובע לעבודה בזמן ובמקום שייקבע או לשלם לו פיצויים השווים לשיעור השכר שהיה משתלם לו אילו מילא המעביד את חובתו. על החלטת ועדת התעסוקה ניתן לערער בפני בית-הדין לעבודה.

החל מ-1 באפריל 1984 הוגשו לוועדת התעסוקה עשר תביעות, אחת הוכרה כמוצדקת. והמעביד הצטרף להחזיר עובד לעבודתו: כארבע תביעות נפסקו פיצויים בהסכמה הדדית: שתי בקשות נמצאו בלתי מוצדקות ושלוש עדיין נמצאות בבירור.

חברי הכנסת, הניסיון שהצטבר במשרד מוכיח, כי ועדות התעסוקה הן כלי יעיל. אבל, נראה שהמודעות לקיומן ולפעולתן אינה מספיקה. ייתכן שהעובדה שיש מעסיקים המתמירים לעצמם לנהוג בניגוד לחוק קשורה בכך שאין מודעות מספקת לגבי החוק והאפשרויות שהוא מקנה. לכן נראה לי — ואני מקבל את הצעתך, חבר הכנסת גולדשטיין — שיש לנקוט כמה צעדים, שיבטיחו יתר מודעות, יתר ידיעה בקרב חיילי

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת. אנו ממשיכים בסדר-היום: פרויקט ה"לביא" — נטל על כלכלת ישראל מאת חבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המחדקמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמהלך שנות השבעים המאוחרות — עד כמה שהצלחתי לגלות — נכנסה ישראל להרפתקה יקרה, שאין לדאות את תוצאותיה, אבל אפשר להעריך שהיא כרוכה בהוצאות שהן הרבה מעל ליכולתה האוקייטית של הכלכלה הישראלית. כוונתי להחליטה לפתח מטוס קרב בישראל.

ההיסטוריה של הפרויקט הזה היא אופיינית. היא פותחת בהצעה די צנועה ומפתח, ולאט לאט, עם התפתחות הפרויקט, היא גדלה לממדים שאיש לא חזה אותם מראש, אבל תמיד מקבלים תמיכה בגלל העובדה, שעד כה כבר הושקע כל כך הרבה, שמוכרחים להמשיך ולא להיעצר. זאת תופעה ידועה למי שמכיר את ההיסטוריה של מערכות נשק מודרניות. הסטטיסטיקנים מצאו, שפרויקט של מערכת משוכללת מפגר בדרך כלל כמועד השלמתו בכמה שנים לעומת המתוכנן. המחיר שהוא עולה הוא בדרך כלל בין פי-שישה לפי-עשרה ממה שתוכנן בהתחלה.

ובכן, לרוע המזל, הנימוק שנראה כאן המכריע ביותר, הוא אחד הנימוקים הבלתי מבוססים ביותר. האגדה שפיתוח מערכות נשק מורכבות מעשיר את התעשייה ואת הטכנולוגיה היא אגדה שהיתה נפוצה בשנות השישים וכשנות השבעים. עד אשר גם האמריקנים נוכחו לדעת שהם מובסים בכל התחומים של הטכנולוגיה המתקדמת עליידי יפן. מדינה שאינה מייצרת כלל מערכות נשק, ועשו מחקרים שניסו לתת חשובה על השאלה הזאת והגיעו למסקנות ברורות, לאחר ניתוח ההיסטוריה של פיתוח מערכות נשק בארצות-הברית ובאירופה — השקעה במערכות נשק יקרות מזיקה לכלכלה, היא עומס על הכלכלה, היא לא נכס. אבל, כאשר צריך, כשאין ברירה, עושים את זה. אם יש ברירה, כדאי שלא לעשות את זה. גרמניה היא דוגמה אחרת למדינה שנוהרת שלא להשקיע יותר מדי בפיתוח מערכות נשק, ואין ספק שהכלכלה שלה מעוררת קנאה אצל כמה משכנותיה, המייצרות מערכות נשק מורכבות.

מרובר על כך שלאחר הפיתוח יוזמנו 300 מטוסים. שלפי המחיר שמוערך היום יעלו כ-10 מיליארד דולר, ויש להניח שגם פה תחול עלייה במשך הזמן. אבל העיקר הוא שזו תהיה הרצאה של כ-400 מיליון דולר לשנה במשך כ-10 שנים, משהו שיכול היה לאפשר לחיל האוויר לרכוש כל שנה טייסת חדשה של המטוסים הכי משוכללים בעולם. השאלה היא האם יש כאן היגיון כלכלי כלשהו.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת פלד, חבר הכנסת אמנון לין רוצה לשאול אותך שאלה. האם אתה מסכים?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
בבקשה.

הי"ר א' נחמיאס:
בבקשה. חבר הכנסת לין.

אמנון לין (המערך):

אתה מציג בפנינו מאמר של מאיר עמית וכו' מסקנות לגבי הטכנולוגיה היפנית, שכלא פיתוח נשק כזה השיגה הישגים. מסקנות בקשר לנושא המטוס, כפי שאמרתי, הן שזה יהיה יקר מאוד, יכביד מאוד על הכלכלה. אבל, האם זה יעזור לפיתוח הטכנולוגיה הישראלית?

הי"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת דורון, רצית לשאול שאלה את חבר הכנסת פלד?

שרה דורון (הליכוד):

לא, השאלה היא אליך. האם רבע השעה של חבר הכנסת פלד הסתיימה?

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת פלד התחיל את דבריו בשעה 28:20, עדיין לא עברו 15 דקות. תסמכו גם על תשומת לבי.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אמרתי שלאחרונה נעשו מחקרים עליידי מוסדות מחקר כלכליים בארצות-הברית להשיב על השאלה מדוע זה מדינה כמו יפן, ובמידה ניכרת גם גרמניה, שאיננה משקיעה בפיתוח מערכות נשק מורכבות, מגיעה מבחינה כלכלית להישגים שמדינה כמו ארצות-הברית איננה מסוגלת לעמוד בהם, וידוע שהשוק האמריקני מוכה קשות עליידי המוצרים היפניים. ההסבר הוא, שהכלכלה האמריקנית משקיעה המון בפיתוח מערכות נשק יקרות. וזה מוזיק לה. זה לא אומר, כמובן,

עצמאי, אבל כתנאי שהעניין משתלב ומתיישב עם היכולת הכלכלית של הארץ.

אשר למטוס הזה, כבר עכשיו ברור שחלקו הגדול לא יפותח ולא ייוצר בארץ. אם אכן עניין העצמאות הן בפיתוח והן בייצור יוחד מעל הפרק, נשאלת השאלה מדוע לא להשתלב בתהליך ייצורו של מטוס דומה, שפותח במקום אחר עליידי חברה בעלת ניסיון, ואולי לצורך התאמת הביצועים שלו לצרכים ספציפיים. לתרום לאותו מטוס עליידי יצירת מכללים מקומיים. לדוגמה, היום ידוע שחברת "נורת'רופ" מייצרת את המטוס F-20. מטוס זה רדאי שאינו נופל באופן עקרוני באיכותו ממה שה"לביא" צריך להיות. החברה כבר השקיעה בפיתוח כ-2.5 מיליארדי דולר והיא חשקה ברוידי עוד, וייתכן מאוד שאם יש רק צורך להתאים את המטוס לצרכים הספציפיים של חיל האוויר הישראלי, אפשר לסכם שכמה מכללים ייוצרו בארץ. וזה דווקא קל שמבחינה כלכלית יש בו היגיון. אנחנו קוראים, למשל, ש"אלביט" פיתחה מחשב למטוס F-16, וזה טוב, זה כיוון נכון. זה פיתוח שהוא במסגרת היכולת הפיתוחית והכלכלית של ישראל, והמכלל הזה משלים מערכת שביסודה פותחה ויוצרה במקום אחר.

צריך להבין עוד דבר אחד: כאשר מפתחים מערכת כל כך מורכבת, אנו נתונים כל הזמן בתחרות, כי המטוס הזה צריך להתחרות והוא צריך להתמודד בסופו של דבר עם איזה מטוס של האויב. צריך לדעת מה מתרחש בדיוק בצד השני. לישראל אין יכולת לעקוב באופן עקב ומדויק אחר פיתוחים, נניח בתעשיית מטוסי הקרב הסובייטיים. עיקוב כזה יכולות לעשות, אולי, חברות גדולות אמריקניות, אולי גם אנגליות או צרפתיות. אבל, ברור שהמידע שהן תרכושנה לא יעבור באופן אוטומטי אלינו. כיוון שממילא רואים במטוס שאנחנו נפתח מתחרה, התוצאה תהיה שבסופו של דבר נקבל מטוס שחיל האוויר יחליט אם הוא רוצה בו אם לאו רק כאשר הפיתוח יושלם. אומנם ראיתי כיצד מפקד חיל האוויר מסביר בטלוויזיה שהמטוס שיפותח הוא מטוס שדרוש לחיל האוויר, אבל את ההחלטה לרכוש את המטוס הזה יקבל מפקד שאנחנו עוד לא יודעים את זהותו. אני בטוח שהוא יחליט על-פי הביצועים של המטוס כפי שהם יהיו בסופו של דבר ותוך השוואה למטוסי אויב. רייתכן מאוד שההחלטה שלו לא תהיה חופשית אלא יגידו לו: את זה פיתחנו, כזה השקענו, את זה תרכוש. זה יהיה רע מאוד. אני מניח שיהיה למפקד חיל האוויר אז כוח מספיק ותוקף מספיק כדי שלא לרכוש את המטוס אם הוא לא ימצא שהוא מתאים. ואם אכן הוא יהיה מתאים, זאת איש אינו יודע היום.

אני רוצה להביא כמה נימוקים למען פיתוח המטוס, שעולים ויורדים מדי פעם. ארשה לעצמי להסתייע במאמר קצר שפרסם לפני ימים אחדים מאיר עמית, ובו הוא מונה שלושה טיעונים להצדקת הפיתוח. האחד — שזהו המטוס הדרוש לשנות התשעים ורק ישראל תוכל להתאים מטוס כזה לצרכים הספציפיים של חיל האוויר. עמית אומר שהוא אינו מקבל את הטענה הזאת, ולו זו היתה הטענה העיקרית, הוא לא היה תומך בפיתוח המטוס. טענה שנייה היא, שעד כה השקיעו כל כך הרכבה וחבל לכזבו את מה שהשקיעו וכדאי להמשיך. הוא אומר שגם את הטענה הזאת הוא לא היה מקבל, משום שאם המטוס איננו מתאים או יש סכנה שלא יתאים, אזי כדאי להפסיק את ההשקעה ולא להמשיך. טענה שלישית היא, שהפיתוח הזה יעשיר את התעשייה הישראלית, יפתח את הטכנולוגיה הישראלית, ובגלל נימוק זה הוא מציע להמשיך את פיתוח המטוס.

ובייצור מקומי. כשנתיים לאחר קבלת ההחלטה הראשונה, בינואר 1982, לאחר דיון בין שר הביטחון לשר האוצר, התקבלה החלטה להכיר ב"לביא" כפרויקט לאומי. מייד לאחר מכן, בפברואר 1982, מינה שר הביטחון ועדת היגוי שתפקידה על הפרויקט. בוועדה — מפקד חיל-האוויר כיושב-ראש, הביטחון, מנכ"ל האוצר, החשב הכללי של האוצר ומנכ"ל משרד המסחר והתעשייה. ב-17 ביולי 1982 נחתם זיכרון-דברים בין משרד הביטחון לתעשייה האווירית לפיתוח ה"לביא".

חברי הכנסת, ה"לביא" הוא הפרויקט הגדול ביותר שהיה קיים עד כה במדינת ישראל. אני רוצה להבהיר לחבר הכנסת פלד: אילו חשבתי, כפי שכתוב במאמר שהוזכר, שכל תורמתי של הפרויקט הזה היא לקידום התעשיות והטכנולוגיות, ודאי שהייתי מתנגד לו. הפרויקט מיועד לייצר מטוס קרב, הגורר לפי דרישות חיל-האוויר הישראלי ומטרותיו בשנות התשעים.

מכל מקום, היום מועסקים בפרויקט הזה באופן ישיר 3,000 עובדים בעלי מקצועות שונים בארץ. עד עתה הושקעו בפיתוח המטוס כ-660 מיליון דולר, מזה במימון אמריקני כ-585 מיליון דולר ו-80 מיליון דולר ממשאבי מדינת ישראל.

הסיוע האמריקני ל"לביא" מתחלק כך: כ-355 מיליון דולר הומרו למימון פעילות התעשיות המקומיות בישראל וכ-220 מיליון דולר ינתנו לרכישות בארצות-הבית. על סכומים אלה יש להוסיף סכום של 500 מיליון דולר, היקף החוזים שנחתמו עם האמריקנים לפיתוח המטוס וייצורו. אם כן, השקעות ב"לביא", ישירות ובהתחייבויות, מגיעות כבר לכ-1.7 מיליארד דולרים.

חברי הכנסת, מערכת הביטחון משלימה בימים אלה ניתוח מעודכן של עלות פיתוח המטוס וייצורו. לאחר שיושלמו איסוף הנתונים המעודכנים וניתוחם, יוצג הנושא בפני הממשלה.

איני רואה טעם בדיון בכנסת קודם לסיום העדכון שנעשה במערכת הביטחון ולפני הדיון בממשלה. לכן, אבקש להסיר את הנושא מסדר-היום.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לשר הביטחון. לפנינו שתי הצעות: האחת — לקיים דיון במליאה בנושא זה; והשנייה — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום. אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לקיים דיון
בנושא במליאה — מיעוט
בעד ההצעה שלא לכלול
את הנושא בסדר-היום — רוב
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
נתקבלה.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(חיקון מס' 66), התשמ"ה — 1985, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית:

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

שפיטקו לייצר נשק, כי נשק הוא דבר הכרחי. אבל צריך לדעת, שהאגדה בדבר הירונו הנוסף — מה שכינו פעם ה-fallout, הנשורת מהפיתוח — היא אגדה שאיננה מוכחת עליי המציאות. במקרה שלנו מדובר הרי במטוס שכבר היום משתתפות בייצורו 70 חברות אמריקניות שמבצעות 99 חוזים שונים, כך שברור שלא נשיג פה עצמאות. העומס על הכלכלה הוא אדיר, בכל מקרה אנחנו תלויים בידע ובייצור מבחוץ. והשאלה היא, מדוע להמשיך בדבר הזה, שאנחנו רואים שהולך ומסתבך, כמו כל מערכת מורכבת אחרת. הן מבחינת לוח האומנים והן מבחינת המחיר.

אומרים שהדבר הזה חשוב כדי להעסיק מהנדסים ברמה גבוהה. אני רוצה לספר סיפור קטן שהוא מאלף מאוד. נפגשתי בארצות-הבית, ללונג-ביץ', באדם שהכרתי אותו כמהנדס בכיר בתעשיית מטוסים. כאשר נפגשתי אתו הוא אמר שהוא איננו עוסק עוד בתעשיית מטוסים, אלא הוא הפך להיות מנהל של מפעל שמייצר רוכסנים, "זיפרס". נדהמתי לשמע הדברים ושאלתי אותו: אתה עובר ממטוסים ל"זיפרס"? הוא השיב: כן, זהו מפעל מצליח מאוד, משגשג, עושה רווחים, המשכורת גבוהה יותר. כמהנדס אינני מרגיש שום פחיתות כבוד לעבוד במפעל כזה. אני חושב, שכעיקרון היה כדאי לנקוט קו הזה. הבה נייצר רוכסנים, אם יש בהם כדי להכניס די מטבע חוץ, כדי שישראל תוכל לקנות כל מטוס שהיא תרצה, ולא נייצר מטוסים ונגיע למצב שלא יהיה די כסף כדי לקנות רוכסנים — "זיפרס". זהו בערך המצב שאנו נקלעים אליו.

יש חיסרון נוסף, ואני רוצה להצביע עליו. כאשר מגיעים למצב שיש מפעל שמסוגל לייצר מוצרים כאלה, הוא כשלעצמו מתחיל להכתוב דברים, שבלעדיו לא היו צריכים לקבל אותם. אנו רואים זאת היום במספנות ישראל. מופעל לחץ על חיל הים להזמין ספינות, כי המספנות פועלות. ויש דוגמאות אחרות כאלה.

בסיום דברי, אני רוצה להציע שגם בשלב זה, לאחר שהושקע, כנראה, למעלה ממיליארד דולרים בפיתוח המטוס, שהעניין יבוא לדיון מחדש. תיבדקנה כל האפשרויות האחרות, האלטרנטיבות השונות. ייתכן מאוד שמבחינה כלכלית יתברר שעדיף להתקשר למטוס שמפותח בארצות-הבית עם השלמות מסוימות, מאשר לקיים את הפיקציה של ייצור עצמי, כאשר גם המנוע וגם מספר רב של פריטים צריך ממילא לייבא מחוץ-לארץ.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד. ישיב על ההצעה לסדר-היום שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בפברואר 1980 החליטה ועדת שרים לביטחון על בניית מטוס מייצור מקומי ה"לביא", והסמיכה את שר הביטחון לנהל משאומתן עם נציגים אמריקנים על קבלת מנוע למטוס. במאי 1981 החליט ראש הממשלה ושר הביטחון דאז — על בסיס המלצת חיל-האוויר — לשלב ב"לביא" מנוע שהוגדר כ"מחקרם" בפיתוח אמריקני

הי"ר א' נחמיאס:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה

ח. הצעה לסדר-היום שירות כנות בצה"ל

25.6%. בשנה השישית לכניסת חיקון מפלה זה לתוקפו, אמרו רבות מבנות ישראל "לא" לצביעותם של כמה מנהיגים דתיים ולא התירו לעצמן להשתמש באצטלת הדת כדי להשתחרר מחובתן האזרחית והמוסרית.

חברי הכנסת, אין ספק שצה"ל יכול, ובצדק, להתגאות בקידומן של הכנות המשרות בתוכו. אין זה סוד, רבותי חברי הכנסת, כי מאז פורסמו המלצות הוועדה למעמד האשה, שאתה, אדוני שר הביטחון, הקמת אותה בהיותך ראש ממשלה, ההתייחסות הרצינית היחידה לדור ולמסקנותיו היתה של צבא-הגנה לישראל.

הפרק על נשים בצה"ל ובמערכת הביטחון, שהוכן על-ידי צוות בראשות אל"מ (מיל) דבורה תומר, שהיתה קצינת ח"ן ראשית, יושם בחלקו הגדול על-ידי מערכת הביטחון. הורחב משמעותית היקף הכשרת נשים במקצועות הצה"ליים השונים, כאשר 59% מהבנות המתגייסות לצה"ל עוברות הכשרות מקצועיות. נפתחו מקצועות חדשים ורגש מיוחד מושם בהכשרה טכנולוגית. הורחבו קורסים ולימודי הכנה לקראת השירות בצה"ל.

להוציא תפקידי לחימה, יש פריצת דרך משמעותית ביותר בשיכון חיילות במקצועות הקיימים בצה"ל. אך, כשני נושאים משמעותיים ביותר לא חלה כל פריצת דרך — כאחוז הגבוה של החיילות המועסקות בתפקידים פקידותיים, שהווצר על-ידי הוועדה למעמד האשה בין 50% ל-60% מהמתגייסות ועומד היום על 53.2%, ובשילובן של נשים בצה"ל בתפקידים בכירים. בכל צה"ל, רבותי חברי הכנסת, חשע נשים בלבד הניעו לדרגת אלוף משנה, רובן בעלות וזקן של שנים רבות, מאחר שדרגה זו היא הגבוהה ביותר שאליה יכולה להגיע אשה בצה"ל.

אין זה סוד, רבותי חברי הכנסת, שהחברה הגברית הצה"לית היא שובניסטית ביותר בכל הנוגע לשוויון אמת בין גברים לנשים. גם עובדת העסקת מספר כה גדול של נשים כתפקידי פקידות, כאשר רמתן ההשכלתית הממוצעת של החיילות הישראליות גבוהה משמעותית מרמתן הממוצעת של החייל הישראלי, היא תוצאה ישירה מקו אופי גברי צה"לי זה.

חברי הכנסת, העובדה המעודדת כי ב-1983 התגייסו 62.3% מהבנות לצה"ל כאשר 37.7% לא התגייסו, לעומת 51.5% שהתגייסו ב-48.5% שלא התגייסו ב-1976/77, היא הוכחה ניצחת לשקירות בטעינו חלק מהמנהיגות הדתית הקיצונית נגד שירות בנות בצה"ל. קיימת ירידה משמעותית במספר המצהירות, משום שגבר רצונן של בנות רבות לשרת בצה"ל. מפני שצה"ל פתח דלתות למקצועות חדשים והעניק לבת המשרתת בו, אם כי עדיין לא לכלן, תחושה של שירות אמת, של חובת אזרח למדינתו ושל דלת פתוחה להשתלבות מכובדת יותר בחיי המחר.

אין ספק שתודה מיוחדת מגיעה על כך לעומדות בראש המערכת הנשית-הפיקדית בצה"ל, לקצינת ח"ן ראשית, ולמפקדות הח"ן על פתיחותן, על עקביותן, על מאמציהן הבלתי-נלאים, ובמיוחד על דבקתן במטרת קידום מעמדה של הבת המשרתת בצה"ל.

אך לא די בכך. רבותי חברי הכנסת, כל מי שיקר לו שירות של הבנות בצה"ל, חייב לתת את דעתו על דברים רבים שלא

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 678: שירות בנות בצה"ל, מאת חברת הכנסת אורה נמיר. חברת הכנסת אורה נמיר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בטרם אעבור לסדר-היום, אני רוצה לציין את העובדה, שבחודש פברואר שכו אנו מצויים מלאו שבע שנים להגשת דוח הוועדה למעמד האשה, שאדוני המכהן כיושב-ראש הישיבה, סגן יושב-ראש הכנסת אהרן נחמיאס, היה חבר בה, ומי שהוא היום שר הביטחון והיה אז ראש הממשלה מינה אותה. שנתיים לפני שהגיש את מסקנותיה, היא הגישה את מסקנותיה לפני שבע שנים. להוציא את הנושא שאני עומדת לדבר עליו היום, שירות בנות בצה"ל, שלגביו היתה התייחסות רצינית מאוד למה שקבעה הוועדה ולמה שהמליצה, כל אותן מסקנות. 241 במספר — להוציא 31 מסקנות שמתייחסות לשירות בנות לצה"ל — כמעט שום דבר ממה שהמליצה הוועדה, כמעט שום דבר, ואני רוצה לתת מקום לפסיק של ספק, לא יושם ולא בוצע.

ואני רוצה, מעל הכמה הזו, להביע מחאה קשה על ההתייחסות הציבורית של הממשלה — של כל הממשלות — בכל הנוגע לדוח של הוועדה למעמד האשה, ובדיעבד למעמדן של נשות ישראל. דומני שהן היו ראויות להתייחסות רצינית קצת יותר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לנוכח אירועים שונים, ביניהם נוגים ביותר, שאירעו לאחרונה לכמה חיילות צה"ל, עלה נושא שירות הבנות לכותרות. בעקבות כך נתחדש הוויכוח של שירותה של הבת בצה"ל ומעמדה בו.

חברי הכנסת, מאז אישרה הכנסת, ב-8 בספטמבר 1948, את חוק שירות ביטחון, התשי"ט — 1949, המחייב נשים לשרת בצה"ל, התיקונים שהובאו לחוק עסקו חלקם במשך שירותן של הבנות ורובם בדרך מתן הפטור לייצא צבא, אשה שהצהירה כי טעמים שבהכרה דתית מונעים אותה מלשרת בשירות הביטחון. חברי הכנסת, מאז קבעה ממשלתה הראשונה של ישראל בכנסת הראשונה את חובת שירותה של הבת בצה"ל והשוותה על-פי חוק את חובת שירות הבנות והבנים, מאז, רבותי חברי הכנסת, בכל הפעמים שנדרשה הכנסת לנושא שירות הבנות בצה"ל בחקיקה, בהצעות אי-אמן ובהצעות לסדר-היום, סבב הוויכוח על שחרורן של בנות מצה"ל מטעמי דת, שיאו של העיוות בחלוקה הלא-צודקת בין החייבות בשירות בצה"ל לבין המשוחררות מחובה זו על-פי חוק, אושר על-ידי הכנסת התשיעית כיומנה של שר הביטחון דאז עזר ויצמן, בחיקון מס' 13 לחוק, לרכים מאתנו היה זה יום עצוב ביותר.

אך, רבותי חברי הכנסת, התכרה שהחיים חזקים מהחוק. התברר שפריבילגיה מושחתת זו, שאותה דרשו והצליחו להנהיג כמה ממנהיגי היהדות הדתית הקיצונית, לא התקבלה על דעת חלק גדול מבנות ישראל. כדאי, רבותי חברי הכנסת, לדעת כי בשנת 1977, לפני כניסת החוק לתוקפו, השתחררו מטעמי דת 25% מהבנות חייבות הגיוס. ב-1978, עם כניסת החוק לתוקפו, השתחררו 28%; ב-1979 — 29.3%; ב-1980 — 30.3%; ב-1981 — 27.4%; ב-1982 — 26.6% וב-1983 —

השכלה גבוהה — על-ידי בנות, והפניית הגברים לתפקידי פיקוד ביחידות לחומות. בנות ממלאות עתה תפקידים חיוניים בתחומי ההוראה, ההדרכה, האחזקה והאלקטרוניקה.

היום ביקרתי בלבנון. הייתי בשתי מפקדות — בנבטייה ובצור. פגשתי שם חיילות המשרתות בלבנון. כידוע, חיילות אלה צריכות להתגרב. אין צה"ל מטיל על חיילת, דרך פקודה, לשרת בלבנון. דיברתי איתן. אחת מהן משרתת כבר כמעט שנה בלבנון, וממשיכה בהתנדבות. יש גילויים בלתי רגילים של מסירות של חיילות בהוראה, במתקנים שונים.

ביקרתי בבית-ספר לשריון. ראיתי בוחן לקורס קצינים, בנושא מנוע הטנק, המנוהל על-ידי סמלת, שבקאה, יודעת ואכן מסוגלת להעמיד את קציני השריון בפני בחינה במנועו של טנק. מדריכות קשר — הייתי אומר שהיום ניתן למצוא חיילות מפעילות מערכות מורכבות. מחויקות מערכות אופטיות ואלקטרוניות בתחומים הרגישים ביותר בצה"ל. אין ספק שההתמחות והשכלול המשתקפים בצה"ל כצבא מודרני מוצאים את ביטויים אצל הבנות המשרתות בצה"ל. שיכולות להשתלב בכל הקידום והשכלול הזה. ההתמחות והשכלול בצה"ל פותחים אפיקים נוספים בפני הבנות.

אני רוצה, מעל במת הכנסת, להביע הערכה עמוקה והוקרה לחיילות המשרתות בצה"ל על כל זרועותיהן, לאלה המשרתות בשדה, לאלה הנושאות באחריות רבה, בכל החיילות, ולאלה המשמשות בתפקידי הוראה. אני רוצה כאמת לומר להן, בשפה צה"לית: כל הכבוד.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון או בכל ועדה אחרת שוועדת הכנסת תקבע.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר הביטחון. חברת הכנסת אורה נמיר, האם את מסכימה להעביר את הנושא לוועדה?

אורה נמיר (המעורר):
כן.

הי"ר א' נחמיאס:

אדוני השר, אם אתה רוצה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, יש הסכמה של חברת הכנסת אורה נמיר.

שר הביטחון י' רבין:
בסדר.

הי"ר א' נחמיאס:

אם כן, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אני נועל את הישיבה. הישיבה הבאה — מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:07.

זושגו. אין לי כל צל של ספק שתשומת לב ציבורית-אזרחית זעילה ועקבית חייבת ללוות את שירותן של הבנות בצה"ל.

כד בכד עם מעקב ציבורי אחר שירות הבנות בצה"ל, יש לפתוח לדיון ציבורי אודות נושא השירות הלאומי. אין ספק, יבתי חברי הכנסת, כי חלק — וחבל שמדובר רק בחלק — מהבנות המשתחררות מצה"ל מטעמי דת ומתנדבות לשירות לאומי עושות עבודה הראויה להערכה ולהוקרה. אך דומני, כי פחות מדי ולמעטים מדי ידוע מה עושות בנות אלה, היכן, ואילו אוכלוסיות הן משרתות. השירות הלאומי אינו בבחינת סוד צבאי או סוד רתי, וכדאי וחשוב להציבור החילוני והרתי להכיר מקרוב את מעלותיו של שירות זה ואת חסרונותיו.

חברי הכנסת, לא הרחבתי בנושאים רבים, כמו תנאי השירות, הטרימפים, הופעתן החיצונית של החיילות, שאינה תמיד מכובדת. אך כדי שנוכל, אדוני היושב-ראש, להתייחס ברצינות וככובד ראש לחיוך חובת שירותה של הבת בצה"ל, למעמדה, לקידומה ולהעלאת רמתה, אבקש לקיים דיון בנושא זה כמליאת הכנסת.

נחמס גולדשטיין (הליכוד):

גברתי חברת הכנסת אורה נמיר, לפחות מבחינת מספר המשתתפים יש כאן שוויון בין גברים לנשים.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת אורה נמיר. אני מזמין את שר הביטחון להשיב. אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אודה על האמת, לא הבינוני בדיוק למה התכוונה חברת הכנסת אורה נמיר בדברי ההסבר להצעה, בטיעון המרכזי, כי אירועים שונים פוגעים במעמדה של הבת, ובמיוחד הפגיעה לכאורה במעמדה של הבת המשרתת בצבא בשל הקיצוצים בתקציב הביטחון. לכן, אולי תשובתי לא תהיה קולעת לכל הנושאים שהעלתה חברת הכנסת אורה נמיר. אם אכן מדובר בקיצוץ בתקציב הביטחון, עלי להודות, כי אכן תהיה בעקבות הקיצוץ פגיעה בעוצמתו של צה"ל, אך אינני רואה קשר בין עניין זה למעמדן של החיילות המשרתות בו.

אף-על-פי ששעות העבודה בכסיס צה"ל הוארכו הוחלט, לאחר דיון, שלא לפגוע במעמדן ובזכויותיהן של אמהות המשרתות בצבא הקבע, והסדרים שחלו לגביהן בעבר יימשכו גם בעתיד.

באשר לעניין הכולל, כבר ציינתי לא אחת מעל דוכן זה, שבשנים האחרונות חלה התקדמות, ניכרים שכלול והתפתחות ברמה ובסוגי המקצועות שחיילות עוסקות בהם. הנתונים מראים ששירות זה של הבנות אפשר, גם מספרית וגם איכותית, הפניית גברים ממערכים שונים, מתפקידים שונים, ובכלל זה תפקידי פקידות, לתפקידי לחימה. ואכן, כפי שציננה חברת הכנסת אורה נמיר, העובדה שרמת ההשכלה הממוצעת של הבת המתגייסת היא גבוהה יחסית, מאפשרת באמת איש תפקידים שהיו צריכים להיות מאוישים על-ידי גברים ברמה